

FLIP VAN DOORN
EN PIET HERMANS

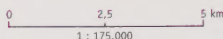
FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

ONTDEKKINGSREIS DOOR
ZUID-NEDERLAND

DEEL 2

Legenda

Algemeen:

- autosnelweg
- hoofdweg
- lokale weg
- spoorlijn, station
- gemeentegrens
- provinciegrens
- bebouwing
- bedrijven
- water
- bos, park
- sportterrein, sportveld
- zand
- heide
- vliegveld

Symbolen:

- café, diverse horeca
- café-restaurant
- camping
- hostel
- bed & breakfast
- veerboot
- station
- busroute

Routes:

- 57 hoofdroute, via knooppunten
- hoofdroute, beschreven
- 58 alternatieve route
- 59 verbindingsroute

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

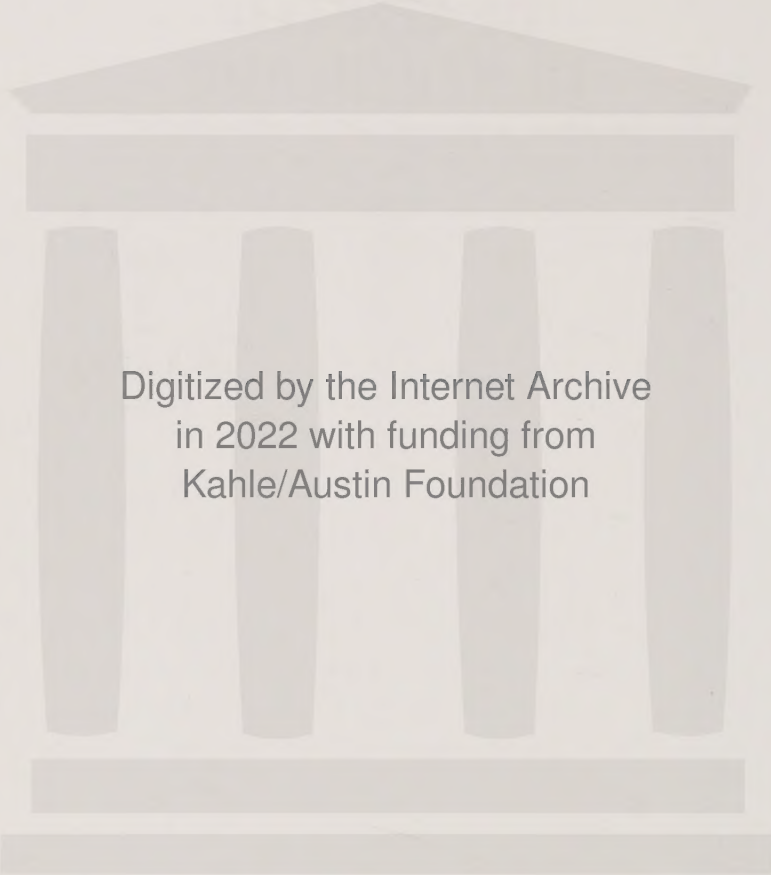
ONTDEKKINGSREIS DOOR
ZUID-NEDERLAND

DEEL 2

Openbare Bibliotheek
Diemen

Wilhelminaplantsoen 126
1111 CP Diemen
Telefoon : 020 - 6902353

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

ONTDEKKINGSREIS DOOR
ZUID-NEDERLAND

DEEL 2

**Openbare Bibliotheek
Diemen**

Wilhelminaplantsoen 126

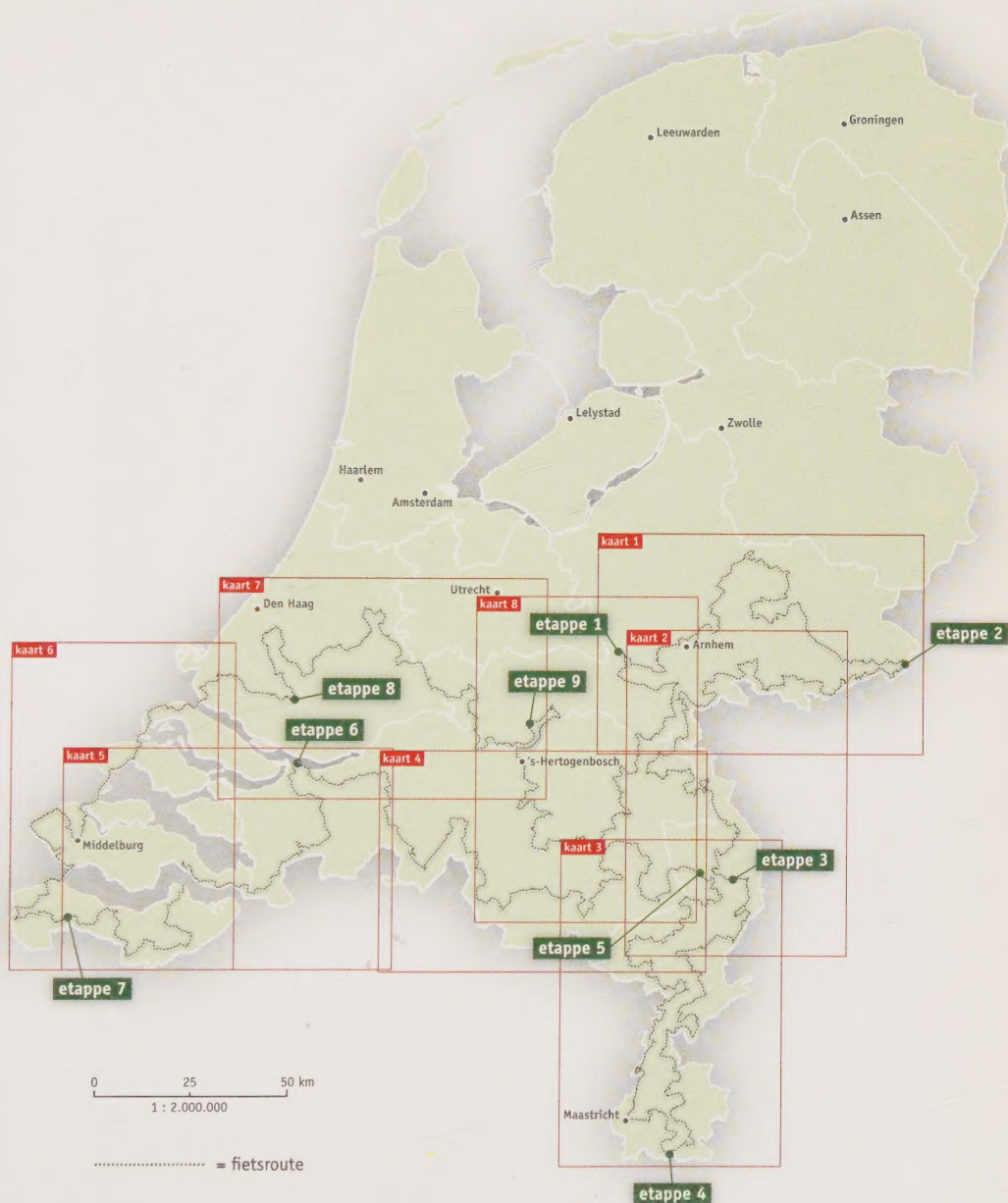
1111 CP Diemen

Telefoon : 020 - 6902353

FLIP VAN DOORN EN PIET HERMANS

	km	pagina
Voorwoord		6
Hoe werkt deze gids?		8
Etappe 1 De Wereld – Italiaanse Meren	205,5	10
Etappe 2 Italiaanse Meren – Californië	269,5	24
Etappe 3 Californië – Klein-Zwitserland	192	46
Etappe 4 Klein-Zwitserland – America	239,5	62
Etappe 5 America – Willemstad	284	80
Etappe 6 Willemstad – Turkeye	197,5	100
Etappe 7 Turkeye – Poortugaal	221	116
Etappe 8 Poortugaal – Rome	216	130
Etappe 9 Rome – De Wereld	239,5	148
Stempelkaart		168
Dankwoord		172
Colofon		174

Goedereede

om de fiets te pakken. Die gedachte vatte post toen ik er stukje bij beetje achter kwam hoeveel buitenlandse plaatsnamen in Nederland voorkomen. Amerika, Napels, Austerlitz, ze bleken allemaal binnen onze landsgrenzen te liggen. En hoe verder ik zocht, hoe meer ik vond. Californië is een buurtschap bij Ammerzoden, halverwege Rome en Bern. Borneo ligt gewoon in Brabant en vanuit Nijmegen fiets je zo naar de Champs-Élysées.

Leidraad

Al eerder had ik gespeeld met de gedachte een fietsroute door Nederland uit te zetten. Niet een rondje van een paar honderd kilometer die een getrainde fietser binnen een week aflegt, geen prestatietocht. Ik dacht aan een route die Nederland in al zijn facetten zou laten zien. Een tocht die fietsers minstens een maand zou bezighouden. Wandelaars hebben het Pieterpad, ik wilde fietsers iets soortgelijks bieden. Alleen de leidraad ontbrak nog.

Ontdekkingsreis

Tijdens een reportage met fotograaf Piet Hermans werd het idee geboren; een fietsroute die alleen over Nederlands grondgebied voert en toch de hele wereld doorkruist. Alle wereldplekken in Nederland aaneengeregen aan een lang, merkwaardig snoer. Samen vormen ze een schitterend excuus voor een ontdekkingsreis door eigen land. En dan gaat het niet alleen om plaatsnamen. Midden in Noord-Brabant ligt een Gebergte, in Zuid-Limburg staat een kleurrijk gebouw van Hundertwasser en elke Rotterdammer weet dat je voor het Witte Huis niet naar Washington hoeft.

Kris-kras

Vierduizend fietskilometers vallen niet in één gids te proppen en daarom is de route opgesplitst in een noordelijke en een zuidelijke lus. Dit deel neemt fietsers mee door Gelderland, Limburg, Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland. Geprojecteerd op de wereldkaart gaat de reis kris-kras door Europa en Afrika, met uitstapjes naar de Stille Oceaan en Zuidoost-Azië, de Verenigde Staten en Canada.

Leukste

Er zullen ongetwijfeld plaatsen zijn die aan de aandacht zijn ontsnapt. Misschien ligt er wel een Meppel in Bolivia, een Rosmalen in Japan, of zelfs een gehucht Kortenhoef diep verscholen in de Himalaya. Maar dat neemt niet weg dat dit een gids is waarin meer dan tweehonderd plekken staan beschreven die allemaal een link met het buitenland hebben. En stuk voor stuk liggen ze in Nederland, aan de leukste fietsroute van de wereld. Geniet ervan!

Flip van Doorn

Hoe werkt deze gids?

Fietsen Rond de Wereld in Nederland is een fietsroute in twee delen; een noordelijke en een zuidelijke lus. Beide routes beginnen en eindigen bij Hotel de Wereld in Wageningen en voeren langs 'wereldplekken' die ook in het buitenland te vinden zijn. Bij elke route hoort een fietsgids; Deel 1 – Noord en Deel 2 – Zuid.

De wereldplekken

- De plaatsen aan deze route danken hun selectie aan het simpele feit dat hun naam ook elders in de wereld voorkomt; soms zijn ze vermeld omdat er buitenlandse bezienswaardigheden te zien zijn.
- Vaak is een wereldplek de naam van een stad, dorp of buurtschap. Maakt zo'n buurtschap deel uit van een grotere plaats, of gaat het om een bezienswaardigheid, dan staat ook de plaatsnaam in de kop vermeld.
- De route verbindt deze plekken niet op de snelste manier, maar op de mooiste. FRDW is een route die fietsers kennis laat maken met de ongekennde diversiteit van Nederland. Het gaat er niet om zo snel mogelijk van A naar B te fietsen. De route doet geen centimeter buitenlands grondgebied aan.
- Af en toe ligt een wereldplek bij een industrieterrein en is de route eventjes wat minder aantrekkelijk. Veel vaker doet de route echter plekken aan die in toeristische gidsen en routes zelden of nooit aan bod komen, maar die van een ongekennde schoonheid zijn. Juist het bijzondere thema maakt van deze fietsroute een echte ontdekkingsreis.
- Restaurants, winkels en straatnamen – een enkele uitzondering daargelaten – tellen niet mee als wereldplekken omdat anders de lijst oneindig zou worden. Voor plaat-

sen geldt dat ze op oude of nieuwe landkaarten als plaatsnaam terug te vinden moeten zijn, zelfs als vandaag de dag slechts een straatnaambordje rest.

De indeling

- De indeling in etappes is in de eerste plaats gebaseerd op de namen van de etappeplaatsen en de beschikbaarheid van stempelkasten. Sommige etappes zijn daarom beduidend langer dan andere.
- Een etappe is beslist niet bedoeld als complete dagtocht; het staat alle fietsers volkomen vrij de etappes naar eigen inzicht in te delen en te overnachten of te pauzeren waar zij dat willen.
- In elke etappeplaats is een stempelkast waar fietsers hun paspoort, achterin dit boek, kunnen laten afstempelen.

De fietsroute

- Indien mogelijk maakt de route gebruik van bestaande fietsroutenetwerken, aangegeven met de bekende wit-groene bordjes. Sommige 'buitenlandse' plaatsen vallen echter buiten deze netwerken en soms volgt de route ook eigenwijs een eigen pad.
- De nummers van de knooppunten staan alleen in de routebeschrijving vermeld wanneer de route er daadwerkelijk langs leidt. Dit geldt ook voor de kaarten.
- De kilometeraanduidingen in de routebeschrijving zijn telkens vanaf het punt waar de routebeschrijving het knooppuntennetwerk verlaat.
- De routes zijn met de grootst mogelijke zorgvuldigheid uitgezet. In principe is het mogelijk om met alleen de kaart of alleen de routebeschrijving op pad te gaan, maar een combinatie van de twee verdient de voorkeur.

- Om de routebeschrijving overzichtelijk te houden is elke etappe door middel van routepunten opgedeeld in stukken met een lengte van 25 tot 40 kilometer elk.

Legenda routebeschrijving

⊙ ⊙ ⊙ linksaf – rechtsaf – rechtdoor

 DENEMARKEN = plaatsnaam

Veerweg = straatnaam

knp = knooppunt fietsroutenetwerk

PS = ANWB-paddenstoel

fp = fietspad

ri = richting

aanh = aanhouden

overst = oversteken

stopl = stoplicht

1 = routepunt

De kaart

- De fietsroute staat op de kaart met donkergroen aangeven zolang hij langs de knooppunten van het fietsroutenetwerk leidt. Vanaf het punt waar de fietsroute het netwerk verlaat, krijgt de routelijn een roze kleur.
- De vlaggen op de kaart verwijzen naar de lemma's in de fietsgids, de iconen naar routepunten, horeca en stations aan de fietsroute. Elke etappeplaats is met een duidelijk stempel aangegeven.
- Alternatieve routes zijn gemarkeerd met azuurblauw, verbindingroutes met paars (uitleg hieronder).

Alternatieve routes

Sommige pontjes varen een deel van het jaar niet, of niet dagelijks. In dergelijke gevallen staan in de routebeschrijving en op de kaart – in azuurblauw – alternatieve routes aangegeven. Daarnaast zijn er fietsers die liever niet door steden als Amsterdam of Rotterdam rijden, ook voor hen zijn er alternatieve routes uitgezet.

Verbindingsroutes

Lang niet iedereen heeft vier weken of meer de tijd om de route van FRDW in één keer helemaal te rijden. Wie een rondje van drie of vier dagen wil fietsen kan gebruik maken van de verbindingroutes op de kaart, aangegeven in paars. Met deze verbindingroutes is het mogelijk delen van twee of drie etappes aaneen te smeden tot een kleinere ronde die aankomt op de plek van vertrek.

Van station naar station

Het is mogelijk met de trein naar een station aan de route te reizen, een deel van de route te fietsen en vanaf een volgend station terug naar huis te keren. Daarom staan ook de treinstations aangegeven. Sommige stations liggen direct aan de route, vanaf de overige stations is via het knooppuntennetwerk makkelijk een aanrijroute uit te stippelen.

Horeca onderweg

In de gids en op de kaart staan campings, cafés, restaurants, hostels, bed & breakfasts en theetuinen langs de route aangegeven. Dit is slechts een greep uit het horeca-aanbod onderweg. Op de website staan nog veel meer adressen vermeld.

Website

Eventuele fouten of wijzigingen in de route staan vermeld op de website **www.fietsenronddewereld.nl**. Raadpleeg voor vertrek altijd deze website voor de actuele informatie. Wie onderweg op wijzigingen of onvolkomenheden stuit, vragen we om deze via de website aan ons te melden.

Paspoort

Achter in de gids vind je pagina's waarop je stempels kunt verzamelen van alle etappeplaatsen die Fietsen rond de wereld in Nederland op deze zuidelijke route aandoet. Kijk voor meer informatie op pagina 168.

ETAPPE

1

• DE WERELD - ITALIAANSE MEREN •

Het is meteen een pittige, deze eerste etappe van *Fietsen rond de wereld in Nederland, deel 2*. Zowel het aantal kilometers als de hoogteverschillen mogen er wezen. De route gaat langs een piramide, Klein-Amsterdam en een aantal Belgische plaatsen. Fietzers komen onderweg Lodewijk XIV en Charles Dickens tegen om uiteindelijk bij de Italiaanse Meren uit te komen.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 1

De Wereld

Hotel De Wereld
5 Mei Plein 1, Wageningen
www.hoteldewereld.nl

Elie Cornelis Viets was wagenmaker en smid, gevestigd aan de Hoogstraat 229 in Wageningen. Dat adres bestaat nu niet meer, maar de wagenmakerij lag op een steenworp afstand van Hotel De Wereld. Rond 1889 begon Viets met het bouwen, verkopen en verhuren van houten rijwielen. Later werd hij ook Bondsrijwielhersteller, officieel erkend door de toen nog jonge Wielrijdersbond ANWB. Viets had bovendien een 'leerinrichting voor wielrijders', een soort lopende band waarop mensen konden leren fietsen. Het woord 'fiets' was in die dagen nog geen gemeengoed. Naast het Franse 'vélocipède' en het statige 'rijwiel' had het stalen ros nog allerlei benamingen. Eén daarvan was 'viets'. Uiteindelijk werd 'fiets' de gangbare spelling en veroverde het aanvankelijk

wat vulgaire woord Nederland. En wagenmaker Viets uit Wageningen vertelde aan iedereen die het horen wilde dat de fiets naar hem vernoemd was. Zijn uitleg haalde zelfs het *Woordenboek der Nederlandsche Taal*. Later bleek dat de 'viets' rond 1870 voor het eerst in het taalgebruik opdook, enkele jaren voordat Elie Viets in Wageningen fietsen ging bouwen en verkopen. In zijn boek *Fiets!* maakt journalist Ewoud Sanders uiteindelijk korte metten met de mythe die Viets zelf in het leven riep. Feit blijft wel dat Viets met zijn handel veel succes had en dat ook de gasten van Hotel De Wereld aan het begin van de 20ste eeuw bij hem fietsen huurden. En daarmee is er weer een reden om deze fietsroute rond de wereld te beginnen bij Hotel De Wereld.

Elst

Germaans heiligdom

Het Germaanse woord 'alhistja' betekent 'heiligdom'. In een document uit het jaar 726 komt de plaatsnaam Heliste voor, een naam die later verbasterde tot Elst. Aangezien Elst al heel oud is, ligt de conclusie voor de hand; in de tijd van de Germanen stond hier waarschijnlijk een tempel. Het bewijs voor die stelling kwam pas na de Tweede Wereldoorlog. De Grote Kerk was tijdens de Slag om Arnhem in brand geschoten en tijdens restauratiewerkzaamheden deden archeologen in 1947 verrassende vondsten. Behalve restanten van twee eerdere christelijke kerken, troffen ze ook overblijfselen van twee Gallo-Romeinse tempels aan. Waarschijnlijk bouwden de Romeinen de eerste tempel al rond het jaar 50 van onze jaartelling voor de Batavieren, een Germaanse stam waarmee ze goede contacten onderhielden. De tempelresten zijn te zien in het kerkmuseum, onder de vloer van de gerestaureerde kerk. Van de andere plaatsen die Elst heten, nog twee in Nederland en drie in Vlaanderen, heeft de naam waarschijnlijk een andere oorsprong; elzenbos.

**Kerkmuseum Elst, Molenstraat 2,
Elst; www.pg-elst.nl > kerkmuseum.**

Keulse Kamp | Driel

Ingemaakte groenten

Aan het einde van de 19de eeuw kreeg een streekje ten zuiden van Driel de naam Keulse Kamp. Of er met de Duitse stad Keulen meer verbanden zijn dan alleen de naam, valt moeilijk te achterhalen. Er zouden zich Duitsers gevestigd hebben, maar een bewoonster spreekt het vermoeden uit dat men hier vroeger groenten inmaakte in Keulse Potten. Wel weet ze zeker dat haar buurtje plaatselijk bekendstaat als De Koekenbakker.

Arnhem

Ontdekkingsreiziger

In 1623 ontdekte kapitein Willem Joosten van Colster, schipper van *De Arnhem*, een nieuw gebied ten zuiden van het huidige Nieuw-Guinea. Zijn opdrachtgever was de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC), die het kennelijk niet interessant vond het gebied verder te verkennen. Het zou tot 1803 duren voordat de Engelse kapitein Matthew Flinders als eerste de gehele kust van Australië in kaart bracht. Hij kende zijn geschiedenis en wist wie als eerste een deel van de noordkust van Australië had beschreven. Als hommage noemde hij een groot gebied naar het schip dat er als eerste heen voer. Dit Arnhem Land maakt nu deel uit van het Northern Territory. De hoofdstad van de provincie Gelderland zou lang geleden zijn gesticht op een plek waar veel arenden voorkwamen, de naam is daar een directe verwijzing naar.

Emma-Piramide | Rozendaal

Werkverschaffing

Een enorm grafmonument voor een koningin? Nee, een werkverschaffingsproject. De bult die 150 werklozen aan het einde van de 19de eeuw even buiten Rozendaal opwierpen kreeg de naam van de toenmalige vorstin: Emmaheuveld. Vanaf een uitkijkpost op de top kon men bosbranden ontdekken, het zicht reikte tot in Duitsland. Omdat de boel dreigde te verzakken zijn er verstevigingen aangebracht die de heuveld een beetje op een piramide deden lijken. De naam veranderde mee en werd Emma-Piramide. Eerlijk gezegd doet hij meer denken aan de Pyramide van Austerlitz dan aan de monumentale bouwwerken in Egypte. Aan de voet staat een monument voor verzetsstrijders die hier in de Tweede Wereldoorlog gefusilleerd zijn.

De Tafelberg | Rheden Hoogvlakte

Rozendal is een plaats in de Zuid-Afrikaanse provincie Stellenbosch, ten oosten van Kaapstad. Vanuit Rozendal is het een kleine 50 kilometer fietsen naar de Tafelberg. Vanuit het Gelderse Rozendaal leidt de Beekhuizenweg naar de Tafelberg, slechts een goede 5 kilometer verder. Het is wel een pittige klim, de Beekhuizenweg staat bekend als een van de weinige wegen in Nederland met een paar flinke haarspeldbochten. De fietsroute neemt een iets minder steil fietspad om een bezoek aan de Emma-Piramide mogelijk te maken. Waar weg en fietspad samenkomen, ter hoogte van parkeerplaats Herikhuizerveld bij knooppunt 65, ligt de Tafelberg. Met 107 meter is deze Tafelberg een van de hoogste toppen van Gelderland, alleen het nabijgelegen Roozendaalsche Veld ligt 3 meter hoger. De naam 'berg' is niet helemaal terecht. In feite gaat het hier om een golvende hoogvlakte, waar een paar puntjes bovenuit piepen. Het diepe dal is uitgesleten door smeltwater van de gletsjers die dit landschap zijn vorm gaven. Afgezien van het Zuid-Limburgse heuvelland, is dit het hoogstgelegen deel van Nederland.

Rheden Rheton

Rheden ligt aan de rand van de Veluwe, maar ook in het hartje van Duitsland. Beide plaatsen zijn zeer oud en bestonden waarschijnlijk al in de 9de eeuw. Het Nederlandse Rheden wordt voor het eerst als 'Rheton' vermeld in een document uit 960. In 1022 stond in een Duitse oorkonde de naam van 'Hretha' vermeld. De namen zouden zowel een oud-Engelse als een Germaanse oorsprong kunnen hebben. De verklaringen lopen uiteen van betekenissen als waterloop, rietheem of rijweg. Niemand kan nog navragen welke lezing juist is.

Hagenau | Dieren Student bosbouw

De Duitse klank van de naam ten spijt, is Hagenau een Frans stadje in de Elzas. Het ligt nog geen 20 kilometer van de Duitse grens, dat wel, in een regio waar de Fransen en de Duitsers in de loop van de geschiedenis veel over getwist hebben. Hoe de naam terecht komt op de Veluwe? De schatrijke M.E. Havelaar studeerde bosbouw in de Elzas, kocht in 1838 een landgoed op de Veluwe en vernoemde dat naar het stadje waar hij als student woonde. Zijn dochter legde overigens in 1851 de eerste steen voor boerderij de Carolinahoeve, nu een befaamd pannenkoekenhuis. In 1911 was het bos Hagenau de eerste aankoop van de nog jonge Vereniging Natuurmonumenten in het oostelijke deel van de Veluwe. Met de aankoop werd grootschalige kap van bomen voorkomen. Twintig jaar later had Natuurmonumenten ook veel omliggende gebieden in bezit en was het eerste Nationale Park van Nederland een feit.

The Big Five | Veluwe Wild spotten

Wie in Afrika op safari gaat, wil op zijn minst The Big Five gezien hebben: de leeuw, de olifant, de neushoorn, het luipaard en de buffel. Op de Veluwe gaat het er wat minder spectaculair aan toe, maar ook hier komen vijf grote zoogdieren voor die je kunt kwalificeren als de Grote Vijf van de Lage Landen. Allemaal zijn ze vrij schuw, ze laten zich meestal alleen rond de schemering zien. De meeste kans om op edelherten, reeën, dassen, wilde zwijnen of vossen te stuiten, heb je dus vroeg in de ochtend of bij het vallen van de avond. Ga je bij ANWB-paddenstoel 20358 niet rechtsaf, maar linksaf de Schaapsallee op, dan kom je bij een van de mooiste observatieposten van Nederland. Op de Elsberg heeft Natuurmonumenten een comfortabele uitkijkplaats ingericht. Geen plek om tijdens een fietsroute rustig te gaan zitten, wel een plek om je heel vroeg te installeren met je verrekijker en je fototoestel. En dan maar wachten.

Ten oosten van de IJssel verandert het decor van de route. Daar begint het coulisselandschap van de Achterhoek, afgewisseld met bossen. Op weg naar Vorden doemen de eerste landgoederen op, buiten het dorp staat zelfs een echt kasteel. Pas met het oversteken van de Oude IJssel bij Terborg verlaat de fietsroute de Achterhoek weer.

Klein-Amsterdam Kalverstraat

Dat Klein-Amsterdam is vernoemd naar de hoofdstad, moge duidelijk zijn. Waarom dat ooit is gebeurd, ligt in de nevelen der geschiedenis verscholen. De buurtschap ontstond rond 1914. En hoe graag de inwoners ook zouden willen vertellen hoe Klein-Amsterdam aan zijn naam komt, er is niemand die het precies weet. Wel heeft Klein-Amsterdam een eigen volkslied. En een eigen wapen, waarin de Andreaskruizen uit het wapen van Amsterdam terugkomen. Ook heeft Klein-Amsterdam een eigen college van burgemeester en wethouders, dat onder andere heeft bewerkstelligd dat er plaatsnaamborden langs de toegangswegen kwamen te staan. 'Burgemeester van Klein-Amsterdam' is een eretitel, de burgemeester wordt door de inwoners gekozen. In plaats van grachten heeft Klein-Amsterdam de Veldbeek. En een erf met de naam Kalverstraat. Het huis dat er staat, heet 't Centrum.

Quatre Bras Vier armen

De plaatsnaam Quatre Bras kom je in Frankrijk niet tegen. Wel zijn er in de loop van de geschiedenis veel herbergen geweest die Quatre Bras heetten. De naam betekent vier-sprong, letterlijk 'vier armen', en op kruispunten van wegen stond vaak een herberg. Even ten oosten van Brussel ligt een Quatre Bras, pikant genoeg precies op de grens met Vlaanderen. Ook bij Huy heet een buurtschap naar het kruispunt waaraan het ooit ontstond. Friesland kent een Quatre Bras aan de rijksstraatweg tussen Hardegarijp en Noordburgum. En op de plek waar de Quatre Brasweg uitkomt op de Zutphenseweg, halverwege Gorssel en Eefde, ligt het Gelderse Quatre Bras.

De Lodewijkslinde | Vorden

Koninklijke rustplaats

 Bij kasteel Huis Vorden staat een boom. Een heel oude boom is het, een linde om precies te zijn. En omdat de Franse koning Lodewijk XIV ooit eronder in de schaduw ging zitten om even bij te komen, heet de boom sindsdien de Lodewijkslinde. Er staat zelfs een bordje bij. Lodewijk was op veldtocht in de Nederlanden in het Rampjaar 1672, toen de Republiek van alle kanten werd aangevallen. Zowel voor als na die tijd hebben overal in Nederland mensen onder bomen uitgerust, maar dat was kennelijk nooit meer het vermelden waard. Een andere opvallende boom is de Reuzeneik, een eindje verderop in het weiland. De plaatsnaam Vorden is overigens uniek, al liggen er in Duitsland wel twee plaatsen die Vörden heten.

Dickens Museum | Bronkhorst

Lokale legende

 Het zit ongeveer zo: in 1836 woonde in het Hanzestadje Bronkhorst een koster. Hij heette Gabriël de Graaf en was een wreed en gierig man. Zo gierig dat hij om een paar centen een graf ging delven op kerstavond van dat jaar. Volgens een plaatselijke legende werd de koster door geesten en kobolten zijn zelfgedolven graf in gesleurd en daar geconfronteerd met zijn verleden. Jaren later keerde hij terug naar Bronkhorst, bekeerd en genezen van zijn gierigheid. Het toeval wil dat de Deense schrijver Hans Christian Andersen rond die tijd in Deventer was. Hem zou het verhaal van de koster ter ore zijn gekomen, en hij zou het aan zijn goed vriend Charles Dickens hebben verteld. Dickens zou vervolgens de koster Gabriël de Graaf model hebben laten staan voor Gabriel Grub, een wreed en gierig karakter in hoofdstuk 29 van zijn boek *The*

Pickwick Papers. Later werkte Dickens dat hoofdstuk uit tot zijn meesterwerk *A Christmas Carol*, waarbij hij Grub herdoopte tot Ebenezer Scrooge. Kort gezegd; het Dickens Museum staat niet zomaar toevallig in Bronkhorst. Binnen is de sfeer onmiskenbaar Brits. Topstuk van de collectie is een wandelstok die aan Dickens toebehoorde, maar er zijn nog veel meer Dickens-curiositeiten te zien. Het museum beschikt zelfs over een intiem vestzaktheater. Het piepkleine stadje heeft ongeveer 150 inwoners, maar wel stadsrechten. Het nabijgelegen Deventer viert overigens elk jaar in december het Dickens Festijn.

Dickens Museum, Onderstraat 2, Bronkhorst;
www.dickensmuseum.nl.

Linde

Bescheiden

 Linde ligt zeven keer in Duitsland, vier keer in Nederland, twee keer in Denemarken, en een keer in Frankrijk, in Zweden en in België. Enkele dorpen in Polen en Tsjechië heten in het Duits Linde. In alle gevallen gaat het om bescheiden plaatsjes, soms buurtschappen van een paar huizen. In de meeste gevallen gaat het bovendien om plekken waar mensen zich lang geleden vestigden en waar lindebomen groeiden. Drie keer is de Linde een riviertje: in Rusland, bij de Duitse stad Neubrandenburg en in Friesland, waar hij Lende wordt genoemd. In het Achterhoekse Linde zijn de Lindesche Molen, compleet met theater, en café Praothuus de blikvangers. Wat meer verscholen staat de zuil die herinnert aan de Lindesche kapel, met enkele versregels van streekdichter Staring.

Halle Taalstrijd

Halle is een oude stad aan de Belgische taalgrens, even ten westen van Brussel. Dit Halle is tevens de hoofdplaats van het gelijknamige kanton, dat onderdeel uitmaakt van het veelbesproken kiesdistrict Brussel-Halle-Vilvoorde. De Belgische taalstrijd woedt hier op zijn hevigst. Ook in Duitsland is Halle een stad, bovendien zijn er drie dorpen in Duitsland en twee dorpen in België die Halle heten. De plaatsnaam Halle heeft in een aantal gevallen zijn oorsprong in het feit dat de plaatsen een overdekte markthal hadden, in de middeleeuwen een 'halle' genoemd. In Gelderland is Halle een bescheiden dorpje. Net als bij het nabijgelegen Zelhem gaat de geschiedenis vele eeuwen terug. Zo ver dat over de oorsprong van de plaatsnaam weinig meer te zeggen is.

Toen de Ierse band U2 in 1987 de single 'Where the streets have no name' uitbracht, was de titel in het gebied ten zuidoosten van Bredevoort nog letterlijk van toepassing. Buurtschappen als Woold, Kotten, Ratum en Brinkheurne kenden geen straatnamen, ze hadden elk een letter. Een boerderij had als adres Woold K163 of Kotten H22. Pas in 1994 kregen de straten hun huidige naam. Ondertussen bleven veel van die straten onverhard en hield het landschap zijn karakter. Echte woonkernen zijn er hier nauwelijks. Buurtschappen bestaan uit een school en een handjevol huizen, de boerderijen liggen verspreid in het landschap.

Boekenstad | Bredevoort Boekenstad

Het plaatsje Hay-on-Wye, op de grens van Wales en Engeland, diende als voorbeeld toen Bredevoort zich in 1993 als 'Boekenstad' ging profileren. Hay-on-Wye trok op dat moment al meer dan dertig jaar busladingen toeristen die afkwamen op de vele antiquariaten en tweedehandsboekwinkeltjes. Bredevoort slaagde erin de negatieve spiraal van verdwijnende middenstand, leegstand en dalende huizenprijzen om te buigen dankzij de eretitel. Boekhandeltjes, galerieën en boekenmarkten geven het mooie oude centrum van de Boekenstad extra glans.

**BOEKHANDELTJES,
GALERIEËN EN
BOEKENMARKTEN
GEVEN HET MOOIE
OUDE CENTRUM VAN
DE BOEKENSTAD
EXTRA GLANS**

ETAPPE

1

DE ROUTE / KAART 1

De Wereld - Italiaanse meren

Start: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Eindpunt: Camping De Italiaanse Meren, Buitinkweg 7, Winterswijk-Kotten.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Elst - Arnhem - Rheden - Vorden - Winterswijk.

 DE WERELD. Staand voor Hotel De Wereld (↩) *Veerstraat* in, later *Veerweg* (➤) aanh. *Onderlangs*, knp 81 - 95 - 50 - 51 - 52 - 56 - 57 - 24 - 25 - 17 - **ELST** - 18. Knp 18 (↩) *2e Weteringsewal*. 1e (➤) *Hollanderbroeksestraat*, later *Langstraat*. Na 3,1 km (➤) *Langstraat*, rotonde (➤) *Elster Grindweg*, volgen. **KEULSE KAMP** - knp 33 - 26.
Knp 26 (➤), *Drielse Rijndijk*. Na 1,4 (↩) *Veerweg* naar *Drielse Veer*.

1 Routepunt 1, Drielse Veer, Driel.

Pont, oversteken. Aan overkant (➤) *Veerweg* (➤) *Benedendorpseweg*, knp 39 - 41 - **ARNHEM** - 42 - 50 - 51 - 71.

Wie het zwaardere klimwerk liever aan anderen overlaat, kan ervoor kiezen vanaf knooppunt 71 via de knooppunten 72, 77 en 69 naar knooppunt 85 in Rheden te rijden en daar weer aan te sluiten op de route.

71 - **EMMA-PIRAMIDE** (bij PS 20196 even (➤) daarna terug naar route) - 67 - 66 - **TAFELBERG** - 65.
Knp 65: PS 22800 (A) fp ri Posbank. PS 21172 (➤) fp ri Rheden. PS 20811, einde fp (➤) ri Rheden, *Beekhuizenseweg*, meteen PS 03250 (↩) ri Rheden, *Schietbergseweg*. Einde (↩) *Schietbergseweg*. Na 3,1 km knp 85.
Knp 85 - **RHEDEN** - 83 - 63 - 74.

2 Routepunt 2, Carolinahoeve, De Steeg.

Knp 74 - **HAGENAU** - 73 - **THE BIG FIVE** - 95 - 96 - 88 - 57 - 58 - 74.

3 Routepunt 3, knp 74, Klein-Amsterdam.

74 - **KLEIN AMSTERDAM** - 32 - 31 - 37 - 49 - 17 - 27 - 34.

Knp 34 (A) volgen, na 1 km (⊖) *Quatre Brasweg*, **QUATRE BRAS**. Overst, *Fliederweg*. Na 2,6 km (➤) *Lindeboomweg*, spoor over. Einde (➤) *Dortherdijk*, 1e (⊖) *Harfsensesteeg*, knp 38 - 41 - 42 - 45 - 46 - 82 - 85 - 86 - 89.

4 Routepunt 4, knp 89, Dorpsstraat, Vorden.

89 - **DE LODEWIJKSLINDE** - 93 - 94 - 92 - 91 - 90 - 50 - **DICKENS MUSEUM** - 98 - 99 - 25 - 31 - 53 - 54 - 55.

5 Routepunt 5, Kerkstraat, Hengelo.

55 - 62 - **LINDE** - 63 - 64 - 67.

Knp 67 schuin (⊖) *Reerinkweg*. 1e (➤) *Vierblokkenweg*, zandpad, later fp, volgen, *Varsselseweg* overst, knp 73 - 5 - 6 - 10.

Knp 10 (A) *Aaltenseweg* volgen. Na 0,8 km (➤) *Fortstraat*. **HALLE**, 1e (⊖) *Dorpsstraat*, volgen, later fp, (➤) aanh *Varsseveldseweg*. Na 2 km (⊖) *Landstraat*, volgen, knp 17 - 34 - 39 - 43 - 44 - **BOEKENSTAD BREDEVOORT** - 45.

6 Routepunt 6, knp 45, Bredevoort.

45 - 47 - 23 - 24 - 27 - 30 - 29.

Knp 29 (⊖) *Eesinkweg*. Na 0,9 km (➤) *Verinkweg*, (➤) aanh, later fp. Einde, bij poortje (➤) *Blankersweg*. 1e (➤) *Buitinkweg*. **ITALIAANSE MEREN**

Eindpunt: Camping De Italiaanse Meren, Buitinkweg 7, Winterswijk-Kotten.

Horeca onderweg

Wageningen

Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1,
Wageningen; www.hoteldewereld.nl.

Randwijk

Theehuis Klaphek, Bredeweg 69,
Randwijk; www.hetklaphek.nl.

Elst

Diverse horeca; www.vvvarnhemnijmegen.nl.
BB 't Lingevelde, Grote Molenstraat 108, Elst;
www.hetlingeveld.nl.

Utrecht, Doorterbos, Arnhem

Diverse horeca; www.vvvarnhemnijmegen.nl.

Rheden

Paviljoen De Posbank, Beekhuizenseweg 1,
Rheden.

De Steeg

Carolinahoeve, Carolinahoeve 1, De Steeg;
www.decarolinahoeve.nl.

De Vries/Rozendijklaan, Beekbergen, Loenen

Diverse horeca; www.vvwapeldoorn.nl.

Gievelo

Bakkerij Bril, Rijksstraatweg 24, Voorst (Gie-
telo).

Wilp

Museumcafé De Kribbe, Weerdseweg 6, Wilp;
www.dekribbe.nl.

Gorssel

't Elf Uur, Deventerweg 27, Gorssel;
www.restaurantelfuur.nl.

Eefde

Camping De Wijte, Harfsensesteeg 8,
Eefde; www.dewijte.nl.

Almen

Landhotel De Hoofdige Boer, Dorpsstraat
38, Almen; www.dehoofdigeboer.nl.

Vorden, Bronckhorst

Diverse horeca; www.vvvbronckhorst.nl.

Linde

't Proathuus, Lindeseweg 23, Vorden
(Linde); www.proathuusvorden.nl.

Heelweg

De Radstake, Twenteroute 8, Heelweg;
www.radstake.nl.

Aalten

Minicamping De Wolboom, Romienendiek
16a, Aalten; www.dewolboom.nl.
Minicamping De Nieuwe Welpshof,
Boterdijk 2a, Aalten; www.denieuwewelpshof.nl.

Bredevoort

Diverse horeca; www.bredevoort.nu.

Winterswijk-Woold

Berenschot's Watermolen, Wooldseweg 74,
Winterswijk-Woold; www.rest-berenschot.nl.

Kotten

Camping De Italiaanse Meren, Buitinkweg 7,
Winterswijk-Kotten; www.italiaansemeren.nl.

ETAPPE

2

• ITALIAANSE MEREN - CALIFORNIË •

Een rit die kriskras over de wereld gaat. Van Ierland naar Noorwegen, van Borneo naar Oostenrijk en van Nieuw-Zeeland naar de Elyzeese Velden. Ook Amerika en Canada liggen aan de route, zij het allebei in de kleine versie. Fietzers komen Julius Caesar tegen en doen een vriendelijk wijndorpje aan. Daarnaast is er een uitstapje naar Lourdes, zij het dat het ook hier om de kleine variant gaat. En midden in het Noord-Limburgse land ligt ten slotte Californië.

STEMPELPLAATS ETAPPE 2

Italiaanse meren

Camping De Italiaanse Meren
Buitinkweg 7, Winterswijk-Kotten
www.italiaansemergen.nl

Azurblauw moet het water hier ooit zijn geweest. Blauw als in het Comomeer, het Gardameer, of een van die andere Italiaanse Meren aan de voet van de Alpen. Kristalhelder smeltwater, geramblneerd met de vele mineralen in de bodem, maakt dat de meren in het noorden van Italië zo mooi blauw kleuren. Ook het water in veel stuwmeren heeft om die reden een heldere kleur. Bij de buurtschap Kotten, ten zuiden van Winterswijk, liggen geen bergtoppen. Hier is het in de eerste plaats de bodemgesteldheid die het water ooit helder kleurde. De zware leemgrond zit vol mineralen. Boeren in de omgeving groeven putten waaruit ze klei wonnen om bakstenen mee te bakken. Aan het einde van de 19de eeuw verrees net over de grens in Duitsland zelfs een

steenfabriek. Klei kwam uit leemputten aan de Nederlandse kant van de grens en werd over een smalspoortlijntje aangevoerd. De baksteenfabriek heeft tot 1917 bestaan. Daarna liepen de leemputten vol water, dat door de mineralen blauw kleurde.

Een plaatselijke hengelsportvereniging zette in de jaren dertig vis in de poelen uit. Toen bleek dat de viswedstrijden veel volk trokken, begon de boer die ernaast woonde in 1934 een klein café om de hengelaars van koffie en bier te voorzien. Bezoekers wezen de eigenaar erop dat de kleur van het water in de leemputten aan de meren in Italië deed denken, en zo kreeg het café de naam Italiaanse Meren. Later ontstond rond het café een kleine camping, die dezelfde naam kreeg. In de loop der jaren is De Italiaanse Meren uitgegroeid tot een grote familiecamping met veel vaste gasten, maar ook met veldjes voor passanten. De poelen zelf doen hoofdzakelijk dienst als visvijvers. Eén is voorzien van een strandje en staat op de kaart als 'natuurbad'. In de praktijk geven de meeste campinggasten echter de voorkeur aan het azuurblauwe water van het zwembad op camping De Italiaanse Meren.

Dinxperlo Grensgeval

Pas op waar je fietst in Dinxperlo, want voor je het weet sta je in Duitsland. De grens loopt dwars door het plaatsje heen, en is op sommige plekken zelfs op het wegdek geschilderd. Wie op de Keupenstraat en de Heelweg netjes rechts houdt, blijft in Nederland. Aan de overkant van de straat begint Duitsland. Dat is de zuidelijke wijk van Dinxperlo, die Süderwick heet. Bronzen beelden van smokkelaars herinneren aan het roerige verleden. In de Tweede Wereldoorlog stond zelfs een versperring over de weg om de twee helften van het plaatsje uit elkaar te houden. Vandaag de dag delen de Nederlandse politie en de Duitse 'Polizei' een kantoor en kunnen bewoners van het bejaardenhuis via een loopbrug over de weg van de Duitse naar de Nederlandse vleugel oversteken.

DE GRENS LOOPT DWARS DOOR HET PLAATSJE HEEN

De Keulse Slagen | Beek Steenworp

Fiets je vanuit Stokkum naar Beek, dan passeer je de Keulse Slagen. Het zijn de eerste bospercelen aan de linkerkant van de Peeskesweg, ooit aangeplant voor de houtproductie. Hoewel Duitsland nauwelijks meer dan een steenworp weg ligt, is onduidelijk wat er zo Keuls is aan deze slagen.

Beek Watermolen

Behalve acht dorpen en buurtschappen in Nederland, is Beek ook een dorpje bij het Vlaamse Bree. De oorsprong van al deze namen is helder. Ook in Duitsland komt Beek voor, zowel enkele dorpjes als twee beken kregen de naam. Bij Beek in het Montferland ontspringt de beek bij de voormalige watermolen. Nu zijn in de gebouwen café en bosrestaurant 't Peeske gevestigd. Er hoort ook een natuurcamping bij.

't Peeske, Peeskesweg 12, Beek; www.peeske.nl.

Ten zuiden van Beek en het Bergherbos piekt het torentje van Hoch-Elten de lucht in. Het staat als een bakken op het zuidelijkste punt van de stuwwal. De dorpen Elten en Hoch-Elten liggen op Duits grondgebied, maar worden aan drie zijden door Nederland omarmd. Vanaf Babberich slingert de route zich door het stroomgebied van de Rijn. Overal tonen dode rivierarmen, wielen, dijken, ooibossen, terpen en polders dat de rivier hier lange tijd zelf zijn loop bepaalde voordat hij door mensen werd beteugeld. De heuvels bij het andere Beek, aan de overkant van de Rijn, zijn in feite een voortzetting van de toppen waarover het Bergherbos zich uitstrekt. Lang geleden is de Rijn door deze stuwwal heen gebroken en heeft met de jaren voor zichzelf een stroomdal uitgeslepen van meer dan 10 kilometer breed.

Friesland | Didam Boterfabriek

Het is er groen en tamelijk vlak, maar dat wil nog niet zeggen dat het Gelderse Friesland op de provincie Friesland lijkt. Er wapperen geen Friese vlaggen en er gaan geen zeilbootjes voorbij. Aan de Frieslandweg staat bovendien een boerderij met een wat misleidende naam: 't Vriesland. Zou dit een plek zijn geweest waar Friezen zich hebben gevestigd, of was het hier gewoon koud? In ieder geval is er een band tussen het nabijgelegen Didam en de provincie Friesland. Boeren uit Didam gingen in 1890 in Friesland kijken hoe daar de coöperatieve roomboterfabrieken draaiden, en stichtten in 1891 de eerste Nederlandse boterfabriek buiten Friesland. Wellicht heeft de naam van dit Achterhoekse Friesland iets met die geschiedenis te maken.

Linge | Gelderland Klein broertje

Linge is een dorpje aan het stuwmeer Lingesetalsperre, ten noordoosten van het Duitse Marienheide. En dan is er ook nog een pas in de Vogezen die Linge heet. In Nederland is de Linge een rivier, het kleine broertje van de grote rivieren. De langste rivier van Nederland, zeggen sommigen, maar dat wordt bestreden door degenen die stellen dat de Linge weinig meer is dan een aftakking van de Waal. En de bovenloop, tussen Doornenburg en Tiel, is feitelijk een afwateringskanaal. Later op deze fietsroute verkennen we een deel van de prachtige benedenloop van de rivier. Toch mag ook dit eerste deel, dat vlak langs het imposante kasteel Doornenburg stroomt, best gezien worden.

Millinger Theetuin | Millingen Alhambra

Een oase, zo mag je de Millinger Theetuin zonder overdrijven betitelen. De fraai aangelegde tuinen doen denken aan het Alhambra in Granada, op een zomerse dag ruikt het er zelfs net zo. Een Moors theehuis, een Marokkaans theehuis, spiegelende vijvers, kleurrijke tegelmozaïeken: is dit Andalusië, of Noord-Afrika? In de verste verte niet. De Millinger Theetuin ligt op een van de meest vreemdende plekken van Nederland. Op het terrein van een voormalige steenfabriek, in de uiterwaarden van de Waal. Alleen bereikbaar te voet, per fiets of met een pontje. Hier op de Waaloever zijn de oobossen in ere hersteld. Bij hoog water overstroomt het gebied, bij laag water grazen er Gallowayrunderen. En midden in dat oer-Hollandse rivierenland ligt een Moorse theetuin.

Millinger Theetuin, Klaverland 9, Millingen aan de Rijn; www.millingertheetuin.nl.

Millingen | Millingen aan de Rijn Duizenden

Volgens een lokale sage vochten de Romeinen en de Germanen lang geleden aan de Rijn in de buurt van het Duitse Rees een veldslag uit. De Germanen kwamen onverwacht uit een hinderlaag en waren met veel meer dan de Romeinen hadden gedacht. Millia! Millia, zouden de Romeinen toen uitgeroepen hebben; ze zijn met duizenden. Dankzij hun overrompelings tactiek wonnen de Germanen en de plaats van hun overwinning noemden ze naar de Romeinse noodkreet. Een mooi verhaal, maar of het waar is kan niemand meer met zekerheid zeggen. Feit is wel dat luttele kilometers stroomafwaarts, op de tegenovergelegen oever, een Nederlands dorpje ook de naam Millingen kreeg. En dat Millingen bestond al in de Romeinse tijd.

Zeeland | Millingen aan de Rijn Vrijstaat

Aan de Nederlandse oostgrens is geen zee te bekennen. En al is Duitsland niet ver weg en hebben de Duitsers het over een 'See' wanneer ze een meer bedoelen; ook meren komen hier niet voor. Waarom staat een buurtschap in het stroomgebied van de Rijn dan al sinds de middeleeuwen bekend als Het Zeeland? Dat heeft alles te maken met de Terra Salica, erfgoed dat al in de Frankische tijd bij wet was vastgelegd. In de 14de eeuw stond hier een burcht omringd door boerderijen. Dit 'Sellant' was een kleine vrijstaat, het eigendom ging over van vader op zoon. Ook het Brabantse Zeeland en het Zuid-Hollandse De Zilk waren ooit dergelijk vrij erfgoed, de namen eveneens afgeleid van Terra Salica. Het Zeeland ligt nog altijd op zichzelf, een eindje buiten Millingen, aan en rond de Zeelandsestraat. Behalve de gelijknamige provincie en drie plaatsen in de

Verenigde Staten, is er nog een opvallende naamgenoot. Het prinsdom Sealand werd in 1967 gesticht door de Brit Paddy Roy Bates op een oud marineplatform uit de Tweede Wereldoorlog. Sealand ligt zo'n 6 mijl uit de kust van Felixstowe, geeft eigen postzegels en munten uit, heeft een eigen vlag, maar wordt door geen enkel ander land erkend. En hoewel de naam refereert aan het feit dat het midden in zee ligt, heeft deze vrijstaat Sealand ook wel wat weg van zo'n middeleeuws Terra Salica.

AAN DE NEDERLANDSE OOSTGRENIS IS GEEN ZEE TE BEKENNEN

Nieuw-Zeeland | Millingen Aotearoa

Het is niet meer dan een boerderij, maar de naam is te mooi om te laten liggen. Aan de Zeelandsestraat, in de buurtschap Het Zeeland, staat de boerderij Nieuw-Zeeland. Gebouwd op een terp, zoals de meeste boerderijen in de omgeving, want de Rijn wilde vroeger nog wel eens buiten zijn oevers treden. De naam heeft niets te maken met de eilandengroep in de Grote Oceaan die door Nederlandse zeelieden Nieuw-Zeeland werd gedoopt. De oorspronkelijke bewoners, de Maori, hebben het overigens over Aotearoa: het land van de lange witte wolk. Achter het Gelderse Nieuw-Zeeland ligt de Zeelandsche Hof. Ook deze hoeve ligt op een terp, en is deels ingericht als bed & breakfast. Bij de Zeelandsche Hof hoort ook een camping.

De Zeelandsche Hof, Molenstraat 4, Millingen aan de Rijn; www.zeelandschehof.nl.

Leuth Laaggelegen

De Leutherweg loopt vanuit het zuid-oostelijk deel van Venlo recht naar de Duitse grens, om daar verder te gaan als fietspad richting het plaatsje Leuth. Dat plaatsje ligt een kleine 2 kilometer verder. Anders gezegd, inwoners van Leuth wonen dicht bij het stadion van voetbalclub VVV-Venlo dan veel inwoners van Venlo. Hemelsbreed zo'n 60 kilometer noordelijker ligt Leuth in de Millingerwaard. Beide plaatsen zijn al oud en danken hun naam waarschijnlijk aan het Westfaalse woord 'lute', dat 'laaggelegen plaats' betekent.

Bisonbaai | Ooij Baggermachine

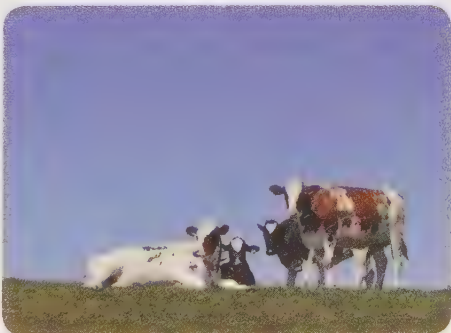

In de jaren vijftig van de afgelopen eeuw groef een enorme baggermachine hier zand en grind op. Het zand werd in de naastgelegen Groenlanden gebruikt om een verdedigingslinie aan te leggen die een eventuele Russische aanval over land moest tegenhouden. Het gewonnen grind ligt nu in heel Nederland op platte daken en oprijlanen. De baggermachine die hier een flinke bres in het landschap sloeg heette de Bison, het gat dat hij achterliet draagt nu de naam Bisonbaai. De diersoort bison kent nog twee levende ondersoorten. De Amerikaanse bison is bekend uit de westerns en wordt ook wel 'buffalo' genoemd. De Europese bison kennen we beter als de wisent. Een kleine kolonie geherintroduceerde wisenten leeft in de Kennemerduinen, ten westen van Haarlem. Rond de Bisonbaai kom je wel grote grazers tegen, maar dat zijn Schotse hooglanders.

Groenlanden Sappig groen

Het landschap van IJssland is overwegend groen, terwijl Groenland voor het grootste deel bedekt is met flinke ijskappen. Ergens is iets misgegaan bij de naamgeving van beide eilanden. De Groenlanden in de Ooijpolder doen hun naam meer dan recht. Aan weerszijden van de Ooijse Bandijk is het land van het sappigste groen. Huisjes en boerderijen aan de dijk vormen samen de buurtschap.

Beek | Beek-Ubbergen

Beekloopjes

Beek is de naam van een Vlaams dorpje, en van acht plaatsen en buurtschappen in Nederland. In het Beek aan de voet van de Nijmeegse stuwwal, dat meestal in een adem wordt genoemd met het buurdorp Ubbergen, maken de beekloopjes nog altijd nadrukkelijk deel uit van het dorpsgezicht. De naam van dit Gelderse Beek duikt al in 814 als Bechi op in een geschrift. Het Informatiecentrum Nederlands Cultuurlandschap in Beek geeft een mooi overzicht van de belangrijkste cultuurlandschappen in ons land. Landschappen die de fietsers van *Fietsen rond de wereld in Nederland* bekend zullen voorkomen. Zo zijn in dit 'Landschaps-madurodam' onder andere de vlechthekken langs de Maas, de tuunwallen van Texel en een Drents beekdal in het klein te zien.

Informatiecentrum Nederlands Cultuurlandschap, Rijksweg 174, Beek-Ubbergen;
www.nederlandscultuurlandschap.nl.

Grenspaal | Beek-Ubbergen

Compensatie

'Laat Vriendschap heelen – Wat Grenzen delen.' Fraaie verzoenende taal op een symbolische plek. Deze replica van een grenspaal staat niet zomaar ergens. Ooit liep hier de grens tussen Nederland en Duitsland, precies zoals de armen aangeven. Maar na de Tweede Wereldoorlog was de vriendschap tussen beide landen flink bekoeld. In 1949 annexeerde Nederland 69 km² Duits grondgebied bij wijze van compensatie voor de geleden schade. Na het doen van flinke herstelbetalingen kreeg Duitsland in 1963 de meeste stukken terug. Alleen ten westen van Beek-Ubbergen verwisselde een lapje grond definitief van nationaliteit. Dat betekent dat de grens, die vroeger door het Keteldal liep, ruim een kilometer naar

het oosten is opgeschoven. De Duivelsberg hoorde tot 1949 bij Duitsland, maar is sindsdien Nederlands grondgebied. De oude houten grenspaal markeert de vroegere grens, en de herstelde vriendschapsbanden. Aan het begin van het Keteldal staat een stenen replica van een oude stenen grenspaal.

De Elyzeese Velden | Beek-Ubbergen

Les Champs-Élysées

Een groter contrast kan er bijna niet zijn. Het karrenspoor tussen de met bossen omringde velden, of de avenue waarover het verkeer zich acht banen breed een weg door de Franse hoofdstad worstelt. De glooiing in het terrein is de enige overeenkomst. Toch is Elyzeese Velden de correcte Nederlandse vertaling van Champs-Élysées. Beide zijn vernoemd naar Elysion, de plek in het hiernamaals waar volgens de Griekse mythologie de gelukzaligen zouden verblijven. De beschutte weiden waar koeien grazen en de akkers waar op ecologische wijze gewassen worden geteeld, zullen nog het meest op die plek lijken. Deze Elyzeese Velden maken deel uit van de Heerlijkheid Beek. Voor fietsers zijn ze niet toegankelijk, maar wie zelfs maar een beetje oog voor schoonheid heeft stapt hier met genoegen af. De rode paaltjesroute voert wandelaars dwars door de Elyzeese Velden. Veel wandelaars zal op het pad een gevoel van gelukzaligheid doorstromen. Overigens draagt ook een kade in het Belgische Gent de naam Elyzeese Velden.

Berg en Dal Missiepost

Hotel Val Monte ligt aan de rand van de Heerlijkheid Beek. Al aan het einde van de 19de eeuw stond op deze plek een villa die Val Monte heette. Het huidige hotel kwam ervoor in de plaats. Het uitzicht vanaf het terras heeft de plek de bijnaam Klein-Toscane bezorgd. Heel toepasselijk, Val Monte is Italiaans voor Dal en Berg, en het hotel ligt in de plaats Berg en Dal. Of de Surinaamse plantage Berg en Dal en de Zuid-Afrikaanse nederzettingen Bergendal en Berg-En-Dal vernoemd zijn naar het Nederlandse dorp Berg en Dal, is maar de vraag. Ten oosten van Nijmegen kwam de naam Berg en Dal pas rond 1840 op de kaart te staan. De Surinaamse plantage Berg en Dal, later een missiepost, bestond toen al meer dan een eeuw. Daar komt bij dat op die plek sprake is van een bescheiden berg aan het stroomdal van de Surinamerivier. Ook in Zuid-Afrika zijn meer bergen en dalen te bekennen dan bij Nijmegen. Voor Nederlandse begrippen doet Berg en Dal het echter helemaal niet slecht. Prachtig golvend landschap met toppen die net de 100 meter niet halen; in de Lage Landen zijn dat bergen. De Oude Holleweg staat zelfs bekend als een van de steilste wegen van Nederland. Maar het blijft een weg die een heuvel op gaat. En dus heeft de straat die van Berg en Dal naar Groesbeek leidt een passender naam: Zevenheuvelenweg.

Groesbeek Wijndorp

Groesbeek is een nederzetting in de Zuid-Afrikaanse provincie Limpopo, niet ver van de Melkriver, de Waterberg en het Haasjesveld. In de Verenigde Staten liggen twee plaatsjes die Groesbeck heten. Maar Groesbeek is nog iets. Met zeven wijngaarden in de directe

omgeving mag het dorp zich het Bordeaux van Nederland noemen. In een paar jaar tijd heeft Groesbeek een klinkende reputatie opgebouwd als wijndorp. De glooiende hellingen en goede bodemgesteldheid vormen een ideale voedingsbodem voor een goed glas wijn. Elk jaar in september viert Groesbeek de wijnfeesten. De route voert langs de wijngaarden van de Colonjes en Klein-Amerika. Tijdens carnaval is Groesbeek overigens omgedoopt tot het Keulen van Gelderland.

Wijndorp Groesbeek;

www.nederlandsewijnfeesten.nl.

Klein-Amerika | Groesbeek Kolonie

Ten zuiden van Groesbeek gaapt een opvallend gat in een verder aaneengesloten bosgebied dat zich uitstrekt van het Duitse Kleve tot aan de buitenwijken van Nijmegen. In de eerste helft van de 20ste eeuw werden hier grote stukken bos gekapt. Inwoners van Groesbeek hielpen mee. Hoe harder ze werkten, hoe meer grond ze daarna mochten pachten. Groesbeek was in die jaren een straatarm dorp en het project was bedoeld om aan die armoede een einde te maken. Het ontgonnen gebied meteen ten zuiden van Groesbeek staat op een stafkaart uit 1935 nog vermeld als Colonies. Later zou die naam verbasteren tot Colonjes. Er heerste duidelijk een pioniersgeest, want nog een beetje verder naar het zuiden werd vlak voor de Tweede Wereldoorlog Klein-Amerika gesticht. Wie geen geld had om een nieuw leven in het grote Amerika op te bouwen, kon het in Klein-Amerika proberen. In 1944 werden duizenden Amerikaanse parachutisten bij Groesbeek gedropt voor de operatie Market Garden. Zonder het te weten kwamen de Amerikanen in Klein-Amerika terecht. Dat de naam van de buurtschap een eerbetoon aan de bevrijders zou zijn, is derhalve een mis-

verstand. Vandaag de dag staat Klein-Amerika bekend als minicamping, wijngaard en boerderijwinkel. Een gastvrije halte aan de route van *Fietsen rond de wereld*.

Minicamping Klein-Amerika, Klein-Amerika 3, Groesbeek; www.klein-amerika.nl.

Vorbij Klein-Amerika volgt de Bisseltbaan de grens tussen Gelderland en Limburg. Herberg 't Zwaantje is de eerste pleisterplaats op Limburgse grond. Er zullen er nog vele volgen, want het tweede deel van deze etappe gaat door Limburg en de twee volgende etappes gaan geheel over Limburgs grondgebied.

Limburg

Drakenburcht

Even ten zuiden van de Nederlandse provincie Limburg ligt de stad die rond het jaar 1000 zijn naam gaf aan een hertogdom. Vandaag de dag is Limburg een rustig Waals provinciestadje, Limbourg staat er op de borden. Het hertogdom Limburg werd in de 14de eeuw veroverd door hertog Jan I van Brabant, waardoor de band met de Nederlanden ontstond. In de loop van de geschiedenis raakte de stad Limburg geïsoleerd van de twee provincies, Belgisch Limburg en Nederlands Limburg, die haar naam dragen. Zo'n 100 kilometer oostelijker ligt de Duitse stad Limburg-an-der-Lahn. Daarnaast telt Duitsland vier kastelen die Limburg heten. In alle gevallen zou de naam de betekenis van Waterburcht kunnen hebben, maar ook van Drakenburcht.

Vianen

Bij Marken

Even ten oosten van Marken ligt Vianen. Aan de snelweg R518, die een groot deel van de provincie Limpopo doorsnijdt. We zijn in Zuid-Afrika, in het gebied waar veel Nederlanders nederzettingen stichtten die ze naar hun oorspronkelijke woonplaats in Nederland vernoemden. Of de stichters van Vianen uit Noord-Brabant kwamen is de vraag, Vianen ligt ook ten zuiden van Utrecht en leent daar zijn naam aan een verkeersknooppunt.

Borneo | Mill

Hier is het

Drie landen delen samen het grondgebied van het eiland Borneo. De Indonesische provincie Kalimantan beslaat het zuidelijke en grootste deel. Het noorden is hoofdzakelijk Maleisisch grondgebied. Daarbinnen ligt het zelfstandige sultanaat Brunei. De naam Borneo is afgeleid van Brunei. In de 14de eeuw ontdekte ene Awang Alak Betatar het eiland. Bij zijn aankomst zou hij uitgeroepen hebben 'Baru Nah', wat zoiets betekent als 'hier is het'. En zo is dus een buurtschap bij Mill aan zijn naam gekomen, Behalve de Borneoweg omvat deze groene wijk ook de Antillenweg, de Arubaweg en de Surinameweg. Maar Borneo was er het eerst. Het was ooit een afzonderlijk buurtje met wat kleine huisjes ten zuiden van de vroegere spoorlijn, er heeft ook een wielersbaan gelegen. Bewoners weten nog dat iets verder naar het noorden D'n Oeral lag, een buurtschap tussen Mill en Borneo. D'n Oeral is nu een wijk, al is de naam op geen enkele kaart terug te vinden. In de afgelopen decennia zijn Mill, Borneo en andere kleine kernen met elkaar vergroeid. Hoewel Mill in het Engels 'molen' betekent, is er nergens anders op de wereld een plaats die Mill heet.

De Maasheggen | Boxmeer

Vlechtheggen

Wie door het gebied van de Maasheggen reist, treedt in de voetsporen van niemand minder dan Julius Caesar. De Romeinse veldheer maakte in zijn verslag *De Bello Gallico* melding van de vernuftig in elkaar gevlochten struiken die een snelle opmars van zijn legers in de weg stonden. Met de komst van prikkeldraad verdwenen de meeste vlechtheggen in Nederland, maar langs de oevers van de Maas bij Boxmeer worden ze in ere gehouden. Elk jaar in maart vinden hier de Nederlandse Kampioenschappen Maasheggenvlechten plaats. Een maand later staan de heggen in bloei en zijn ze op hun mooist. De lokale VVV rept van 'het oudste landschap van Nederland'. Daar zijn kanttekeningen bij te plaatsen, maar een van de oudste landschappen is het beslist. En een van de mooiste.

www.heg-en-landschap.info.

Brestbosch | Boxmeer

Productiebos

Het Amsterdamse Bos ligt bij Amsterdam, dus logisch gesproken zou het Brestbosch bij Brest moeten liggen. Mis. Het zou goed kunnen dat bij de plaatsen Brest in Frankrijk, Duitsland, Wit-Rusland, Tsjecho, Macedonië, Kroatië, Bulgarije en Slovenië ook bossen liggen, maar het Nederlandse Brestbosch ligt aan de rand van Boxmeer. Het is in de 19de eeuw op heidegrond aangeplant als productiebos, er groeien hoofdzakelijk eiken en grove dennen, en er stromen twee beekjes doorheen.

Het Quin | Afferden

Abdijruïne

Het is geen gangbare naam in Nederland, het Quin. Inwoners van Afferden en omgeving hebben het ook liever over de Kwen. Het Quin maakt deel uit van het Natuurgebied Bergerbos, dat op zijn beurt weer onderdeel is van de Maasduinen. Aan de rand van dat bos is het terrein open. Heidevelden en vennetjes wisselen elkaar af in een gebied dat gevormd is door stuifduinen op de oostelijke Maasoever. Wie echt kennis wil maken met het Quin zal de fiets even moeten laten staan om een kleine wandeling te maken. Aan het einde van de prachtige zandweg met de al even prachtige naam Groene Streep, bij de parkeerplaats, begint een korte wandelroute. Als naam is Quin meer op zijn plek in het westen van Ierland, waar een dorpje zo heet. Quin is bekend vanwege zijn abdijruïne. En waar het Nederlandse natuurgebied het Quin aan de Maas ligt, stroomt door het Ierse Quin een riviertje dat de Rine heet.

Nationaal Park De Maasduinen is een langgerekt natuurgebied dat zich uitstrekt tussen Gennep en Arcen. De stuifduinen die zich in de loop der eeuwen op de oostelijke Maasoever afzetten, geven het gebied zijn naam. Een prachtige kennismaking vormt natuurgebied het Quin. Hier voeren heidevelden en vennen nog de boven- toon. De meeste andere stuifduinen zijn met bos beplant, om verstuiving te voorkomen. Tot het pontje Wellerlooi gaat het over de oostelijke Maasoever. Terug op de westelijke oever schampt de route voor het eerst de Peel.

Klein-Canada | Afferden Bevrijders

In de eerste maanden van 1945 werd in de omgeving van Afferden zwaar strijd geleverd tussen geallieerde en Duitse troepen. In maart was dit deel van Limburg bevrijd. Canadezen sloegen hun kamp op bij een boerderij aan de rand van Afferden. De boer raakte gefascineerd door hun verhalen en begon plannen te maken om naar Canada te emigreren. Van emigratie kwam het uiteindelijk niet, in plaats daarvan bouwde hij een nieuwe boerderij, Hoeve Klein-Canada. De boerencamping die hij op zijn terrein begon kreeg dezelfde naam. Jaren later wordt de camping nog steeds door dezelfde familie gerund. Nu is het een flinke familiecamping, met slechts een bescheiden trekkersveld. De cafetaria heet Quebec, het grand café Ontario, de chaletparken heten Nova Scotia en New Foundland, en overal op het terrein zijn verwijzingen naar het grote Canada te vinden.

Kampeercentrum Klein-Canada,
Dorpsstraat 1, Afferden; www.kleincanada.nl.

Bergen Maasduinen

Wie een brief naar Bergen stuurt, moet niet vergeten de postcode er duidelijk op te zetten. Alleen in Nederland kan al verwarring ontstaan met Bergen in Noord-Holland. En dan zijn er ook nog de stad in Noorwegen, zes plaatsen in de Verenigde Staten, tien plaatsen in Duitsland en een stad in Wallonië die Bergen heten. Die laatste overigens alleen in het Vlaams, de Walen zeggen Mons. De 'bergen' aan de Maas zijn de zandduinen die hier lang geleden ontstonden en die het Nationaal Park Maasduinen zijn naam geven. 'Duinen' als plaatsnaam had dus ook gekund, dan was er in ieder geval minder kans op verwarring geweest.

Well Bron

Een wel, of welle, is een bron. En omdat drinkwater belangrijk is, vestigden mensen zich vaak in de directe nabijheid van een bron. Dat gebeurde in het noorden van Limburg, maar ook in de buurt van Ammerzoden. Beide plaatsen behielden een dubbele L aan het einde van de plaatsnaam: Well. En daarmee komen die namen overeen met twee Engelse plaatsjes. Er ligt een bescheiden Well in Lincolnshire. Well in North Yorkshire is ietsje groter. Ongetwijfeld zijn ook deze dorpen ontstaan bij een bron.

**BEIDE PLAATSEN
BEHIELDEN EEN
DUBBELE L AAN HET
EINDE VAN DE PLAATS-
NAAM: WELL**

Klein-Lourdes | Tienray

Tienray

 Een blik op de kerk van Tienray leert meteen wat de bijnaam van het dorp is. Klein-Lourdes fungeert al sinds 1440 als bedevaartsoord. In dat jaar werd de eerste Mariakapel gebouwd. Sinds 1877 staat er een kerk die gewijd is aan Onze-Lieve-Vrouwe van Lourdes, en mag Tienray zich Klein-Lourdes noemen. Duitse bezetters trokken zich daar weinig van aan en bliezen in 1944 de kerk op. Het huidige na oorlogse kerkgebouw nam echter de functie over en Tienray is tot op de dag van vandaag een belangrijk Maria-bedevaartsoord.

Hei- en Veld-Oostenrijk | Horst

In tweeën gedeeld

 In Oostenrijk zul je de plaatsnaam Horst niet vinden, maar ten noorden van het Limburgse Horst ligt wel een Oostenrijk. Op een stafkaart uit 1937 is het een klein gebied ten noorden van de ruïne van kasteel Huys ter Horst, bij de buurtschappen Nieuwe Land en Oude Land. Sinds de aanleg van de snelweg A73 is Oostenrijk in tweeën gedeeld. Ten oosten van de weg ligt Hei-Oostenrijk. Hier is zelfs geen straatnaambordje te vinden dat naar

de naam verwijst. Veld-Oostenrijk ligt ten westen van de A73 en heeft wel bordjes. Haaks erop loopt overigens de Australiëweg. Aangezien niets in het landschap wijst op een overeenkomst met het land Oostenrijk, blijft de oorsprong van de naam in het ongewisse.

Horst

Hoogte

Vijf plaatsen in Nederland heten Horst, of De Horst. Ook in Zwitserland komt de plaatsnaam vijf keer voor. Er is een Horst in Polen, een Horst in Namibië en op de kaart van Duitsland is de naam Horst niet minder dan twintig keer te vinden. Voor de keuze van die naam valt wel wat te zeggen. Een horst is een hoogte in het landschap. Dergelijke hoogtes kwamen veel voor in moerassige gebieden en waren daarom een logische vestigingsplaats. Opmerkelijk is dat het Limburgse Horst in de middeleeuwen nog Berkele heette. Toch is er geen twijfel over de naam: Horst ligt ingeklemd tussen de vroegere moerassen van de Peel en de oever van de Maas.

**OPMERKELIJK IS DAT
HET LIMBURGSE HORST
IN DE MIDDELEEUEWEN
NOG BERKELE HEETTE**

ETAPPE

2

DE ROUTE / KAART 1 & 2

Italiaanse Meren - Californië

Start: Camping De Italiaanse Meren, Buitinkweg 7, Winterswijk-Kotten.

Eindpunt: Camping Californië, Horsterweg 23, Grubbenvorst.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Winterswijk – Gaanderen – Terborg – Wehl – Didam – Zevenaar – Nijmegen (Berg en Dal) – Cuijk – Boxmeer – Horst-Sevenum.

 ITALIAANSE MEREN. Vanuit receptie De Italiaanse Meren (➤) Buitinkweg. Einde (⬅) Burloseweg, knp 31 – 28 – 26 – 30 – 25 – 72 – 61 – 60. Knp 60 scherp (⬅) Kruisdijk. 2e (➤) Rengelinksweg. Einde overst. (➤) Dinxperlosestraatweg fp, meteen (⬅) Hagtweg, volgen, later Boesveldsedijk. Einde (⬅) fp Aaltenseweg. 1e (⬅) Keupenstraat, volgen, later Heelweg. **DINXPERLO.** Na 6,2 km (➤) Kwikkelstraat. Einde (➤) Raadhuisstraat.

1 Routepunt 1, Raadhuisstraat, Dinxperlo.

Einde Raadhuisstraat (⬅) Burg. Haverkampstraat, later Beggelderdijk. Na 0,9 km (➤) aanh Beggelderdijk, einde (⬅) 1e (⬅) Hoonhorstweg, volgen. Na 3,6 km (➤) Breedenbroekseweg, later Tulenstraat, volgen, knp 56 – 54 – 53 – 83 – 78 – 82.

2 Routepunt 2, knp 82, Azewijn.

82 – 81 – 80.

Knp 80 (➤) Gildestraat. Einde (➤) Past. Van Sonsbeeckstraat, (⬅) aanh, Lange Heg. Einde (➤) aanh, (⬅) Kastanjelaan, later Peeskesweg. **KEULSE SLAGEN,** Peeskesweg volgen. **BEEK** Einde (➤) Sint-Jansgildestraat, rotonde, knp 75 – 19 – 23. Knp 23 (A) Beekseweg, A18 overst, dan 1e (⬅) karrenspoor bij boerderij, Dassenboomse Allee. Na 1,5 km (⬅) Koningsweg, volgen. Einde (➤) Frieslandweg. **FRIESLAND.** Na 4,0 km (⬅) Gravenpark. Einde (➤) Geulecampweg. Einde (➤), meteen (⬅) Lange Klauwenhof, volgen, knp 2 – 20.

3 Routepunt 3, knp 20, Spoorstraat, Didam.

20 – 63 – 34 – 35 – 1 – 55.

Knp 55 (⬅) Berghoofdseweg, volgen, later Hoogeweg. Na 2,7 km (➤) Doornenburgseweg, knp 88, later Veerdam, knp 80, pont overst.

De veerdienst Millingen-Doornenburg vaart alleen in het hoogseizoen, en bij lage waterstanden soms helemaal niet. Een alternatief is dan om van knooppunt 88 via 89 naar 81 te fietsen, daar het veer Millingen-Pannerden te nemen en via knooppunt 94 en 72 naar 71 te rijden. In het laagseizoen is er een alternatieve route over de Waalbrug bij Nijmegen, zie kaart.

80 - 77 - **LINGE** - 78 - 79 (pont) 71 - **MILLINGER THEETUIN** - 95.

4 Routepunt 4, Millinger Theetuin, Klaverblad 9, Millingen aan de Rijn.

95 - 72 - **MILLINGEN** - 94 - **ZEELAND** - 93 - **NIEUW-ZEELAND** - 65 - **LEUTH** - 66 - 99 - 49 - **BISONBAAI** **GROENLANDEN** - 48.
Knp 48 (A) Ooijse Bandijk volgen. Na 1,3 km (L) Leuthsestraat. Einde (R) Kouwedijk. Na 4,7 km (L) Persingsestraat. Einde (R) Sint Hubertusweg, rotonde (A), brug over, knp 63 - 64 **BEEK** **GRENSPAAL** - 61 - Na knp 61 1e (L) Nieuwe Holleweg (L) aanh, (R), Oude Holleweg (R) aanh, volgen. **ELYZEESE VELDEN**.

Voor de grenspaal na 0,3 km op de *Rijksstraatweg* (L) het Keteldal in, de paal staat na 0,6 km aan de rechterkant. Daarna terugkeren naar de *Rijksstraatweg*.

5 Routepunt 5, Golden Tulip Val Monte, Oude Holleweg 5, Berg en Dal.

Oude Holleweg uitrijden, knp 57 - 60 - **BERG EN DAL** - 59 - 29 - 28 - 88 **GROESBEEK** - 87.

Knp 87 (A) Herwendaalseweg, volgen, later Bredeweg. Rotonde (R) 2e Colonjes, volgen, later Klein-Amerika. **KLEIN-AMERIKA**, knp 25.

25 - 46 **LIMBURG** - 45 - 44 (pont) - 4.

Knp 4 (L) Maasboulevard, volgen, poortje door, (A) Maasstraat, einde (R) Grotestraat. 1e (L) Korte Molenstraat. Na 0,7 km (R) Zwaanstraat, 3e (L) Smidstraat. Volgen, (L) aanh, spoor over. Na spoor (L) Bontsestraat, einde (R) Beversestraat. Volgen, tunnel onder A73. Na tunnel (A) Franssenstraat, **VIANEN**. Na 3,7 km (R) aanh, Akkerweg, later Keizerstraat, einde (R) Vianenstraat. Einde (L) Vianenstraat, (R) Gildeweg, (L) Grotestraat, knp 68 - 1 - 49 - 48 - 56 - 58.

6 Routepunt 6, knp 58, Borneoweg, Mill.

Direct na knp 58 (L) Borneoweg, **BORNEO**, volgen. Einde (R) meteen (L) Antillenweg. 1e (L) Frederikseweg, (R) Molenheidseweg, (R) Meulenveldt, rotonde (R) Wanroijseweg, knp 55 - 67 - 11 - 9 - 8 - 4 - 75 - 5 - 6 - 14 - 7 **MAASHEGGEN** - 15 - 1 - 16 - 10 **BRESEBOSCH** - 30 - 37 - 18.

7 Routepunt 7, knp 18, Grotestraat, Sambeek.

18 – 4 – 38 (pont) – 34 – 87 – 88.

Knp 88 scherp (➤) *Erfsebosweg*, zandpad. Na 0,8 km (⬅) *Groene Streep* (nrs 4–5), zandpad, volgen.

Einde (➤) *Nieuw Erfse Kerkweg*, fp naast zandpad, **HET QUIN** volgen.

Om bij het **Quin** te komen, moet je de fiets neerzetten bij de parkeerplaats aan de *Nieuw Erfse Kerkweg*, door het klaphek gaan en de heuvel op wandelen. Op het informatiebord bij de parkeerplaats staan enkele wandelroutes aangegeven.

Einde *Nieuw Erfse Kerkweg* (➤) aanh, *Hengeland*. Einde overst, (⬅) fp langs N271.

 KLEIN-CANADA. (⬅) Dorpsstraat, knp 86 – 33 – 83 – 32 – **BERGEN** – 89 – 68 – 67 – 66 **WELL** – 71.

Tussen Wellerlooi en Blitterswijck vaart in het hoogseizoen een voetveer. Mocht dit niet in de vaart zijn, dan bij knp 71 de brug over naar knp 59 en daar doorrijden naar knp 58 voor aansluiting op de route.

Knp 71, vlak voor brug N270 (➤) onder brug door, (Ⓐ) volgen, *Weideweg*. 1e (⬅) *Kevelaarsedijk*, N270 overst, (➤) aanh, *Hoogveldseweg*, (➤) aanh, volgen, knp 27.

Knp 27 (Ⓐ) *Schaak*, 1e (➤) *Kruisstraat*, 1e (⬅) *Beekstraat*. Einde (➤) *Catharinastraat*. N271 overst, (Ⓐ) volgen, knp 15 – 14.

8 Routepunt 8, knp 14, Tante Jet aan de Maas, Veerweg, Blitterswijck.

14 – 58 – 52.

Knp 52 (⬅), meteen (➤) *Keuterseweg*. (⬅) aanh, *Keuter*. Overst, *Kleiweg*, zandpad. (➤) *Donkerhofsteeg*. Einde (➤) *Swolgenseweg*, **TIENRAY**, knp 54 **KLEIN-LOURDES**.

Knp 54 (⬅) *Spoorstraat*, spoor over. Na 2,2 km (➤) *Wevertweg*. **HEI-OOSTEN-RIJK**. Na 3,7 km (➤) *Kreuzelweg*, later *Lichtenbergweg*. Einde (⬅) *Castenrayseweg*, onder A73, (⬅) *Venrayseweg*. Na 6,7 km (➤) *Veld-Oostenrijk* **VELD-OOSTEN-RIJK**. Einde *Molenveldweg* overst, **HORST** (Ⓐ) *Gebr. Van Doornelaan*.

Einde (⬅), rotonde (➤) *Venrayseweg*, knp 87 – 75.

Knp 75, overst, (⬅) *Stationsstraat*, 1e (➤) *Sint-Jorisweg*, volgen. Einde (➤) *Sint-Jorisweg*. Na 3,3 km (⬅) *Sevenumseweg*, volgen. **CALIFORNIË**.

Eindpunt: Camping Californië, Horsterweg 23, Grubbenvorst.

Horeca onderweg

Woold

Minicamping Roerdinkhof, Roerdinkweg 2,
Winterswijk/Woold:
www.campingroerdinkhof.nl

Binsperlo

Diverse horeca:
www.vlaanderen.nl/waasland/inspelen

Gaanderen

Diverse horeca: www.waasland.nl

Assenwijn

Minicamping De Hartjens, Hartjensvliet 7,
Assenwijn/Assenwijn-L:
www.dehartjens.nl

Lenget

De Lenget, Hartjensvliet 28, Lenget:
www.delenget.nl

Hoorenberg

Diverse horeca: www.hoorenberg.nl

Stokkum

't Klaphek, 't Hoorenbergweg 2-4,
Stokkum: www.tklaphek.nl

Beek

Uitspanning 't Peeske, Peeskeweg 12, Beek:
www.peeske.nl

Wehl

Natuurkampeerterein De Dassenboom
Doornikseste Allee 2, Wehl:
www.dedassenboom.nl

Raiblerich

Huis den Dijk, Vlaamsesteeg 1, Raiblerich

Zevenaar

De Panoven, Panovenweg 38, Zevenaar:
www.millevan.com

Millingerwaard

De Millinger Theetuin, Elvestraat 9,
Millingen aan de Rijn: www.millingertheetuin.nl

Kekerdom

Wilderniscafé De Waard van Kekerdom,
Bovenstraat 9A, Kekerdom:
www.waardvankekerdom.nl

Millingen aan de Rijn

In de Lavinde, Kortgrasdijkweg 3,
Millingen aan de Rijn: www.indeLavinde.nl
Diverse horeca: www.millingen.nl/verkeer.nl

Zweland

De Zeelandische Hof, Molenstraat 4,
Millingen aan de Rijn (Zweland):
www.zeelandichof.nl

De Groenlanden

't Veerhuis, Oude Boordijk 74, Oort:
(De Groenlanden), www.veerhuis.nl

Berg en Dal

Golden Tulip Val Monte, Dijk Hofweg 6,
Berg en Dal: www.goldentulipvalmonte.nl
Diverse horeca: www.bergendal.com

Groesbeek

Diverse horeca; www.groesbeektoerisme.nl.

Klein-Amerika

Minicamping Klein-Amerika, Klein-Amerika 3, Groesbeek;
www.klein-amerika.nl.

Mook

Herberg 't Zwaantje, Groesbeekseweg 106, Mook; www.t-zwaantje.nl.

Cuijk

Diverse horeca; www.landvancuijk.nl.

Beers

Natuurkampeerterrein Landgoed de Barendonk, Millseweg 13, Beers;
www.barendonk.nl.

Sambeek

Cafetaria Route 66, Grotestraat 77, Sambeek; www.route-66.nl.
De Meerstoel, Maasstraat 12, Sambeek;
www.meerstool.nl.

Afferden

Minicamping The Turnery, Groene Streep 7, Afferden; www.turnery.nl.
Kampeercentrum Klein-Canada, Dorpsstraat 1, Afferden; www.kleincanada.nl.
Diverse horeca; www.vvvnoordlimburg.nl.

Bergen

Kunsthuis De Bakkerij, Kerkstraat 1a, Bergen; www.bakkerijbergen.nl.

Aijen

Maeszicht, Aeijenseweg 20, Bergen (Aijen); www.maeszicht.nl.

Veenendaal

Diverse horeca; www.vvvnoordlimburg.nl.

Well

Diverse horeca;
www.vvvnoordlimburg.nl.

Knikkerdorp

Herberg De Grote Waaij, Kevelaarsdijk 1, Well (Knikkerdorp).

Blitterswijk

Tante Jet aan de Maas, Veerweg 7, Blitterswijk; www.tantejet.nl.
Camping 't Veerhuys, Veerweg 7, Blitterswijk; www.campingveerhuys.nl.

Dord

Diverse horeca; www.vvvnoordlimburg.nl.

Californië

Camping Californië, Horsterweg 23, Grubbenvorst; www.limburgsecamping.nl.

ETAPPE

3

• CALIFORNIË - KLEIN-ZWITSERLAND •

Veel Duitse en Belgische naamsverwanten liggen aan deze derde etappe. Geen wonder met Duitsland en België zo dichtbij. Eén keer moeten fietsers zelfs rechtsomkeert maken om niet in Duitsland verzeild te raken, en dat nog wel om een Spaans 'huisken' te bereiken. De oude Egyptenaren en Romeinen geven *acte de présence* en er zijn ook uitstapjes naar Amerika en Rusland. En als vanzelfsprekend ligt het eindpunt Klein-Zwitserland in het meest heuvelachtige gebied van Nederland.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 3

Californië

Camping Californië
Heisterweg 23, Grubbenvorst
www.limburgscamping.nl

Het mythische California werd bewoond door koningin Calafia en haar zwarte Amazones, die er leefden in onmetelijke rijkdom. Hun paradijselijke eiland bevond zich ten westen van de Nieuwe Wereld, zo wilde althans schrijver Rodriguez de Montalvo zijn lezers doen geloven. Onder die lezers waren Spaanse veroveraars die aan het begin van de 16de eeuw de Nieuwe Wereld aan de andere kant van de Atlantische Oceaan verkenden. Ze ontdekten een eiland dat ze naar het California uit de legendes noemden. Later bleek het om een landtong te gaan, die nu onder de naam Baja California deel uitmaakt van Mexico. Pal ten noorden ervan ligt de Amerikaanse staat Californië. Veel plekken op de wereld zijn later naar Californië vernoemd, onder andere een buurtschap bij

Ammerzoden. Het Limburgse Californië staat al vermeld op kaarten uit de 19de eeuw. Het schrale land ten westen van de Maas werd pas relatief laat ontgonnen. Waarschijnlijk waren het pioniers uit die tijd die de plaats vernoemden naar het Amerikaanse Californië. Volgens eigenaar Driessen van Camping Californië zijn er twee leringen over het ontstaan van de plaatsnaam. Het ene verhaal wil dat er goud werd gevonden, een kleine schat die iemand er ooit had verstopt. Andere bronnen verklaren de naam vanuit het Latijn: 'cali-fornia' zou zo veel betekenen als 'hete oven'. Dit omdat het in dit gebied een paar graden warmer is dan in het koele Maasdal. De buurtschap ontstond op een kruispunt aan de weg van Venlo naar Venray. De boerderijen deden tevens dienst als herberg, men kon er van paard wisselen. Twee van die boerderijen heetten ooit Klein-Californië en Groot-Californië. Nu is Californië in opkomst als glastuinbouwgebied. Camping Californië maakt echter deel uit van een boerderij waar in de volle grond asperges en pompoenen worden geteeld.

Hasselt | Velden

Hazelaarsbosje

Afgezien van de naam doet niets in het Noord-Limburgse Hasselt denken aan de Hanzestad aan het Zwarte Water, laat staan aan de hoofdstad van Belgisch Limburg. Hasselt is een populaire plaatsnaam, in Nederland, Vlaanderen én Duitsland. Mensen vestigden zich vroeger kennelijk graag bij hazelaarsbosjes. Waar het nabijgelegen Velden flink groeide, bleef de omvang van dit Hasselt beperkt tot een handjevol boerderijen.

Velden

Germaans

In het zuidoosten van Duitsland liggen twee plaatsjes die Velden heten, en ook Oostenrijk heeft een Velden. Daarnaast bestaat er een lange lijst van plaatsnamen in het Germaanse taalgebied waarin 'veld', 'velden', 'feld' of 'felden' deel zijn van een samenstelling. En hoewel veel van die namen al voor het jaar 1000 bestonden, is de betekenis in al die tijd niet veranderd. Velden betekent gewoon Velden.

Venlo

Handjevol ruïnes

Aan de spoorlijn tussen Chicago en het Canadese Calgary werd in 1891 een plaatsje gesticht dat de naam Venlo kreeg. Het was de tijd waarin Nederlandse immigranten hun geluk aan de andere kant van de oceaan zochten, en ongetwijfeld waren het Limburgers die de nederzetting de naam gaven. Maar terwijl het Limburgse Venlo begon als handelspost aan de Maas en uitgroeide tot een stad van betekenis, is de naamgenoot in de Amerikaanse staat North Dakota binnen een eeuw weer van de landkaarten verdwenen. Venlo is nu niet meer dan een handjevol ruïnes langs een spoorlijn.

HET LATIJNSE WOORD 'TEGULA' BETEKENT 'DAKPAN'

Romeinenweerd | Blerick

Kleiputten

Het Latijnse woord 'tegula' betekent 'dakpan'. Al in de Romeinse tijd stonden aan de oevers van de Maas panovens en pottenbakkerijen bij het plaatsje dat wij nu kennen als Tegelen. Het verklaren van de plaatsnaam kost dus weinig moeite. Ook de oorsprong van de naam van de Romeinenweg, aan de overkant van de Maas, mag daarmee duidelijk zijn. Uit de naastgelegen uiterwaard haalden de Romeinen waarschijnlijk al rivierklei om potten en dakpannen van te bakken. Door grootschalige kleiwinning aan het eind van de 20ste eeuw, ontstonden er enkele plassen. Nu is het een natuurgebied, in beheer bij het Limburgs Landschap, met de passende naam Romeinenweerd. Het maakt deel uit van de zuidelijke Maascorridor.

Egypte | Tegelen

Woonwagenkamp

Egypte ligt net buiten Venlo, bij een spoorlijn, aan de rafelrand van de stad. Precies zo'n plek waar vroeger een woonwagenkamp was. Kampbewoners zeiden vaak dat ze uit Egypte kwamen, en zo is op een aantal plaatsen in Nederland de naam Egypte op de kaart komen te staan. In die gevallen groeiden de kampen uit tot kleine buurtschappen, waar ook huizen kwamen te staan. Net als bij Venlo liggen ook aan de rand van Veendam, bij Nijbeerkoop, bij Buitenpost en bij Bladel buurtschappen die Egypte heten. De route van *Fietsen rond de wereld in Nederland* doet ze allemaal aan.

Klein-Zwitserland | Tegelen

Speelpark

Nee, dit is nog niet het eindpunt van deze etappe. Zodra het in Nederland een beetje heuvelachtig begint te worden, krijgt een gebied nu eenmaal een naam die naar de gesteldheid van het terrein verwijst. En dan ligt Klein-Zwitserland voor de hand. Dat is onder andere het geval op de Veluwe, in Den Haag, in Amersfoort en bij Zuidwolde. Bij Tegelen werd in de jaren dertig van de afgelopen eeuw een gebied vol oude kleiputten door werklozen omgespit. In 1939 opende er een speeltuin die de naam Klein-Zwitserland kreeg. Het huidige speelpark is veel groter gegroeid, maar er staan nog nostalgische speeltoestellen uit de beginjaren.

Sebastopol | Reuver

Metrostation

Sebastopol heeft het stevig te verduren gehad. Tijdens de Krimoorlog lag de stad in de

vuurlinie, en in de Tweede Wereldoorlog opnieuw. Sebastopol ligt op het schiereiland De Krim. Formeel is het daarmee een Oekraïense stad, maar de Russen hebben er nog altijd een marinebasis. In de tweede helft van de 19de eeuw, na de Krimoorlog, waaierde de naam uit over de wereld. Zo is Sebastopol terug te vinden op landkaarten van de Verenigde Staten, Australië, Wales en Ierland, en ook als avenue en metrostation in Parijs. Bij Reuver is Sebastopol nooit veel meer geweest dan een boerderij in het ontgonnen moerasgebied Meerlebroek. Maar wel een boerderij die zijn naam leende aan een straat en een buurtschap.

Kessel

Castellum

'Kessel' is een verbastering van het Latijnse 'castellum'. Dat betekent 'kasteel', maar kan ook duiden op een Romeinse versterking. Deze naamsverklaring geldt voor beide Kessels in België, Kessel in Duitsland en Kessel in Noord-Brabant. Wie met het pontje vanuit Reuver oversteekt, ziet dat het verhaal ook bij het Limburgse Kessel opgaat. De ruïnes van Kasteel Keverberg torenen hoog boven de Maas uit. Het mottekasteel dateert uit de 9de eeuw en werd in de Tweede Wereldoorlog door Duitse bezetters verwoest. De resten zijn daarna nooit opgebouwd, alleen geconsolideerd.

De route huft van de ene oever van de Maas naar de andere, op zoek naar plaatsen en plekken die naar buitenlandse bestemmingen verwijzen. Op weg van en naar Heythuysen kruist de route twee keer de Napoleonsweg. In tegenstelling tot de Lodewijkslinde, heeft deze weg zijn naam niet te danken aan het feit dat Napoleon hier langs is geweest. De Franse keizer verordonneerde wel de aanleg ervan, net zoals hij dat op meer plaatsen in zijn rijk deed. Deze Napoleonsweg, die formeel te boek staat als de N273, draagt alle kenmerken van een echte Napoleonsweg. Hij is kaarsrecht, zodat troepen zich er razendsnel en zonder oponthoud over konden verplaatsen. De flauwe bocht bij Haelen is pas veel later aangelegd, in verband met de verkeersveiligheid.

Klein-Paries | Heythuysen Geuzennaam

Heidehuizen stonden er, huisjes op of aan de heide. Ongetwijfeld waren het kleine en bescheiden huisjes, maar Heidehuizen groeide groter. Het werd Heijthuisen en later Heythuysen, het dorp kreeg een kerk en een school. De bewoners gingen een beetje neerkijken op omliggende dorpen als Roggel, Baexem en Leveroy. Daar zag men het als snobisme en gaf Heythuysen de bijnaam 'Klein-Paries'. In Heythuysen maakten ze van de spotnaam een geuzennaam. In 1961 reed in de carnavalsopocht een wagen mee waarop Klein-Paries werd uitgebeeld. Na afloop haalde een van de deelnemers het bord met de naam Klein-Paries van de kar en spijkerde het boven de deur van een café. Sinds die dag houdt Café Klein-Paries de bijnaam van Heythuysen in ere.

Café Klein-Paries, Kloosterstraat 19, Heythuysen.

Horn Landtong

Een 'horn' of 'hoorn' is een hoek, een punt of een landtong. In Nederland komen de plaatsnamen Hoorn, Den Hoorn, Horn, Den Horn heel veel voor. Bijna al deze steden, dorpen en buurtschappen liggen aan het water. Het Limburgse Horn is ontstaan op een hooggelegen punt die uitstak in het moerassige land aan de oever van de Maas. In Duitsland liggen twaalf plaatsen die Horn heten, en ook in Zweden, Zwitserland en Oostenrijk komt de naam voor. Daar kan de betekenis echter ook iets te maken hebben met een rots of een berg; een omhoogstekende punt in het landschap.

Camino de Santiago | Limburg Pelgrimage

De meeste pelgrims die naar Santiago de Compostela lopen, of fietsen, beginnen in het zuiden van Frankrijk of het noorden van Spanje. Einddoel is het graf van apostel Jacobus, in de Spaanse stad Santiago de Compostela. Jaarlijks maken duizenden mensen de pelgrimstocht. Het is ook mogelijk de Jacobsroute in Roermond te beginnen, daar is zelfs een goede reden voor. Hier wordt sinds mensenheugenis een armrelik van Jacobus bewaard, naar verluidt zelfs de enige grote relikwie van de apostel buiten Santiago de Compostela. Vroeger bevond de relik zich in de Sint-Jacobuskerk in de Voorstad Sint-Jacob. Vandaag de dag heeft het stukje arm een ereplek in de Sint-Jacobuskerk van de Sint-Christoffelkathedraal. Voor de kathedraal staat een paal die het begin van de Jacobsroute markeert. De Stenenbrug, die pelgrims over de Roer naar de Voorstad Sint-Jacob voert, doet denken aan de bruggen die in Noord-Spanje aan de Camino de Santiago liggen. Café Faubourg St. Jacques en het tegenovergelegen Café du Pont geven dit

stukje Roermond juist weer een Frans accent. Bij het witte kerkje in de Voorstad Sint-Jacob staat een pelgrimsbeeld van Jacobus.

Montfort Sterke berg

  'Sterke berg', dat is de letterlijke betekenis van Montfort. Niet minder dan dertien plaatsen en een kasteel in Frankrijk dragen de naam Montfort. De Fransen exporteerden de naam bovendien. Een kasteel dat Franse kruisridders bouwden in het noorden van het huidige Israël, dorpjes in Canada en de Verenigde Staten, allemaal kregen ze de naam Montfort. En dan is er nog de Nederlandse stad. Een stad, jawel, het bescheiden Montfort heeft al sinds 1263 stadsrechten. Die hebben alles te maken met het kasteel dat de hertogen van Gelre er rond die tijd lieten bouwen, het grootste kasteel dat ooit in Nederland verrees.

Inmiddels is het vervallen tot een, nog altijd imposante, ruïne. De stenen voor het kasteel kwamen per schip uit het noorden van Frankrijk, wellicht inspireerde dat de bouwers tot het gebruik van een Franse naam. Dorp en kasteel liggen op een rivierduin.

Kasteel Montfort, Huysdijk 4, Montfort;
www.kasteelmontfort.nl.

Pey

Onze-Lieve-Vrouw van Peys

Pey is een dorpje in Frankrijk, halverwege Dax en Bayonne. Het Nederlandse lintdorp Pey is innig vergroeid met grote buurman Echt. De naam dankt het dorp aan de kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Peys. De naam Echt staat ook op de kaart van Schotland, even ten westen van de stad Aberdeen.

Spaanshuiskén

Spaanse boswachter

Voordat Karel V keizer werd, was hij koning van Spanje en heer der Nederlanden. Het Limburgse bos dat onder zijn bezittingen viel heette toen al eeuwen het Koningsbosch. Zijn zoon, Filips II, benoemde er een Spaanse boswachter. Rond diens huis ontstond de nederzetting Spaanshuiskén. Vandaag de dag wordt de straat met de naam Spaanshuiskén doorsneden door de Duits-Nederlandse grens. De Nederlandse buurtschap Spaanshuiskén is vergroeid met het Duitse plaatsje Saeffelen, deel van de gemeente Selfkant. Wie Nederland niet wil verlaten, moet rechtsomkeert maken; alle doorgaande wegen leiden Duitsland in. Van 23 april 1949 tot 1 augustus 1963 was dat anders. In die jaren hoorde de gemeente Selfkant tot de Duitse gebieden die Nederland geannexeerd had, ter compensatie van geleden schade tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nederland op z'n Smalst | Susteren

Wespentaille

'Holland op z'n smalst' is een staande uitdrukking die refereert aan de kleingeestigheid van de Hollanders. Letterlijk verwijst het naar de duinstrook tussen het IJ en de Noordzee, waardoorheen in 1872 het Noordzeekanaal werd gegraven. Nederland op z'n smalst is het stukje Limburg dat ligt ingeklemd tussen België en Duitsland: de Taille. Tussen Illikhoven en het IJzerenbos is Nederland welgeteld 4,8 kilometer breed. De route van *Fietsen rond de wereld* gaat door de wespentaille van Limburg eventjes gelijk op met de Taillerroute.

Einighausen

In de vuurlinie

De naam is onvervalst Duits. Toch kost het enige moeite om Einighausen op de kaart van Duitsland terug te vinden; er staan maar een paar huizen. Einighausen is een gehucht aan de rand van een spoorwegemplacement bij van Lüdenscheid. Het Limburgse dorp is een paar maatjes groter. De naam is overigens Duits omdat Einighausen, net als Sittard, van 1400 tot 1794 deel uitmaakte van het Duitse hertogdom Gulik. In het jaar 1677 raakten soldaten van koning Lodewijk XIV van Frankrijk slaags met troepen van de Habsburgse keizer Leopold I. De gevechten hadden alles te maken met de pogingen van de Franse Zonnekoning om de Nederlanden te onderwerpen. De stad Sittard werd door hem tot drie keer tot met de grond gelijk gemaakt. Ook Einighausen bleef niet gespaard. Het dorp lag in de vuurlinie. De naam van de Brandstraat herinnert tot op de dag van vandaag aan de verwoestingen destijds. De naam Welschenheuvel werd gegeven aan de heuvel waarop de Fransen een kampement hadden. Kennelijk zagen de inwoners van de streek geen verschil tussen Walen en Fransen.

Helle | Nuth**Weg aan de Helgats**

Niet ver van de Noord-Duitse stad Oldenburg ligt het dorpje Helle. Ook België heeft een Helle, een gehucht in de buurt van Maldegem. In Limburg komt Helle twee keer voor: ten zuiden van Mechelen en ten westen van Nuth. De naam is onschuldig en in dit heuvelachtige terrein bovendien makkelijk verklaarbaar, 'helle' betekent 'helling'. Maar toch. In het verlengde van het weggetje dat Helle heet, ligt de Weg aan de Helgats. Dat klinkt dan ineens wel erg duister.

Barrier | Klimmen**Tolhek**

Een verbastering van het Franse 'barrière', meer is de naam Barrier niet. En behalve afsluiting, kan barrière ook slagboom of tolhek betekenen. Hier bij Klimmen werd tol geheven aan de Via Belgica, een eeuwenoude heerweg die steden als Boulogne-sur-Mer, Amiens, Tongeren, Maastricht, Heerlen en Keulen verbond. Vanzelfsprekend waren het de Romeinen die de weg aanlegden. De Belgische buurtschap Barrier, bij Lommel, vormde lange tijd de grens tussen Noord-Brabant en Belgisch Limburg. Ook daar stond dus een slagboom.

Walem**Twee kernen**

Het Vlaamse Walem is tien keer zo groot als de Nederlandse naamgenoot. Dat wil niet zo heel veel zeggen. Het Walem in de gemeente Valkenburg aan de Geul telt zo'n 150 inwoners, verdeeld over twee bescheiden kernen. In Vlaanderen ligt Walem aan de Nete, net ten noorden van Mechelen.

Fromberg**Rocky Mountains**

Wielrenners en andere fietsers die de Fromberg willen beklimmen, krijgen een pittige kuitenbijter voorgeschoteld. De beloning is de kleine buurtschap Fromberg aan het einde van de klim. Toch zijn de hoogteverschillen niets vergeleken bij de Amerikaanse naamgenoot. In de staat Montana ligt Fromberg op 1139 meter hoogte, omringd door de toppen van de Rocky Mountains. Is er een verband met het Limburgse Fromberg? Waarschijnlijk niet. Bijna de helft van de inwoners van het Amerikaanse stadje heeft Duitse voorouders. Die kwamen waarschijnlijk uit de omgeving van Nürnberg, ten oosten van deze Duitse stad ligt ook een Fromberg. En dan is er nog een Fromberg in Oostenrijk.

Wahlwiller

Wijngaarden

Vriendelijk glooiende hellingen, drie wijngaarden rond een klein dorpje, is dit Limburg of toch Frankrijk? Puur omwille van de plaatsnaam had Wahlwiller waarschijnlijk dit boek niet gehaald. Informatieborden vermelden dat de naam een samentrekking zou zijn van 'waal' en 'villare'. 'Villare' betekent 'nederzetting die bij een villa behoort', en 'waal' zou verwijzen naar Franstalige inwoners. Er zijn echter ook andere naamsverklaringen. Maar Wahlwiller heeft nog een troef. Sinds 2004 mag het zich officieel wijndorp noemen. Op de laatste zondag van september viert het dorp het jaarlijkse wijnfeest. En dan lijkt het hier net of je in Frankrijk bent.

Rott | Vijlen

Ontginning

Rott is langgerekt, de huizen liggen verspreid langs de smalle, slingerende weg die ook Rott heet. De naam betekent waarschijnlijk ontginning. Rott is één van de zeven 'rotten' van Vijlen, zeven buurtschappen rond het dorp. Rott komt in Duitsland dertien keer als plaatsnaam voor. Ook Frankrijk heeft een Rott, dat ligt vlak tegen de Duitse grens aan.

Helle

Vakwerkboerderijen

Nogmaals Helle, en ook hier is meteen duidelijk dat de naam oorspronkelijk 'helling' betekent. Vroeger heette de buurtschap Hell. Een prachtig plekje in het Limburgse heuvel-land, met mooie vakwerkboerderijen. De meest opvallende is Hoeve De Helle, direct aan de weg.

Mechelen

Vergaderplaats

Halverwege Antwerpen en Brussel ligt Mechelen, een van die prachtige oude steden die Vlaanderen rijk is. In de 16de eeuw was dat Mechelen zelfs eventjes het machtscentrum van waaruit de Nederlanden werden geregeerd. Al in de Germaanse tijd was hier een 'mahal', een vergaderplaats waar ook recht werd gesproken. De naam van Mechelen is hiertoe te herleiden. Datzelfde geldt voor het Waalse plaatsje Malonne, even ten westen van Namen. Vanuit Malonne vestigden mensen zich in de vroege middeleeuwen waarschijnlijk in het Geuldal. In 1133 was er sprake van een plaatsje Mechluns bij een bos dat Malone heette, het huidige Malensbos. Mechluns groeide uit tot een van de grotere dorpen in dit deel van Limburg: Mechelen. Er is weinig dat aan de historische banden met België doet denken, of het zou café 't Pintje moeten zijn. Er is ook nog een Mechelen-aan-de-Maas. Dat ligt net over de grens bij het Limburgse Stein en is de hoofdplaats van de Vlaamse gemeente Maasmechelen.

Schweiberg

Uitgeholde berg

Een buurtschap ten noordoosten van München, niet meer dan een handjevol boerderijen groot, draagt de naam Schweiberg. Een naam die in Beieren meer op zijn plaats lijkt dan in Nederland. Maar Limburg is geen gewoon stukje Nederland. Het landschap is er anders, en de invloed van de Franse en Duitse taal is er van oudsher groot. De plaatsnaam evolueerde van Scheveyberch in 1537, via Schaweybergh in 1681 en Schweijsberg in de 19de eeuw, tot het huidige Schweiberg. De naam betekent 'uitgeholde berg', wat zou kunnen duiden op mergelwinning. Het beschermd dorpsgezicht dankt Schweiberg aan de mooi bewaarde vakwerkhuisen.

ETAPPE

3

DE ROUTE / KAART 3

Californië - Klein-Zwitserland

Start: Camping Californië, Horsterweg 23, Grubbenvorst.

Eindpunt: Hotel Klein-Zwitserland, Grensweg 11, Slenaken.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Horst-Sevenum - Venlo - Tegelen - Reuver - Roermond - Susteren - Sittard - Schinnen - Schin op Geul.

 CALIFORNIË. Start: Camping verlaten en Sevenumseweg op. Horsterweg overst, fp op, meteen aanh, Californischeweg ri Grubbenvorst, fp. Volgen, A73 over, spoor over. Ronde Kloosterstraat, knp 81 (pont) - 84. Knp 84 meteen Maasveldweg. Einde Hasselt, **HASSELT**, volgen, aanh, later Paaweg, volgen, aanh. Einde Veerweg, **VELDEN**, einde Kloosterstraat. Markt Dorpsstraat, aanh Vorstweg, aanh, Genooierweg, volgen, knp 7 **VENLO** - 8 - 9 - **ROMEINENWEERD** - 59 - 4 (pont) - 5.

1 Routepunt 1, knp 5, Steyl.

Knp 5, Veerweg volgen, aanh Maasstraat, volgen. Schuin overst, Kruisstraat, later Industriestraat. Ronde De Drink, ronde Raadhuislaan, later Kerkhoflaan, later Geldersebaan. Tunnel onder A73, na tunnel 1e Egypte, **EGYPTE**. Spoor over Egypte volgen, einde Egypte, knp 14.

 KLEIN-ZWITSERLAND (voor bezoek aan Klein-Zwitserland even Trappistenweg, daarna terug naar route).

Knp 14 Ulingsheide, volgen. Einde Kaldenkerkerweg, 1e Wambachsingel. Brachterweg, Glazenapstraat. 1e Tiglienstraat, volgen. Einde Molenbeek, later Ravensheideweg, fp, volgen.

Einde, bij groeve, Oude Brachterweg, volgen, afdalen. Einde Rietweg, volgen. Molenbeekweg. 1e Molenbeekweg, volgen, knp 72.

Knp 72 Bosheideweg, volgen, later Koelesweg, later Polderweg. Einde Keulseweg, 1e Dubbelweg, volgen, Broeklaan. 1e Sebastopol,

 SEBASTOPOL. 1e Keulseweg, onder A73 door, volgen. Na 8,5 km Mariastraat. Einde Bergerhofweg. Ronde Heerstraat, spoor over. Overst, Kesselseweg, volgen, later knp 3 (pont) - 53 **KESSEL**.

2 Routepunt 2, knp 53, Beeselseweg, Kessel.

53 - 5 - 50 - 51.

Knp 51 (◀) *Dries*, einde (➤) *Leudalweg*. Einde schuin (◀) fp, *Leumolen*, later *Lange Pad*, knp 49.

Knp 49, einde fp (A) *Sint-Elisabethsdreef*, (A) volgen, later *Heimarkt*, later *Walk*. N273 overst, *Dorpsstraat* (A) volgen, later *Kloosterstraat*. **KLEIN PARIES**, (A) *Kloosterstraat* volgen. Na café 1e (◀) *Oude Meer*, later *Kouk*. Einde (➤) *Op de Bos*, knp 41 – 46 – 45.

Knp 45 (➤) *Broekstraat*, (◀) aanh, *Kemp*, volgen. **HORN**. Einde (➤) *Schoolstraat*, 1e (◀) *Kasteelstraat*, 1e (➤) *Wal*, 1e (➤) *Raadhuisplein*, 1e (◀) *Dorpsstraat*. Einde (◀) *Rijksweg*, fp (➤) fp langs oprit. Tunnel onder N280, fp volgen, brug op, Maas oversteken. Na brug (➤) aanh *Buitenop*, stopl (A) *Roerkade*.

3 Routepunt 3, Maria Theresiabrug, Roermond.

Stenen brug over, meteen (◀) Voorstad Sint-Jacob, volgen, **CAMINO DE SANTIAGO**, knp 82 – 81 – 75 – 74 – 3 – **MONTFORT** – 8 – **PEY** – 9 – 24 – 2 – 1.

4 Routepunt 4, knp 1, Kerkweg, Mariahoop.

Knp 1 (A) *Diergaarderstraat-Zuid*. Einde (◀) *Waldfeuchterbaan*. Einde (➤) *Prinsenbaan*, N274, fp, volgen. Na 5,6 km Rotonde (➤) aanh, *Koestraat*, knp 22. **SPAANS-HUISKEN**.

Voor een bezoek aan Spaanshuisken op de rotonde (➤) de *Dr. Felsweg* in. Omdat doorgaande wegen vanuit Spaanshuisken alleen Duitsland in gaan en de route van Fietsen rond de wereld exclusief over Nederlands grondgebied gaat, in Spaanshuisken rechtsomkeert maken en via de *Dr. Felsweg* terugrijden naar de rotonde.

22 – 20 – **NEDERLAND OP Z'N SMALST** – 16.

Knp 16 (A) *Amelbergaweg* volgen. Einde (◀) *Kampweg*, einde (➤) *Limbrichterstraat*, schuin (➤) aanh, *Limbrichterstraat* volgen. Einde overst, (◀) fp langs N276 volgen, Op de Baan. Stopl (A), over N297, volgen. Na 3,4 km (➤) *Allee*. Einde, spoor over, Platz.

5 Routepunt 5, Platz, Limbricht.

Platz (➤) meteen (◀) *Beekstraat*, volgen. Einde (◀) *Molenstraat*, voor stopl (➤) *Bovenstraat*, volgen, later *Veeweg*. **EINIGHAUSEN**. Einde (➤) *Everstraat*, (◀) aanh, *Everstraat* volgen, knp 32 – 34 – 24.

Knp 24 (➤) *Thullertrekweg*, meteen (◀) fp, *Geleenbeekdal*, volgen. Einde overst (◀) *Stationsstraat*, volgen, langs spoor. Na station (◀) spoor over, *Nagelbeek*,

onder A76 door, *Nagelbeek* volgen. (↩) aanh, klimmen langs groeve, *Grubbenweg*. Kruispunt (↩) *Karrestraat*, einde (➤) *Houwnasweg*, volgen, knp 98. Knp 98 (↩) aanh, *Maastrichterweg*. (↩) *Nelisweg*. **HELLE** einde (➤) *Puttersweg*, volgen, later grindpad. (↩) *Ruytersweg*. Einde N298 overst, (↩) fp 1e (➤) *Aalbekerweg*, zandpad. Einde (↩) *Blauwe Steen*. Na manege (➤) aanh, *Blauwe Steen* volgen. Kruising (Ⓐ) *Lieverkenszandweg*, zandpad. *Uitleggersweg* overst, *Kuilweg*, zandpad. 5-sprong (Ⓐ) (2e ➤) *Bisseweg*. Einde (➤) *Brommelen*.

6 Routepunt 6, Brommelen, Brommelen.

Molenweg overst, (Ⓐ) *Brommelen*, later *Brommelerweg*. Einde (➤) *Luiperbeekstraat*, knp 55.

Knp 55 (➤) *Steinweg*, volgen. Onder A79 door, (➤) fp, *Barrier*, **BARRIER**, volgen. In **KLIMMEN** 1e (↩) *Schoolstraat*, volgen. (➤) *Grubbenweg*, knp 56.

Knp 56 (↩) aanh, *Waalheimerweg*. **WALEM** (Ⓐ) *Walem* (47 t/m 1 en 26 t/m 2), volgen, onder spoor door. Einde (↩) *Graafstraat*, later *Kerkplein*, (Ⓐ) *Hoogbeek*, volgen. Einde (↩) *Valkenburgerweg*, fp, volgen, knp 58.

Knp 58 (↩) *Klapstraat*. 1e (↩) *Frombergerweg*, (➤) aanh, onder spoor, volgen.

 FROMBERG (➤) aanh, *Afvaartweg*. Boven (➤) aanh, *Afvaartweg*. Overst, (Ⓐ) *Oude Eikenraderweg*, zandpad, volgen. Einde (➤) *Eikenrade*. Einde (↩) *Eikenrade*. (↩) aanh, *Krekelbergerweg*, volgen. Kruispunt (Ⓐ) *Eyserbosweg*, volgen.

EYS, einde (↩) *Wittermerweg*, 1e (➤) *Wezelerweg*, volgen, later *Hoebigerweg*, later fp. Na sportvelden (➤) *Kelderweg*, spoor over, volgen. Kruispunt (Ⓐ) *Botterweck*.

 WAHLWILLER, (➤) *Beeklaan*, (↩) *J.F. Kennedystraat*. Einde (➤) *Oude Baan*, (↩) *Kruisweg*, N278 overst, (➤) aanh, *Capucijnerweg*. 1e (↩) *Gulkoelerweg*, zandpad, (Ⓐ) volgen.

HILLESCHAGEN, einde (↩) *Hilleschagerweg*. 1e (➤) *Leunweg*, later *Melleschet*. (➤) *Rotterstraat*, later *Rott*, **ROTT**, volgen. V-splitsing (↩) aanh, *Akerstraat*.

Einde (➤) *Fokkebroekweg*, einde (➤) *Brommerigerweg*. **HELLE**, (Ⓐ) *Brommerigerweg* volgen knp 90, later *Commandeurstraat*. **MECHELEN**, einde (↩) *Hoofdstraat*, later *Eperweg*. (➤) *Höfke*, einde (➤) *Schweibergerweg*. **SCHWEIBERG**,

(Ⓐ) *Schweibergerweg*, volgen. Einde (➤) *Julianastraat*, (➤) aanh *Heijenratherweg*.

HEIJENRATH, (↩) *Heijenratherweg*, volgen. **SLENAKEN**, (↩) *Grensweg*.

 KLEIN-ZWITSERLAND.

Eindpunt: Hotel Klein-Zwitserland, Grensweg 11, Slenaken.

Horeca onderweg

Californië

Camping Californië, Horsterweg 23,
Grubbenvorst; www.limburgsecamping.nl.

Grubbenvorst Veld en Vento

Diverse horeca; www.vvvvelo.nl.

Haarlem

D' Heeren van Baerlo, Vergelt 21, Baarlo;
www.deheerenvanbaerlo.nl.

Heerj, Heeren, Heerl

Diverse horeca; www.vvvvelo.nl.

Heer

Boothuis De Troost, Hanssum 47, Neer;
www.boothuisdetroost.nl.

Heythuysen

Klein-Paries, Kloosterstraat 19, Heythuysen.

Horn, Roermond

Diverse horeca; www.vvmiddenlimburg.nl.

Sint-Odiliënberg

Smeets, Raadhuisplein 9, Sint-Odiliënberg.
BergOpwaerts, Hagelkruisweg 7,
Sint-Odiliënberg; www.bergopwaerts.nl.

Schil

Diverse horeca; www.vvmiddenlimburg.nl.

Echterbosch

Minicamping Annendaalsehoeve,
Waldfeuchterbaan 107, Echterbosch;
www.annendaalsehoeve.nl.

Koningsbosch

Boerderijcamping Terweierhof,
Prinsenbaan 18, Koningsbosch;
www.campingterweierhof.nl.

Spaanshuysen

Op de Boom, Spaanshuysen 13,
Koningsbosch (Spaanshuysen).

Susteren

Koffiehuis Het IJzerenbosch,
Heerenstraat 3a, Susteren;
www.koffiehuishetijzerenbos.nl.

Tilburg

Diverse horeca; www.vvvzuidlimburg.nl.

Oirsbeek

Bosschage, Beukenberg 35, Oirsbeek;
www.bosschage.nl.

Veluwe

Natuurkampeerterrein Hoeve
Krekelberg, Altaarstraat 120, Schinnen;
www.hoevekrekelberg.nl.

Klitten

Diverse horeca; www.vvvzuidlimburg.nl.

Walem

Hubertushoeve, Walem 108, Walem;
www.hubertushoeve.com.

Zuin op Duin, Nye, Walwilber Hechtelen

Diverse horeca; www.vvvzuidlimburg.nl.

Senaken

Diverse horeca; www.vvvzuidlimburg.nl.
Hotel Klein-Zwitserland, Grensweg 11,
Senaken; www.kleinzwitserland.com.

ETAPPE

4

• KLEIN-ZWITSERLAND - AMERICA •

Wederom veel plaatsnamen met Belgische en Duitse verwanten, en wederom is dat niet vreemd. Wie deze etappe fietst ziet België af en toe liggen, Duitsland is zelden meer dan 20 kilometer weg. Maar het gaat ook langs Noorwegen en Polen, langs een gebouw van Hundertwasser dat in Wenen niet zou misstaan. En aan het einde van de rit ligt een streek die pas laat werd ontgonnen en waar nederzettingen namen kregen als Siberië, Frankrijk, Spitsbergen en America.

STEMPELPLAATS ETAPPE 4

Klein-Zwitserland

Hotel Klein-Zwitserland
Grensweg 11, Slenaken
www.kleinzwitserland.com

Alleen de derde etappe van Fietsen rond de wereld doet al twee keer Klein-Zwitserland aan. De naam staat veelvuldig op de kaart van Nederland; van Amersfoort tot Schiermonnikoog, van Zuidwolde tot Gilze. In totaal zijn het er minstens negen. Slechts één Klein-Zwitserland is officiële erkenning uit Zwitserland ten deel gevallen. Tegenover Hotel Klein-Zwitserland in Slenaken staat een echte Zwitserse wandelwijzer die aangeeft dat het van hier hemelsbreed nog 441 kilometer naar Zwitserland is. Aan de voet van de wegwijzer ligt een Zwitserse vlag, gemaakt van stenen. Een stuk vuursteen uit Slenaken is in 1992 met een vliegtuig van Swissair naar Zwitserland gevlogen. Naast het Bundeshaus in Bern is die steen nu onderdeel van het kunstwerk 'Das Gleichgewicht

der Dinge', een stonentuin die de 44 Zwitserlanden in de wereld verbindt.

In totaal zijn er in de hele wereld zeker tweehonderd plekken en plaatsen waarvan de naam naar Zwitserland verwijst, alleen in Duitsland liggen er al 67. De naam *Petite Suisse* komt vijf keer voor in Frankrijk, drie keer in Wallonië en één keer in Luxemburg. Zelfs Oostenrijk heeft een *Kleine Schweiz*, Italië telt drie plaatsen die *Piccola Svizzera* worden genoemd. Little Switzerland ligt drie keer in Groot-Brittannië en vier keer in de Verenigde Staten. Ook landen als België, Oekraïne, Israël, Zuid-Korea, Indonesië en Griekenland hebben hun eigen Klein-Zwitserland.

De naam van het Zuid-Limburgse Klein-Zwitserland is nog relatief jong. Eigenaar André Steinschuld van Hotel Klein-Zwitserland weet te vertellen dat kort na de Tweede Wereldoorlog ten zuiden van Helfenrath een houten theehuis kwam te staan. Vanaf het terras was er een schitterend uitzicht over de vallei en Slenaken. Bezoekers vonden het op het Zwitserse Wallis lijken, wat toenmalig eigenaar Blom op het idee bracht zijn chalet Klein-Zwitserland te noemen. Het theehuis groeide uit tot een hotel. De kinderen van de heer Blom bouwden een hotel aan de rand van Slenaken en zetten daar het bedrijf voort. De naam namen ze mee naar de andere kant van de vallei. Sinds 1977 runt de familie Steinschuld het hotel Klein-Zwitserland. Dit is waarschijnlijk het meest zuidelijk gelegen hotel van Nederland. De grens ligt 250 meter verder en het zuidelijkste punt van ons land is ook niet ver weg. Vandaag de dag is Klein-Zwitserland een vriendelijk viersterrenhotel, voorzien van alle gemakken.

Aan het begin van de Grensweg in Slenaken staat een wegwijzer die naar Zuid-Afrika wijst. In de keuken van Hotel de la Frontière zwaait een Zuid-Afrikaan de pollepel, vandaar. Direct daarna gaat de weg fors omhoog, maar dat mag je in Klein-Zwitserland verwachten. Op de Limburgse hoogvlakte loopt het pad onder andere langs een hoptuin, waar hop wordt geteeld voor de brouwerij in Gulpen, even verder aan de route. Gulpen heeft ook een Café Leeuw van Vlaanderen, waar hoofdzakelijk Belgische biertjes van de tap vloeien. De naam ontstond nadat de Belgische brouwerij Haacht de Valkenburgse brouwerij Leeuw overnam. Na een volgende klim wacht het Gerendal, bekend om zijn ongerepte natuurschoon en de orchideeën die er in het voorjaar bloeien. Het wegdek laat er wat te wensen over, maar dat wordt royaal gecompenseerd door het landschap.

Kasteel Valkenburg | Valkenburg Hoogteburcht

De ruïne die vandaag de dag hoog boven het stadje Valkenburg uittorent, is het restant van Kasteel Valkenburg. Het is heel gebruikelijk om kastelen op heuveltoppen te bouwen, in landen als Duitsland, Frankrijk, Italië en Spanje zijn tientallen voorbeelden van zogeheten hoogteburchten te vinden. In Nederland stond maar één zo'n hoogteburcht, op de top van de Heunsberg bij Valkenburg. Veel kastelen en burchten in Nederland zijn begonnen als mottekasteel, een versterkte toren boven op een kunstmatig opgeworpen heuvel. Aan de oever van de Geul lag een kant-en-klare heuvel waarop rond 1115 een eerste woontoren verrees. Tot diep in de 14de eeuw bouwden heersers het kasteel uit tot zijn uiteindelijke omvang. Stadhouder Willem III liet de burcht in 1672 opblazen, hij was bang dat de Fransen hem zouden veroveren.

STADHOUDER WILLEM III LIET DE BURCHT IN 1672 OPBLAZEN

Houthem

In het bos

Niet ver van de Franse grens, ten zuidoosten van de stad Ieper, ligt het Belgische plaatsje Houthem. Wie een klein beetje gevoel voor taal heeft, kan de oorsprong van de naam makkelijk verklaren: woonplaats in het bos. Die lezing gaat ook op voor Houthem in Zuid-Limburg, dat in de loop der tijd zowel fysiek als in naam vergroeid is geraakt met buurdorp Sint-Gerlach.

De Regenboogspiraal | Houthem Een echte Hundertwasser

 Een van de meest opmerkelijke gebouwen van Wenen is het Hundertwasserhaus. Ook het KunstHausWien is van de hand van Friedensreich Hundertwasser, de architect die beroemd werd met zijn bijzondere bouwstijl. Bomen en struiken integreert hij in zijn ontwerpen, die verder opvallen door de uitbundige kleuren en het vrijwel ontbreken van rechte lijnen. De meeste gebouwen die Hundertwasser ontwierp staan in Oostenrijk en Duitsland, maar een fietstocht naar Houthem is voldoende voor een eerste kennismaking. Het gebouw van Ronald McDonald Kindervallei staat bekend als de Regenboogspiraal van Hundertwasser, en met die naam is alles gezegd. De kleuren spatten van de gevel en een spiraalvormige opgang leidt naar het dak, waar boompjes groeien. Hundertwasser ontwierp het huis, de bouw werd na zijn dood voltooid door architect Heinz Springmann. De Regenboogspiraal is een vakantiehuis waar kinderen met een lichamelijke of meervoudige beperking samen met hun ouders kunnen verblijven. Rondleidingen zijn te boeken via de VVV van Maastricht.

Berg | Berg en Terblijt Weinig eer

 Aan de plaatsnaam Berg valt weinig eer te behalen. De betekenis ligt voor het oprapen, en alleen in de provincie Limburg zijn al vier plaatsen met de naam Berg. In Duitsland zijn het er meer dan twintig en ook Oostenrijk, Zwitserland, Noorwegen, Zweden, Frankrijk, België en Noord-Brabant doen mee. Mooi is het in Berg wel.

Romeinse resten | Maastricht Mosae Trajectum

 Nijmegen en Maastricht betwisten elkaar de titel 'Oudste stad van Nederland'. Beide stonden in de Romeinse tijd als stad te boek. Jammer genoeg is daar maar weinig van terug te vinden. Zo moet net ten zuiden van de Sint-Servaasburg door de Romeinen al een eerste houten brug over de Maas gebouwd zijn. Mosae Trajectum was in de eerste plaats een militaire versterking bij een strategisch belangrijke doorwaadbare plaats in de Maas. Pas in de middeleeuwen werd het met recht een stad. Resten van Romeinse gebouwen verdwenen onder de grond. Op één plek zijn ze nog te zien. In de kelder van Hotel Derlon, aan het Onze Lieve Vrouweplein, liggen de resten van een put, een weg en een poort. Het hotel is er zorgvuldig overheen gebouwd. Bij de bouw van de naastgelegen Onze Lieve Vrouwebasiliek zijn stenen gebruikt van het Romeinse castrum, dat op die plek stond.
Hotel Derlon, Plankstraat 21, Maastricht;
www.derlon.com. De museumkelder van Hotel Derlon is op zondag van 12.00 tot 16.00 uur geopend, maar ook buiten die tijden vaak toegankelijk.

RESTEN VAN ROMEINSE GEBOUWEN VERDWENEN ONDER DE GROND. OP ÉÉN PLEK ZIJN ZE NOG TE ZIEN

Weert | Meerssen**Eilandje**

Niet alleen het grote Weert heet Weert, even ten noorden van Maastricht ligt ook nog een buurtschap Weert. De beide Nederlandse plaatsen delen hun naam bovendien met het Vlaamse plaatsje Weert aan de Schelde, bij Temse. De betekenis van de naam impliceert dat dit Weert ten noorden van Maastricht ooit op een eilandje in de Maas is ontstaan.

Bunde**Bij de grens**

Het Nederlandse Bunde ligt 2 kilometer ten oosten van de Belgische grens, terwijl het Duitse Bunde 2 kilometer ten oosten van de Nederlandse grens ligt. Toch liggen de twee ruim 300 kilometer bij elkaar vandaan. Bunde is de eerste plaats in Duitsland voor wie vanuit het Groningse Bad-Nieuweschan naar het oosten rijdt. Het Duitse Bunde is iets groter dan de Nederlandse naamgenoot. Het zijn beide bescheiden provincieplaatsjes. De Duitse plaats Bünde is een paar maatjes groter en ligt ten westen van Osnabrück.

Stein**Kasteel**

Alles bij elkaar zijn er meer dan dertig plaatsen die Stein heten. De meeste liggen in Duitsland, maar ook Zwitserland en Oostenrijk staan op de lijst. Nederland heeft daarop twee vermeldingen, een buurtschap bij Haastrecht en een dorp in Limburg. Het woord 'stein' betekent niet alleen 'steen', maar ook 'kasteel'. En daarmee is het gros van de plaatsnamen verklaard. Ook het Limburgse Stein heeft een kasteel. Van de hoofdburcht rest alleen nog een ruïne, waar veel later een landhuis naast is gebouwd.

Woodhenge | Meers**De Bomencirkel**

Het prehistorische Stonehenge in Engeland behoort tot het Werelderfgoed van Unesco. De enorme stenen, gegroepeerd in een kring, spreken al generaties tot de verbeelding. Niemand weet precies wat de functie van het complex was, het zou zowel om een begraafplaats als om een zonnetempel kunnen gaan. De eerste versie van Stonehenge bestond uit een gracht met een wal waarop houten palen werden geplaatst. De enorme stenen vervingen eeuwen later de houten palen. Aan de oever van de Maas staat een bijzonder monument dat aan Stonehenge doet denken. Eigenlijk heet het de Bomencirkel, maar in de volksmond kreeg het al snel de naam Woodhenge. Vijftien fossiele bomen die bij grindwinning aan de Maas tevoorschijn kwamen, zijn neergezet als een zonnekalender. Ze markeren onder andere de zonnewende, de seizoenen en de windrichtingen. 1500 jaar geleden moeten de bomen deel hebben uitgemaakt van een oobos dat ongeveer op deze plek stond. Soortgelijke fossiele bomencirkels staan in de Millingerwaard en bij Stevensweert.

Berg

Geen berg te bekennen

In de lange lijst met plaatsen die Berg heten, van Duitsland tot Zweden en van Zwitserland tot Frankrijk, is Berg aan de Maas een uitzondering. In dit dorp, waarvan een deel gewoon Berg heet, is geen berg te bekennen. Er zijn zelfs nauwelijks glooiingen van betekenis, maar vanuit het dal van de Maas werd dit kennelijk toch als een hooggelegen plaats gezien. Ook opvallend is het café met de naam Lombok, dat vanzelfsprekend geheel in Oostenrijkse sfeer is ingericht.

Born

Bij een bron

Het mag geen verrassing heten dat in het smalle strookje Nederland dat ingeklemd ligt tussen België en Duitsland plaatsnamen voorkomen die ook in de buurlanden op de kaart staan. Net als Berg en Stein is ook Born geen al te originele naam. Zeven plaatsen in Duitsland, dorpen in België, Luxemburg en Polen en een wijk van Barcelona heten Born. Le Pays de Born is een regio in het zuidwesten van Frankrijk. In de meeste gevallen zal de naam Born een verwijzing zijn naar een bron in de directe omgeving. Dat is in ieder geval zo bij het Limburgse Born. Born is landelijk bekend van Nederlands enige grote autofabriek NedCar, dat ten oosten van de snelweg A2 ligt. Het kasteel van Born brandde in 1930 uit, het kasteelpark rond de ruïne is nu een kleine dierentuin.

Kasteelpark Born, Kasteelpark 38, Born;
www.kasteelparkborn.nl.

Schipperskerk, Vissersweert, de plaatsnamen in het stroomgebied van de Maas herinneren aan riviervaat en visserij. Wie goed oplet, ziet op het blauwe bord van Ohé en Laak onder de plaatsnaam een Limburgse naam staan: Genoea en Laak. Is er een connectie met de Italiaanse stad Genua? Nee, de Limburgers spellen het ook wel als 'G'n Oea', al spreekt het plaatselijke dialect wel degelijk van 'Genoea' of 'Genoa'. Dat 'oea' wordt in het Nederlands 'ohé' en heeft dezelfde betekenis als 'ooij': vruchtbaar aangeslibd land. 'Laak' betekent overigens 'waterloop'. Stroomafwaarts liggen de Maasplassen. Gebieden die op topografische kaarten van rond 1930 nog als land staan aangegeven, zijn vandaag de dag blauw van kleur. Grootschalige grindwinning sloeg forse gaten in het Limburgse landschap. Een van de neveneffecten was een nieuw en uitgestrekt watersportgebied. De Maas kronkelt zich erdoorheen. Op de stuw bij Osen is het mogelijk tijdens een picknick je elektrische fiets op te laden met vers opgewekte stroom.

Osen | Heel

Stipjes op de kaart

Zes stipjes op de wereldkaart dragen de naam Osen. Eén ervan ligt zo'n 100 kilometer ten noorden van de Noorse stad Trondheim; een flinke handvol houten huizen rond een baai. Een ander Osen ligt in Beieren. Bulgarije telt drie dorpjes die Osen heten. In Limburg bestaat Osen voornamelijk uit een handjevol sluiswachterswoningen. Even verder staan de paar huisjes van de buurtschap die al sinds 1345 bekendstaat als Osen.

Pol | Wessem

Eiland

Bij het dorpje Pol moet je niet te hard doortrappen, anders ben je zo door het buurtje heen gefietst. Datzelfde geldt voor het dorpje Pol in de Spaanse regio Galicië, niet ver van de stad Ourense en het dorpje Pol dat iets verder naar het noordwesten ligt, bij Lugo. De oorspronkelijke betekenis van het woord 'pol' is 'eiland'. Pol is waarschijnlijk ontstaan op een eilandje in de Maas.

Thorn

Aan de Wisla

Tot 1795 was Thorn een vrijstaat. Een zelfstandig gebied dat niet tot enig ander land hoorde. Een vrijstaat met een vrouw aan het roef. Bovendien. Achthonderd jaar lang zweefde de abdis van het klooster de scepter over het witte stadje en haar inwoners. Wie over de kerktoren in het oude centrum fietst, proeft nog wel iets van die oude sfeer. Thorn is niet typisch Limburgs, maar ook niet Nederlands of Vlaams. Thorn is gewoon zichzelf. En Thorn is een stad in Polen. Dat wil zeggen; toen Polen onder Pruisisch en Duits bestuur viel, heette de stad Thorn. De Polen hebben het liever over Toruń. Net als Warschau en Krakau ligt Toruń

aan de rivier de Wisla. Het is een van de oudste Poolse steden, en de middeleeuwse binnenstad is uitgeroepen tot Unesco Werelderfgoed. En voor de volledigheid: zowel in Groot-Brittannië als de Verenigde Staten liggen enkele buurtschappen die Thorn heten.

Ell

Laaggelegen

Ell ligt aan het riviertje de Elsch, een kilometer of drie van de Franse grens in het Luxemburgse kanton Diekirch. En Ell ligt niet ver van Weert, in de Nederlandse provincie Limburg. De naam is een verbastering van Helle, dat zoveel betekent als 'laaggelegen plek'. Daarmee werd aangegeven dat Ell, net als Nederweert, lager lag dan het nabijgelegen Weert.

Weert

Geïsoleerd

Bijna 110 kilometer na Weert zijn we weer in Weert. Van de drie plaatsen die Weert heten is de stad Weert veruit de grootste. Tot diep in de 19de eeuw was Weert een geïsoleerde stad, aan drie zijden grenzend aan het uitgestrekte moerasgebied dat de Peel toen was. De beide naamgenoten liggen respectievelijk aan de Maas en aan de Schelde, hun namen zijn afgeleid van het Germaanse 'waritha', dat 'land omringd door water' betekent. Het Noord-Limburgse Weert werd omringd door moerassen. Al zeker duizend jaar geleden ontstond een nederzetting op een eiland in het moeras, een hogergelegen plek waar enkele van de zeldzame wegen door dit gebied samenkamen.

DE KERK VAN LAAR IS GEBOUWD OP EEN SCHANS DIE OIT VOOR DE VERDEDIGING VAN WEERT IS AANGELEGD

Laar

Open plek

Een open plek in het bos werd lang geleden een 'laar' genoemd. Talrijk zijn dan ook de plaatsnamen waarin 'laar', 'leer' of 'laren' voorkomt. Ook Laren en Laar staan in Nederland meer dan eens op de kaart, de plaatsnaam Laar komt vooral in Noord-Brabant veel voor. In Duitsland liggen twee plaatsjes die Laar heten, en hetzelfde geldt voor België. Ten noorden van Weert is het bos verdwenen, maar Laar ligt nog altijd waar het al eeuwen ligt. De kerk van Laar is gebouwd op een schans die ooit voor de verdediging van Weert is aangelegd.

Een uitgestrekt moerasgebied omarmde eeuwenlang de stad Weert. Alleen vanuit het westen was Weert redelijkerwijs te bereiken. Van het moeras is Nationaal Park De Groote Peel het belangrijkste overblijfsel, maar dat is slechts een fractie van het oorspronkelijke gebied. De Peel strekte zich uit van Grave tot voorbij Weert. Ooit stroomde hier de Maas. Toen door werking van aardplaten het gebied langzaam omhoog kwam, verlegde de rivier zijn bedding naar het oosten. Wat restte was een enorm hoogveengebied met uitgestrekte moerassen en natte heidevelden. Pas vanaf de 19de eeuw werd de Peel op grote schaal ontgonnen. Plaatsnamen als Swartbroek, Heibloem en Caluna zijn directe verwijzingen naar het vroegere landschap en de vegetatie. Net als in de hoogveengebieden van Drenthe, vestigden veel pioniers zich in het pas ontgonnen gebied. Meer dan eens vernoemden ze hun nederzetting naar een plaats in het buitenland.

Hollander | Heythuysen Projectleider

De Hooge Peel, dat is de aanduiding die op een stafkaart uit 1937 te vinden is in het gebied dat nu als Hollander bekendstaat. Dit gedeelte van de Peel bleef lang ongerept, pas aan het begin van de 20ste eeuw kwam de ontginning op gang. Een van de projectleiders heette Hollander, en naar hem werd een deel van de ontginning genoemd. Hollander is nu de naam van een weg door het gebied, en ook van de langgerekte buurtschap aan die weg. Boerderij De Hoge Peel, op het adres Hollander 16, is een mooi voorbeeld van het standaard-type langgevelboerderij dat hier werd gebouwd. Boeren die hier een bedrijf wilden beginnen moesten solliciteren en werden op allerlei punten beoordeeld. Vandaag de dag is De Hoge Peel een gastvrije bed & breakfast op een plek die nog altijd stil en afgelegen is.

Spaanse Bos | Heibloem Spaanse invloed

Het is niet helemaal duidelijk waarin de naam van het Spaanse Bos zijn wortels heeft. Weert en omgeving hoorden tijdens de Tachtigjarige Oorlog tot de Spaanse Nederlanden. Even ten zuiden van het Spaanse Bos, bij de buurtschap Aan de Bergen, loopt de Spaanse Baan. Het lijkt erop dat beide vernoemingen te maken hebben met de aanwezigheid van de Spanjaarden aan het einde van de 16de eeuw, maar met zekerheid valt dat niet te zeggen.

Beringe Vriendschapsbanden

Beringe speelt een heel klein beetje vals, maar doet dat op zo'n ludieke manier dat het prima door de beugel kan. Onder het motto '5x Beringen Internationaal' onderhoudt het Limburgse dorp sinds 1969 vriendschapsbanden met plaatsen in vier andere landen. Ze hebben allemaal bijna dezelfde plaatsnaam, en de samenwerking tussen Behringen, Behringen, Behringen (Duitsland), Beringen (Luxemburg), Beringen (Zwitserland) en Beringen (België) is uniek in de wereld. Elke drie jaar viert de Beringers samen feest in een van de zeven plaatsen. Op de 5xBeringen-hoek aan de Kanaalstraat staat een monument dat de grensoverschrijdende vriendschap symboliseert. Naamgever van het Limburgse Beringe zou ene Bero zijn, zoon van de graaf van Kessel, die rond het jaar 1400 dit gebied van zijn vader erfde. En voor de volledigheid; de Deense ontdekkingsreiziger Vitus Bering ontdekte in 1741 Alaska. Naar hem zijn onder andere de Beringstraat en de Beringzee tussen Siberië en Alaska vernoemd.

www.5xberingen.nl

Belgenhoek | Grashoek Vluchtelingen

In een gebied van veenontginningen kan de naam Belgenhoek maar op één ding wijzen; in deze buurtschap vestigden zich Belgen. Dat deden ze niet helemaal vrijwillig, ze waren op de vlucht voor het oorlogsgeweld in hun eigen land. In 1915 kwamen ze, toen de Eerste Wereldoorlog in 1918 eindigde vertrokken de meesten weer. Opvallend is dat een manège aan de Belgenhoek zich tooit met de naam Engelse Hoeve. Op een kaart uit 1937 is Belgenhoek als officiële plaatsnaam nog niet te vinden.

Spiesberg | Grashoek Spitsbergen

Wel te vinden op oude kaarten is de volgende buurtschap. De naam is inmiddels verlimburgst, maar Spiesberg stond in 1895 en in 1937 nog als Spitsbergen op de militaire stafkaart. Net als bij veel buurtschappen in dit deel van Limburg, is de naam een verwijzing naar een ver oord. Degenen die zich op deze afgelegen plek vestigden, zullen hun woonplaats vergeleken hebben met de Noorse eilandengroep in de Noordelijke IJszee.

Tongerlo | Maasbree Abdijbier

Van Tongerlo via Tongerlo naar Tongerlo is het zo'n 50 kilometer fietsen. Wie vroeg begint en stevig doortrapt, kan voor het donker bovendien doorfietsen naar Tongerlo. Misschien is het iets minder verwarrend om te zeggen: van Horst naar Maasbree, dan de Belgische grens over naar Bree en vervolgens naar Westerlo. Twee keer Tongerlo in Nederland, twee keer Tongerlo in Vlaanderen. De abdij van Tongerlo is een enorm complex bij het gelijknamige plaatsje bij Westerlo, en staat internationaal bekend vanwege het abdijbier. De andere Tongerlo's zijn bescheiden plaatsjes, in Nederland buurtschappen.

Siberië | Maasbree

Omvangrijk en afgelegen

Uiteindelijk werd het gewoon hip. Mode. Halverwege de 19de eeuw kregen veel nieuwe ontginningen in veengebieden de naam van een desolate plek, ver van alles. Of van echte pioniersgebieden. Dat gebeurde in Zuidoost-Drenthe, en dat gebeurde in de Peel. De Krim, Moskou, Marokko, America, om er maar een paar te noemen. Ook Siberië is er een mooi voorbeeld van. Nu niet meer dan een strekje aan de rand van Nederlands nieuwste glastuinbouwgebied. En natuurlijk een even omvangrijk als afgelegen deel van Rusland. Het Drentse Siberië is etappeplaats aan de noordelijke route van *Fietsen rond de wereld in Nederland*. Bosgebieden ten westen van Overloon, in Nationaal Park De Hoge Veluwe en een bosje bij Helenaveen staan eveneens als Siberië op de kaart.

Frankrijk | Sevenum

Aan de Frankrijkweg

Alleen de oudere inwoners van Sevenum en omgeving weten het nog. Even ten zuidwesten van hun dorp lag vroeger de buurtschap Frankrijk. Nu rest alleen nog de Frankrijkweg, die aangeeft welk stukje Sevenum vroeger Frankrijk heette.

Tongerlo | Sevenum

Beboste zandrug

Een 'tange' is een zandrug in een hoogveengebied. Een 'loo' is een bos. En in een drassig veengebied is een beboste zandrug een gunstige vestigingsplaats. Dat verklaart waarschijnlijk de populariteit van de naam Tongerlo hier in de Peel. Bij boerderij Hof Tongerlo zijn oude boerderijspullen te koop.

ETAPPE

4

DE ROUTE / KAART 3

Klein Zwitserland - America

Start: Hotel Klein-Zwitserland, Grensweg 11, Slenaken.

Eindpunt: Cafeteria Hap & Stap, Nusselstraat 13, America.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Schin op Geul - Valkenburg - Maastricht - Beek-Elsloo - Echt - Weert - Horst-Sevenum.

+ **KLEIN-ZWITSERLAND.** Vanuit Hotel Klein-Zwitserland ➤ Grensstraat. Einde ⤵ Dorpsstraat. 1 ⤵ Schilbergerweg, knp 84 - 83 - 85.

Knp 85 ⤴ Landsradeweg, ➤ Burg. Teheuxweg. 1e ⤵ Deken Schneiderstraat. ⤵ Rijksweg, meteen ➤ Dorpsstraat. 2e ⤵ Beversbergweg. Volgen, ⤵ aanh, later Ingberdorpsstraat, later Lemmensstraat, later Scheulder Dorpsstraat.

SCHULDER ➤ Gerendalsweg, volgen door Gerendal. Einde overst, ⤵ Oud Valkenburg, 1e ➤ Kasteel Schaloen, ➤ om kasteel heen, Chaloensvoetpad, brug over, ⤵ zandpad, volgen, later Oosterweg, knp 59 - **KASTEEL VALKENBURG** - 60.

Voor een bezoek aan Kasteel Valkenburg bij knp 60 ⤵ Grendelplein, 1e ⤵ Daalhemmerweg. Daarna terugkeren naar knp 60.

60 - **HOUTHEM** - 61 - **REGENBOOGSPIRAAL** - 64.

1 Routepunt 1, knp 64, Geulhemmerweg, Geulhem.

Knp 64 ⤵ Geulhemmerweg. **BERG** ⤵ Langen Akker, ⤵ aanh, volgen.

Na 2,1 km ➤ Slakweg, N590 schuin overst, Lindenstraat, volgen. Einde ⤵ Gasthuisstraat, later Franse Steeg. Einde ➤ Gasthuis, volgen, later Bemelerberg.

BEMELER, ⤴ Oude Akerstraat, volgen, later Bemelerweg, knp 6.

Knp 6 ⤴ Bemelerweg, volgen, tunnel door, later Weth. Van Caldenborghlaan.

Rotonde ⤵ Scharnerweg, volgen. Na 2 km over A2, meteen ⤵ fp, later Oranjeplein, einde ➤ Oranjeplein. Einde ➤ meteen ⤵ Koepelstraat, volgen. Einde ➤ meteen ⤵ spoor over, Spinxlunet. Einde overst ➤ fp, schuin omhoog Plein 1992 op. Naar Hoge Brug, te voet brug over. Overzijde ⤵ De Boompjes, ⤵ aanh, Vijfkoppen. 1e ➤ Begijnenstraat, 1e ➤ Sintpieterstraat. 3e ➤ Cortenstraat, einde ➤ Onze Lieve Vrouweplein.   **ROMEINSE RESTEN.**

**Hotel Derlon staat aan het Onze Lieve Vrouweplein, links van de basiliek.
De route volgt het Onze Lieve Vrouweplein rechts van de basiliek.**

Onze Lieve Vrouweplein (➤) aanh, later Graanmarkt, einde (⬅) Het Bat, knp 1.

Knp 1 (➤) Sint Servaasbrug over, later Wycker Brugstraat, later Stationsstraat.

Einde (➤) Spoorweglaan, later Duitse Poort, (⬅) spoor over, meteen (⬅)

Heerderweg, knp 79 - 8 - 13.

Knp 13 (⬅) Weert, spoor over, (➤) aanh, Weert volgen. **WEERT**, volgen Weert,

einde Fregatweg overst, Weerterstraat. Einde (➤) Meerssenhovenweg, fp, later

Maastrichterlaan, later Pletsstraat. **BUNDE** einde Pletsstraat (⬅) aanh Pasweg,

knp 15 - 16 - 17 - 45 - 43 - **STEIN** - 41.

Knp 41 (Ⓐ) Kapelbergweg, later Ondergenhousweg, (Ⓐ) Steenwegstraat, volgen.

Na 1,7 km (⬅) Brugstraat. Na tunneltje meteen (⬅) brug over. Fp brug af, einde

scherp (⬅) (middelste pad) Boerenveldweg. Einde (➤) meteen (⬅) Meersse Koestraat.

Einde (⬅) Lindendriesstraat, einde (➤) Dijkweg, volgen, later Koevaart.

 WOODHENG.

Voor een bezoek aan **WOODHENG** even (⬅) *Koeuweide* op naar de *Koegriend-dijkweg*. Daarvandaan wandelen naar het bomenmonument en vervolgens terugkeren naar de route.

2 Routepunt 2, Café De Witte Börstel, Koevaart, Meers.

Einde Koevaart (➤) Koeuweide, 1e (⬅) Pontegatsweg, knp 27 - **BERG**.

Knp 27 (⬅) Berger Maasstraat (➤) Veerweg, (Ⓐ) Grachtstraat. Schuin overst, Hoogen-

bergerweg, (Ⓐ) volgen, later onverhard. Na 2,2 km (➤) Brug over, Schutterskampweg,

(⬅) Graetheide, later Oude Baan. **BORN** (➤) Groenstraat, later Mgr. Buckxstraat,

later Kerkstraat. Ronde (⬅) Parkweg, ronde (Ⓐ) Sluisweg, sluis over, later

Julianalaan. Na 7,2 km (➤) aanh, Meerveldweg, volgen. 1e (⬅) Waddenlaan, einde

(⬅) Medaalaan. (➤) Ruitersdijk, knp 13 - 3 - 1 - 39.

3 Routepunt 3, De Hompesche Molen, Bilt 1, Stevensweert.

39 - Knp 39 ronde (⬅) Tipstraat, later Havenstraat, later Hoofdstraat. Voor

kerk (➤) Hoofdstraat. Ronde (Ⓐ) later Kloosterstraat, onder A2 door, daarna

1e (⬅) Hofstraat. Knp 37 - 36 - 84 - **OSEN** - 35 - **POL** - 42 - 33.

Knp 33 (⬅) Panheeldersteeg, 1e (⬅) Weijersweg. Einde overst (⬅), meteen (➤)

Grootheggerlaan, volgen. Einde (➤) Waterstraat. **THORN**.

4 Routepunt 4, Hofstraat, Thorn.

(Ⓐ) Hofstraat, einde (⬅) Hoogstraat, later Wilhelminalaan. Einde (⬅) aanh,

Ittervoortweg. Stopl, N273 overst, (Ⓐ) Margarethastraat, (➤) aanh Brigittastraat,

volgen, later Kallestraat. Na 5,7 km **HUNSEL** (⬅) Jacobsstraat, (➤) Marculphusstraat.

Einde *Eikestraat*. Na 7,3 km aanh, *Hostertstraat*, knp 25 – 26 – **ELL** – 28 – 29 – 93 – 83 – 79 – 42 – **WEERT** – 40 – 41.

5 Routepunt 5, knp 41, Station Weert.

41 – 73 – **LAAR** – 70.

Knp 70 aanh *Boeket*, *Bredeweg*. Einde *Bredeweg*, aanh, *Burg Greijmansstraat*. *Loverstraat*. Einde *Geenestraat*, later *Brugstraat*. Brug over, *Sint-Rochusstraat*, meteen *Steer*. Volgen, later fp, onder rondweg door, volgen, knp 2. Knp 2 brug over, *Hulsen*, aanh, *Hulsen*. **EIND** *Eind*, 1e *Rendierenlaan*, 1e *Tjongerstraat*, overst, aanh, *Baldessenweg*, volgen, later *Gebleektendijk*. Na 3,2 km *De Riet*, volgen, later *Leveroyesdijk*. Einde *Banendijk*. 1e *Banendijk*. Einde *Reulisweg*. 1e *Heide*, knp 15 **HOLLANDER** – 14. Knp 14 *Aan de Grave*, later *Gravenweg*. Na 1,8 km *Aan de Heibloem*, zandpad. **SPAANSE BOS**. Einde *Caluna*, later *Aan de Heibloem*, later *Ericaweg*, knp 18 – 19 – 20 – 6 – **BERINGE** – 12

6 Routepunt 6, Monument 5x Beringe, Kanaalstraat, Beringe.

Knp 12 *Marisstraat*. **GRASHOEK** aanh, *Roomweg*. 1e *Ontginningsweg*, volgen. Einde *Kwakvors*. Einde *Belgenhoek*, **BELGENHOEK**. Knp 29 *Grashoekseweg*, onder A67 door, 1e *Grashoekseweg*, 1e *Spiesberg*. **SPIESBERG**, volgen, over A67. Na 2,9 km *Roomweg*, volgen, knp 31 – 52. Knp 52 *Poorterweg* volgen. Einde *De Koningstraat*, meteen *De Remer*. N277 overst, *Hulsing*, volgen. *Valkerheideweg*, 1e *Hulsingbroek*, volgen. Einde *Breetse Peelweg*. 1e *Tongerlo*, **TONGERLO**, volgen. Overst, *Tongerlose Pad*. Einde *Tongerveldweg*. 1e *Korte Heide*, knp 78 – **SIBERIË** – 77. Knp 77 *Romerweg*. Einde *Maasbreeseweg*, 1e *Snelkensstraat*. 2e *Frankrijkweg*, **FRANKRIJK**. Einde aanh, *Steeg*, volgen, later *Den Eigen*. Einde *Raadhuisstraat*, volgen, *Markt*, aanh, *De Donckstraat*, volgen. Kruispunt *Horsterweg*, schuin *Tongerlostraat*, **TONGERLO**. Einde *Blaktdijk*, 1e *Hoogbroek*, knp 36 – 35 – 38. Knp 38 *Zwarte Plakweg*, spoor over. **AMERICA**.

Eindpunt: Cafetaria Hap & Stap, Nusseleinstraat 13, America.

Horeca onderweg

Slenaken

Hotel Klein-Zwitserland, Grensweg 11, Slenaken; www.kleinzwitserland.com.
Home at the end of the world,
Schilbergerweg 5, Slenaken;
www.homeattheendoftheworld.nl.

Euverem

Camping Groenendaal, Slenakerweg 1, Gulpen (Euverem); www.campinggroenendaal.nl.

Gulpen, Valkenburg, Oudhien Maarsricht

Diverse horeca; www.vvzuidlimburg.nl.

Weert

Oud Weert, Weert 43, Meerssen (Weert).

Bunde

Croissanterie Marianne, Pietsstraat 43, Bunde.

Brommelen

Camping De Boskant, Brommelen 60, Geulle (Brommelen); <http://alicer.home.xs4all.nl>.

Eindhoven

Diverse horeca; www.vvzuidlimburg.nl.

Meers

De Witte Börstel, Koevaart 15, Meers;
www.dewitteborstel.nl.

Berg

Lombok, Bergerstraat 51, Urmond (Berg).

Born

Kasteelpark Born, Kasteelpark 38, Born;
www.kasteelparkborn.nl.

Illikhoven

IJscafé Nostalgie, Illikhoven 9b,

Illikhoven; www.ijscafé-nostalgie.nl.

In de Keet, Illikhoven 14b, Illikhoven;
www.indekeet.nl.

One & Look, Stevensweert, Maarsricht

Diverse horeca; www.vvmiddenlimburg.nl.

Wessem

t Veerhuis, Polstraat 1, Wessem;
www.veerhuiswessem.nl.

Thorn, Weert

Diverse horeca; www.vvmiddenlimburg.nl.

Nederweert-Eind

Minicamping De Riet, De Riet 8,
Nederweert-Eind; www.minicampingderiet.nl.

Hollander

De Hoge Peel, Hollander 16, Heythuysen
(Hollander); www.dehogepeel.nl.

Beringe

De Kamphoeve, Kampweg 6, Beringe;
www.kamphoeve.com.

Aandelinde

Minicamping Aan de Linde, Struiken 6,
Maasbree; www.aandelinde.nl.

Lange Heide

Camping Breebronne, Lange Heide 9,
Maasbree; www.ardoer.com.

Levensdal

Diverse horeca; www.vvnoordenmiddenlimburg.nl.

America

Cafetaria Hap & Stap, Nusselstraat 13, America.

ETAPPE

5

• AMERICA - WILLEMSTAD •

Van de Peel via de Kempen naar de Baronie en uiteindelijk door naar de Westhoek. Een vrijwel geheel Brabantse etappe, maar de start ligt nog net in Limburg. Direct na Griendtsveen passeert de route de provinciegrens. Ook aan landsgrenzen is er onderweg geen gebrek. Het begint relatief dicht bij huis, door Griekenland, België en Oostenrijk, maar wie even doortrapt zit al snel in Senegal. Dan volgen een gebergte, een zonnetempel en een schitterende moskee, maar het meest exotische plekje onderweg is misschien toch wel die rare puzzel van stukjes Nederland en België die Baarle-Nassau heet. Rond Breda heeft de route een Spaans accent en daarna gaat het westwaarts naar de hoofdstad van Curaçao.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 5

America

Cafeteria Hop & Stop
 Nusselsestraat 13, America
 Let op: Hop & Stop is geopend
 vanaf 11.30 uur maandag gesloten.

We kennen allemaal het verhaal van Columbus die een doorvaart naar India zocht. In 1492 ontdekte hij Amerika en noemde de inwoners abusievelijk Indianen. Zelf hield Columbus vol dat hij rond de wereld naar Azië was gevaren en in India was beland. Anderen vermoedden dat hij een nieuw continent had ontdekt. In het kielzog van Columbus zeilde Amerigo Vespucci in 1499 de Atlantische Oceaan over. Hij verkende en beschreef de kust van de 'nieuwe wereld', voornamelijk het huidige Brazilië. Cartografen tekenden op basis van zijn beschrijvingen het nieuwste continent op hun kaarten in. Als eerbetoon aan Vespucci noemden ze het Terra Americi. Hoewel het continent zich uitstrekt van de Canadese provincie Nunavut tot het Argentijnse Vuurland en 35 landen omvat,

hebben de Verenigde Staten van Amerika zich de naam Amerika toegeëigend. In de 19de eeuw zochten veel Europeanen hun geluk in Amerika. Onder hen ook een groot aantal Nederlanders. In het beloofde land zou goud voor het oprapen liggen en vruchtbare landbouwgrond te vinden zijn. Wie de overtocht niet kon betalen, sloeg in eigen land aan het planieren. Aan het begin van de 19de eeuw vestigden de eerste keuterboeren en veenarbeiders zich ten westen van Horst, in het 'wilde westen' van de Peel. De associaties met de trek naar het grote Amerika gaven hun nederzetting zijn naam: America.

America staat niet alleen. In Nederland zijn bijna honderd plekken, buurtschappen of boerderijen te vinden die naar Amerika zijn vernoemd. Fietsen rond de wereld doet onder andere het Brabantse Klein-Amerika en het Friese Nieuw-Amerika aan. Amerika in Drenthe is etappeplaats aan de noordelijke route. In Argentinië is América een stadje, zo'n 500 kilometer ten westen van Buenos Aires, en in Mexico ligt het dorpje América vlak tegen de grens met de Verenigde Staten. In de Verenigde Staten zelf lagen ooit twee nederzettingen die America heetten, maar die zijn nu allebei verlaten. America in de Peel is nu een vriendelijk dorpje met ruim tweeduizend inwoners. Het station is gesloopt, maar een plaatselijk café pronkt nog steeds met de naam Station America. Bij de buren, cafetaria Hap & Stap, prijkt een Vrijheidsbeeld in Stars & Stripes op de luifel. Landelijke bekendheid dankt America ook aan de band Rowwen Hèze. Hun cd 'Station America' is een ode aan het dorp waar de meeste bandleden vandaan komen. Rowwen Hèze was overigens een legendarische inwoner van America.

Twee eeuwen geleden was het nog vrijwel onmogelijk door te dringen in het gebied waar het eerste deel van deze etappe doorheen voert. Met de aanleg van een spoorlijn van Eindhoven naar Venlo in 1866 kwam de ontginning

van dit deel van de Peel pas echt op gang. Op de grens van Limburg en Noord-Brabant werden de dorpen Griendtsveen en Helenaveen gesticht.

Het leven in de Peel werd liederlijk beschreven door Toon Kortooms. De schrijver ligt begraven achter de kerk van Griendtsveen. Een paar honderd meter verder is bij wijze van eerbetoon het Toon Kortooms Park aangelegd, compleet met een klein museum dat aan zijn leven en werk is gewijd. Na Griendtsveen doorsnijdt de route een tamelijk ongerept veengebied. Hier ligt een klein bos dat Siberië heet. Even verder, vlak voor Heusden, biedt de route zicht op het deel van het Nationaal Park De Grootte Peel dat bekendstaat als de Veluwe.

Grieks-orthodox klooster | Heusden

Grieks-orthodox

In eerste instantie zie je alleen de kleine houten kapel. Wat opvalt is het kruis op het dak. Net als bij Russisch-orthodoxe kerken en kloosters heeft het drie dwarsbalken. Het Klooster Geboorte van de Moeder Gods is Grieks-orthodox, en heeft evenals de Russisch-orthodoxe kerk zijn wortels in het Byzantijnse rijk. In feite is dit klooster een verbouwde boerderij, waar een kleine gemeenschap van zusters leeft en werkt. Niet op een eilandje of een berg in Griekenland, maar in de Peel. Onderdeel van het complex is een atelier waar

de zusters iconen maken. Een aantal daarvan is te zien in de kleine kapel aan de weg. Daar zijn bezoekers welkom, evenals in de grote kapel. De rest van het terrein is niet vrij toegankelijk, de zusters leven in een gesloten gemeenschap. Net als in de orthodoxe kloosters in Griekenland.

Klooster Geboorte van de Moeder Gods,
Gruttoweg 7, Heusden-Asten;
www.orthodoxasten.nl.

Heusden

Huis

De plaatsnaam Heusden komt enkele malen voor in Nederland, België en Noord-Frankrijk. De oorsprong van deze oude plaatsnaam zou 'omhulsel' kunnen betekenen en daarmee verwant zijn aan het woord 'huis'. Wie besloot af te reizen naar Heusden bij Asten, moest vroeger bepalen of hij in Voorste Heusden, Middelste Heusden of Achterste Heusden wilde zijn. Inmiddels zijn de drie vergroeid en herinnert slechts een enkele straatnaam nog aan de vroegere driedeling. Aan de Kasteellaan staat de ruïne van Kasteel Asten.

Asten

Klokkengieters

Heeft de plaatsnaam iets te maken met een stenen huis aan een waterloop, of met een smeltoven? Niemand kan met zekerheid zeggen wat de naam Asten oorspronkelijk betekent. Feit is wel dat er sporen van een Romeinse villa zijn gevonden, en dat er ijzeroer werd gewonnen. Asten heeft ook een kasteelruïne, halverwege het buurdorp Heusden. Sinds de 15de eeuw worden in Asten klokken gegoten, wat verklaart dat het Nationaal Beiaardmuseum in het dorp is neergestreken. Het deelt de voordeur met het Natuurmuseum, dat voor-

namelijk de natuur van de Peel onder de loop neemt. De naam Asten is populair in Oostenrijk, waar een dorp en twee buurtschappen Asten heten. Het Duitse dorpje Asten ligt niet ver van de Oostenrijkse grens.

Deurne

Doornstruiken

 Wie in België de weg naar Deurne vraagt, zal eerst moeten uitleggen om welk Deurne het gaat. Deurne is een voorstad van Antwerpen, een dorpje bij Diest en een dorpje ten zuiden van Leuven. Het laatste ligt net aan de Franse kant van de taalgrens en laat zich daarom liever Tourinnes-la-Grosse noemen. In Nederland ligt maar één Deurne. Uit opgravingen is gebleken dat in dit gebied al in de prehistorie mensen woonden. Een document uit 721 rept van 'Durninum', een nederzetting bij doornstruiken. De broers Hub en Wim van Doorne deden in hun woonplaats Deurne de vakkennis op voor wat later Van Doorne's Aanhangwagenfabriek zou worden. Onder de merknaam DAF bracht deze fabriek later personenauto's en vrachtwagens op de markt. Naar Hub van Doorne is in Deurne een park genoemd.

Het Tuinpad van mijn Vader | Deurne

Het Dorp

Naar vele duizenden huizen in Nederland leidt een tuinpad dat kinderen zouden kunnen betitelen als 'het tuinpad van mijn vader'. Maar alleen in Deurne mag er een officieel straatnaambordje bij staan. Dit tuinpad leidt naar de elegante woning van dokter Hendrik Wiegersma, nu Museum De Wieger. De dokter verzamelde kunst, was zelf kunstenaar, kreeg beroemde artiesten over de vloer en leidde een flamboyant leven. Een van zijn zoons, Friso Wiegersma, schreef voor Wim Sonneveld de tekst van het melancholieke nummer 'Het dorp', met daarin de zin '... langs het tuinpad van mijn vader ...'. Dat tuinpad ligt dus in Deurne.

Museum De Wieger, Oude Liesselseweg 29, Deurne; www.dewieger.nl.

Bakel

Eigen vliegveld

Net als Deurne heeft Bakel een geschiedenis die teruggaat tot tijden waarin dingen nog niet schriftelijk werden vastgelegd. De naam komt in 715 als 'Bagoloso' voor in een document. Waarschijnlijk verwijst de naam naar een bosje op hooggelegen zandgrond waar zich mensen vestigden. In de Senegalse regio Tambacounda zijn genoeg hooggelegen zandgronden te vinden, bosjes zijn er wat minder talrijk. En al zal de naam iets heel anders betekenen, ook daar ligt een Bakel, hoofdstad van het gelijknamige departement. In Bakel wonen ongeveer 15.000 mensen, drie keer zoveel als in het Brabantse dorp. Bakel ligt aan de oever van de rivier Sénégal, die de grens met Mauritanië vormt. Zo'n 20 kilometer stroomopwaarts ligt het drielandenpunt tussen beide landen en Mali. Waar het Brabantse Bakel zelfs geen treinstation bezit, heeft de Senegalese naamgenoot een eigen vliegveld.

Croy**Bier of whisky?**

Passanten zouden zich even in Schotland kunnen wanen. Croy is een robuust kasteel met steile, grijze muren. Ze maken er alleen geen whisky, maar bier. Tegenover het kasteel liggen de gerstvelden en een hoptuin. Behalve het kasteel is Croy ook de nabijgelegen buurtschap, compleet met restaurant De Croyse Hoeve. In Schotland liggen twee dorpjes die Croy heten, een bij Glasgow en een bij Inverness. En dan is er nog het plaatsje Croy in de Zwitserse Jura.

Gebergte | Lierop**Aan de Winkelstraat**

Zuid-Amerika heeft de Andes, Azië de Himalaya en Noord-Brabant heeft Gebergte. Wie zich niets verbeeldt, die is niets, dus waarom zou je een paar flinke stuifduinen niet als De Gebergten op de kaart zetten? Inmiddels zijn de 'gebergten' grotendeels met naaldbos beplant. De buurtschap aan de rand van de 'gebergten' nam de naam zo'n beetje over: Gebergte. Het is er precies zo als je niet bij de naam verwacht; afwisselende percelen bos en landbouwgrond, een paar voor Nederlandse begrippen flinke glooiingen, een enkele boerderij. De straat die Gebergte heet, ligt in het verlengde van een straat met een even opvallende naam: de Winkelstraat. En inderdaad, geen winkel te bekennen.

INMIDDELS ZIJN DE 'GEBERGTE' GROTEN- DEELS MET NAALDBOS BEPLANT

Lux et Terra | Lierop**Zonnetempel**

Een zonnetempel. Hoort die niet thuis in de cultuur van de Inca's of de oude Egyptenaren? En vooral in een heel ver verleden? Kunstenaar Luciën van der Eerden bewijst dat je ook in deze tijd en dicht bij huis een monumentale ode aan de zon kunt brengen. Waar de meeste landgenoten alleen nog aan het strand de zon hartstochtelijk aanbidden, bouwt hij zijn eigen tempel. Lux et Terra is de naam van het complex, even buiten Lierop. 'Lux' is het Latijnse woord voor 'licht', dat reflecteert in de voornaam van de kunstenaar. 'Terra' is 'aarde', en komt terug in zijn achternaam. Daarom zag Luciën van der Eerden het als een lotsbestemming om Lux et Terra te bouwen. In zekere zin is het terrein één groot open atelier. Van der Eerden werkt er, geeft er les en stelt er zijn werken ten toon. Aan het einde van de toegangslaan staat zijn Magnum Opus. Sinds 1975 bouwt hij aan de zonnetempel, die bestaat uit een aantal plateaus rond een centrale ruimte. Daar ligt in het plaveisel een labyrint dat leidt naar de achtpuntige zonnesteen. Overal zijn sculpturen aangebracht die naar de zon verwijzen, water stroomt via prachtige spuw-ers naar de levensbron, schaduwen spelen over de wanden, de zonnevogel overziet alles. Binnen kost het weinig moeite om je diep in een Peruaans oerwoud te wanen. De tempel verbindt op een mystieke manier zon en aarde, maar dient ook als decor voor theatervoorstellingen.

Lux et Terra, Oeijenbraak 2, Lierop;

www.lux-et-terra.nl. Lux et Terra is voor bezoekers toegankelijk op donderdag en zaterdag. Op andere tijden alleen na telefonische afspraak: 0492-331536.

Klein-Frankrijk | Leende Frans departement

Een select groepje Nederlandse campings mag zich Natuurkampeerterein noemen. Maar ook Natuurkampeertereinen zijn er in soorten en maten. Klein-Frankrijk valt in een bijzondere categorie. Beheerder Jannie Willems vormde het terrein eigenhandig om van een morsig veldje aan de rafelrand van Leende tot een lommerrijk natuurgebiedje aan een plas. Dat die plas eigenlijk een zandafgraving is, zie je hooguit nog aan de vorm. De vele bomen en de kleine strandjes van wit zand geven dit stukje Brabant een buitenlands aanzien. En omdat dit stukje Brabant van 1806 tot 1810 onder Napoleon deel was van een Frans departement, kreeg het in 2006 de naam Klein-Frankrijk. In de receptieruimte hangt een echt Frans sfeertje, kamperen doe je hier bijna in de wilde natuur. Klein-Frankrijk ligt op een steenworp van een van de mooiste dorpjes van Brabant, Leenderstrijp.

Natuurkampeerterein Klein-Frankrijk,
Kapelstraat 20, Leende; www.klein-frankrijk.nl.

Aalst Plaatsnaamborden

Hoewel Aalst eigenlijk groter is dan buurdorp Waalre, maakt het toch deel uit van de gemeente Waalre. De Aalstenaren hebben zelfs moeten strijden voor plaatsnaamborden waarop de naam Aalst vermeld staat. Beide dorpen zijn al oud. De naam Aalst stamt waarschijnlijk af van het Germaanse 'alha', dat simpelweg 'woning' betekent. Met twee naamgenoten in Nederland en drie in België, is Aalst een van de meest voorkomende plaatsnamen in de Lage Landen.

Loon | Waalre In het bos

Ingeklemd tussen Heikant en Timmer-eind ligt de fraaie buurtschap Loon. Dit is Brabant op zijn mooist, met langgevelboerderijen omgeven door kleinschalig landschap. De naam is een afgeleide van 'loo', dat simpelweg 'bos' betekent. Er liggen ook plaatsjes die Loon heten in Drenthe, bij de Franse havenstad Duinkerken en op de Filipijnen.

Klein-Antwerpen | Knegsel Acht Zaligheden

Met carnaval verandert Knegsel in Klein-Antwerpen. Alleen het café blijft het hele jaar Klein-Antwerpen heten. Daar zit een mooi verhaal aan vast. In de periode voor, tijdens en vlak na de Tweede Wereldoorlog werden werklozen ingezet om de heidegronden rond Knegsel te ontginnen. De werklieden kwamen uit de wijde omgeving en werden door de Dienst Uitvoering Werken met bussen naar Knegsel gebracht. De bussen stopten bij het dorpscafé. Na gedane arbeid verzamelden de mannen zich daar ook weer, en een flink deel van het verdiende loon werd meteen in bier omgezet. In die periode was Antwerpen de uitgaansstad van de regio. Wie echt feest wilde vieren ging niet naar Eindhoven, Tilburg of Breda, maar naar Antwerpen. Daar nam men het minder nauw met de regeltjes en de goede zeden, de stad stond bekend om zijn uitbundige uitgaansleven. Omdat het er onder de werklieden in het Knegsel ook erg vrolijk aan toeging, kreeg het café de bijnaam Klein-Antwerpen. En sommigen beweren dat het tijdens carnaval in heel Knegsel nog altijd net zo gezellig is als de rest van het jaar in Antwerpen. Overigens loopt door Knegsel een straat die Antwerpsebaan heet, daarover reed vroeger de postkoets naar Antwerpen. Knegsel is een

van de Acht Zaligheden, acht dorpijs in deze regio waarvan de Brabantse namen op 'sel' eindigen. Zanger JW Roy brengt op zijn op cd 'Acht zaligheden' met het nummer 'Klein-Antwerpen' een hommage aan zijn geboortedorp Kneegsel.

Egypte | Bladel Piramide

 Dit is zo'n typisch voorbeeld van een Nederlands Egypte. Van Groningen tot Limburg, overal kregen woonwagenbewoners een kampement toegewezen. Meestal aan de rand van een plaats, of een eindje buiten de bebouwde kom. Reizigers, Roma, Sinti, zigeuners, boemiens; alleen al aan de vele benamingen is te merken dat de Nederlanders dit nomadenvolk moeilijk in een hokje konden plaatsen. En letterlijk was dat ook lastig, de rondtrekkende circusartiesten, kermisklanten, ambulante handelaren en muzikanten kregen een plek aan de rafelrand van de samenleving. Omdat velen van hen zeiden dat ze uit Egypte kwamen, werd de standplaats vaak als Egypte aangeduid. Bij Bladel werd Egypte de naam van een buurtschap. Aan de Egyptischedijk staat blokhut De Piramide, die te huur is voor activiteiten.

Franse Hoef | Bladel Napoleon

 Volgens aanwonenden sloegen Franse soldaten hier hun kamp op, in de tijd dat Nederland deel uitmaakte van het keizerrijk van Napoleon. Dat is heel aannemelijk, de volgende buurtschap heet De Hoef. Ervan uitgaande dat De Hoef er eerst was, kan het gebied van het Franse kampement later Franse Hoef zijn genoemd.

't Holland | Reusel Laagland

 De 't voor Holland geeft eigenlijk al aan dat hier geen sprake is van een vernoeming naar het deel van Nederland dat Holland heet. 't Holland ligt wat lager dan de omgeving, in een holte. 'Hol-land' betekent in dit geval 'laaggelegen land', ofwel 'neder-land'.

**'HOL-LAND' BETEKEN
IN DIT GEVAL 'LAAG-
GELEGEN LAND', OFWEL
'NEDER-LAND'**

De Utrecht | Esbeek

Verzekeringsmaatschappij

Ook Utrecht krijgt in dit deel van Brabant een lidwoord. Dat heeft echter een andere reden. In 1898 kocht verzekeringsmaatschappij De Utrecht een heidegebied bij Esbeek en zette het voor een groot deel om in productiebos en landbouwgrond. Landgoed De Utrecht was geboren. Onderdeel van Landgoed De Utrecht is de buurtschap Dun. Twee boerderijen en een herberg, heel veel meer is Dun niet. Er zou een kasteel hebben gestaan, of is dat slechts een verhaal? Herberg In Den Bockenreyder is een geliefde pleisterplaats. Dun ligt ook in het Franse departement Ariège en Dún is een eilandje voor de Schotse kust. Naar de andere gebouwen van het landgoed is het vanaf Dun nog 2 kilometer fietsen. De kleuren van het wapen van Utrecht, tevens de kleuren van de verzekeringsmaatschappij, komen terug in de luiken van de boerderijen. Op een van de bijgebouwen, aan de kruising van de Kinderlaan en de Lage Mierdseweg, staat de naam Utrecht groot op de gevel. Even zuidelijker ligt landhuis Huize Rustoord, nu een galerie en restaurant. Aan de overkant begint de oprijlaan, de Torenlaan.

Huize Rustoord, Lage Mierdseweg 17, Esbeek;
www.huizerustoord.nl.

Suleymaniye moskee | Tilburg

Wit en turquoise

Tilburg is een stad, in omvang zelfs de zesde stad van Nederland. Stadsrechten kreeg het echter pas in 1809. Eigenlijk bestaat Tilburg uit tien buurtschappen die in de loop der eeuwen tot een geheel zijn gegroeid. Van deze buurtschappen, of herdgangen, had één de naam Hasselt. Net als bij de Vlaamse stad Hasselt vestigden mensen zich hier waarschijnlijk bij een hazelaarsbos. Nu is Hasselt een wijk van Tilburg. Aan de rand van die wijk staat een van de mooiste moskeeën van Nederland. Waar moslims in veel plaatsen het moeten doen met een onderkomen in een voormalige kerk of sporthal, heeft de Turkse gemeenschap in Tilburg de stad opgesierd met een bouwwerk dat in Istanbul niet zou misstaan. Een Turkse en een Nederlandse architect tekenden samen voor het ontwerp. Van boven gezien heeft de moskee de vorm van een halve maan, met onder de koepel een ster; twee islamitische symbolen die ook in de vlag van Turkije terugkomen. De punt van de ster die over het dak piekt, wijst naar Mekka. De minaretten priemen 38 meter de lucht in. Vanbinnen is de moskee een feest van wit en turquoise. Belangstellenden kunnen via de website een rondleiding aanvragen, rondleidingen zijn er op dinsdag en woensdag.

Suleymaniye Moskee, Wandelboslaan 2, Tilburg;
www.suleymaniye.nl.

VAN BOVEN GEZIEN HEEFT DE MOSKEE DE VORM VAN EEN HALVE MAAN, MET ONDER DE KOEPEL EEN STER

Bels Lijntje | Noord-Brabant Grensoverschrijdend pad

De spoorlijn liep van Tilburg naar Turnhout en werd geëxploiteerd door een Belgische maatschappij. Vandaar de bijnaam Bels Lijntje. In 1973 reed de laatste trein over dit stukje spoor, in 1993 werd het laatste restje spoor opgebroken. Een grensoverschrijdend fietspad kwam ervoor in de plaats. De route van *Fietsen rond de wereld* volgt het Bels Lijntje, met af en toe een kleine omweg, van Tilburg via Riel en Alphen naar Baarle-Nassau. Een enkel station of seinwachtershuis fluistert nog van de treinen die hier ooit voorbijreden. In Riel is een stukje spoor van klinkers gelegd waar het fietspad de Dorpsstraat kruist.

Spaansehoek | Riel Beleg van Breda

Wie een dikke laag stof wegblaast en de geschiedenis naar boven haalt, komt terecht in de tijd dat Spaanse troepen in de zuidelijke Nederlanden gelegerd waren. In juli 1624 begon het beleg van de strategisch belangrijke vestingstad Breda. De Spanjaarden hadden een kampement ten westen van Riel, waar tien-duizenden manschappen verbleven. Toen jaren later de Spaanse bezetters verjaagd waren, bleef die plek de Spaansche Hoek heten. Waarschijnlijk, want helemaal zeker is het niet. De buurtschap Spaansehoek hoort bij het dorp Riel. In Cambodja is 'riel' de naam van de munteenheid. Om het internationale karakter van Riel nog eens stevig te onderstrepen, kreeg het plaatselijke sportpark de naam De Krim.

Baarle | Baarle-Nassau Puzzel

Een stukje België in Nederland. Deze keer is dat ook letterlijk het geval. Een paar stukjes zelfs. Het dorpje Baarle is zijn eigen bezienswaardigheid, met een aantal Belgische enclaves in Nederland en daarbinnen weer Nederlandse subenclaves. Het zit zo: in 1198 schonk de hertog van Brabant enkele stukken grond bij het dorpje Baarle aan de heer van Breda. Dat klinkt aardiger dan het lijkt, want de hertog hield de vruchtbaarste akkers zelf en gaf alleen wat woeste gronden weg. Bovendien viel de Baronie van Breda voortaan onder zijn invloed en hield hij zo de graaf van Holland op afstand. Later kwamen de graven van Nassau door overerving in het bezit van de grond van de Baronie van Breda. Toen vele eeuwen later België zich losmaakte van Nederland, was de omgeving van Baarle nog altijd een legpuzzel van akkers en stukjes land. Welke delen nu precies bij België hoorden en welke bij Nederland, was onduidelijk. De ambtenaren die in 1843 de grens tussen de beide landen vastlegden, hielden tussen de grenspalen 214 en 215 een 'gat in de grens' open. Het duurde tot 1995 voor dat gat definitief werd gedicht en elke vierkante centimeter bodem van Baarle in kaart was gebracht. Het resultaat van de berekeningen is een van de meest bizarre grensgevallen op de wereldkaart. Alles bij elkaar zijn er zestien stukjes België die geheel door Nederland worden omsloten. Vijftien liggen er in Baarle, één in Loveren. Binnen die Belgische enclaves liggen als kleine eilanden dan weer zeven snippers Nederland. En er is één Nederlandse akker die door België is ingekapseld, even ten westen van het plaatsje met de passende naam Zondereigen. Samengevat: Baarle-Nassau is Nederlands, Baarle-Hertog is Belgisch. De grens is op een aantal plekken zichtbaar gemaakt in het plaveisel, en doorsnijdt soms huizen en winkels. Een vlaggetje

bij het huisnummerbordje naast de voordeur geeft aan of een woning formeel in België of in Nederland staat. Maar er is zelfs een voordeur die half-Nederlands en half-Belgisch is en die twee huisnummers heeft. De routebeschrijving in deze gids is grillig; wie hem precies volgt, kan er zeker van zijn op Nederlands grondgebied te blijven. Wie echter de maquette wil zien waarop de verdeling van enclaves inzichtelijk wordt gemaakt, zal naar de kiosk achter de Sint-Remigiuskerk op Belgische grondgebied moeten gaan. Voor de kerk staat de grenspaal die het nummer 214/215 en het symbolische jaartal 1198 draagt. En om helemaal volledig te zijn, ten westen van Gent, aan de oever van de Leie, ligt nog een Baarle.

Klein-Amerika | Chaam

Mr. Wilson

Het verhaal gaat dat een boer in de omgeving de bijnaam 'de Amerikaan' had. Hij heette gewoon Jan Hendriks, maar sommige mensen schijnen hem zelfs Wilson genoemd te hebben. Op de plek van zijn boerderij kwam later een café te staan, dat als vanzelfsprekend de naam Klein-Amerika kreeg. Of heette de boerderij al Klein-Amerika en dankte de boer daaraan zijn bijnaam? Er is ook een lezing die beweert dat een vroegere kastelein zijn geluk aan de andere kant van de oceaan is gaan zoeken. Hoe dan ook, Klein-Amerika is de naam van een gezellig eetcafé aan de Bredaseweg. Voor wie dat niet genoeg vindt, ligt even verder de camping Klein-Paradijs. En aan de andere kant van Chaam staat Huis ten Bosch. Dat is geen paleis, maar een restaurant.

Eetcafé Klein-Amerika, Baarleseweg 62, Chaam;
www.kleinamerika.nl.

Anneville | Ulvenhout

Oudnoors

Behalve een landgoed bij Breda is Anneville ook een gangbare plaatsnaam in Normandië. Een oude plaatsnaam bovendien, met wortels in het Oudnoors, de taal van de Noormannen. Vier plaatsen in Normandië heten Anneville, om verwarring te voorkomen hebben ze allemaal een achtervoegsel gekregen als 'sur-Mer' of 'sur-Seine'. Ten zuidoosten van Ulvenhout staan het landgoed en de bijgebouwen op de kaart als Anneville. Het koetshuis is in gebruik als congrescentrum. Koningin Wilhelmina verbleef in mei 1945 op landgoed Anneville toen ze vernam dat de Duitsers capituleerden en de Tweede Wereldoorlog ten einde was.

94

Breda

Spanjaardsgat

Het beroemde schilderij 'De overgave van Breda' van de Spaanse schilder Diego Velazquez geeft een ongebruikelijk beeld van Nederland. Op een heuveltop overhandigt Justinus van Nassau de sleutels van de stad aan de Spaanse legeraanvoerder Spinola. Uit het dal in de achtergrond stijgen boven de stad rookwolken op. Iedereen die wel eens in Breda is geweest, weet dat in de verre omgeving geen heuveltoppen liggen. Velazquez is nooit in Breda geweest. Hij schilderde het doek in opdracht van zijn koning Filips IV van Spanje, een kleinzoon van Filips II. Wellicht is de schilder ter inspiratie wel een kijkje gaan nemen in het Spaanse dorpje Breda. Dat ligt ten noordoosten van Barcelona, telt een kleine vierduizend inwoners en wordt omringd door een paar heuvels van formaat.

Opvallend detail: de vlag van het dorp is het spiegelbeeld van de Belgische vlag. Terug naar Nederland. Na een beleg van tien maanden namen de Spaanse troepen in juni 1625 de stad Breda in. Het zal een genoegdoening geweest zijn voor de smadelijke inname van 1590. In dat jaar slaagde turfschipper Adriaen van Bergen erin een schuit vol soldaten van prins Maurits de door Spanjaarden bezette stad binnen te smokkelen. De waterpoort van het kasteel van Breda heet nog altijd het Spanjaardsgat. Dat is een directe verwijzing naar het gat in de Spaanse verdediging waardoor het turfschip kon binnenglippen. Overigens werd de poort pas in 1610 werd gebouwd, maar dat is slechts een onbeduidend historisch detail. De list met het turfschip was zo'n schande dat de Spanjaarden na de herovering van de stad in 1625 alle sporen ervan uitwisten. Archiefstukken gingen in vlammen op, evenals het turfschip waarin destijds de Staatse soldaten zich ver-

scholen hadden gehouden. Breda staat niet alleen in Nederland en Spanje op de kaart, hetis ook nog een dorpje in de Amerikaanse staat Iowa. In het noorden van Italië ligt het plaatsje Breda di Piave, en door het Franse departement Isère stroomt een riviertje dat Bréda heet. Bredasdorp in Zuid-Afrika is vernoemd naar de eerste burgemeester van Kaapstad, Michiel van Breda.

Made

Made in Brabant

Made in Brabant. Zet het er maar bij, want er is ook een Made in Indonesië, op Java. En een Made in Myanmar, een Made in Malawi, en drie Mades in Nigeria. Stuk voor stuk zijn het piepkleine dorpjes, nauwelijks terug te vinden op de kaart. Alleen het Noord-Brabantse Made is een maatje groter, met ruim 11.000 inwoners. De naam van het dorp is verwant aan het Engelse woord 'meadow', en betekent simpelweg 'weide'. Er was ooit een Made in Hong Kong, maar sinds dit gebied onder Chinees bewind staat kom je dat zelden meer tegen. Even voorbij Made staat bij knooppunt 68 een exotische wegwijzer. De armen wijzen niet naar buitenlandse plaatsen, maar naar buitenlandse runderrassen als het Gallowayrund en de Blonde d'Aquitaine die in de omgeving van Made worden gefokt. Voorbij Made gaat de route door ruilverkavelingsland-schap, over oude dijken en door polderland naar Willemstad.

ETAPPE

5

DE ROUTE / KAART 4 & 5

America - Willemstad

Start: Cafeteria Hap & Stap, Nusselseinstraat 13, America

Eindpunt: Hotel Restaurant Het Wapen van Willemstad, Benedenkade 12, Willemstad.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Horst-Sevenum - Deurne - Helmond-Brandevoort - Heeze - Tilburg - Breda - Zevenbergen.

 AMERICA. Voor Cafeteria Hap & Stap ➤ Nusselseinstraat. Voor spoor ➤ langs kerk, Past. Jeukenstraat, volgen, later Wouterstraat. N277 overst, (A) Dorperpeelweg, volgen, knp 26 - 6 - 32 - 30 - 89 - **KLOOSTER GEBORTE VAN DE MOEDER GODS** - 45.

Voor een bezoek aan het klooster (C) de Gruttoweg in. Daarna terugkeren naar de route.

45. Knp 45 overst, ➤ aanh Meijelseweg, volgen. **HEUSDEN**, Voorste Heusden (C) Vorstermansplein, later Antoniusstraat, ➤ 't Hoekske, volgen, ➤ aanh Beemdstraat. (A) onverhard pad, Kasteellaan, volgen ➤ karrenspoor, langs kasteel, einde (C) Voorste Heusden. Ronde (A) **ASTEN**, Wolfsberg, volgen, later Emmastraat. Einde ➤ 1e (C) Markt. Einde (C) Koningsplein, 1e ➤ Burg. Wijnenstraat. Overst, schuin ➤ fp, later Molenweg. Einde ➤ Molenstraat, later Industrielaan. Ronde (C) Ommelseweg, volgen, knp 42 - 46.

1 Routepunt 1, knp 46, Onze Lieve Vrouweplein, Ommel.

46 - 50 - 47 - 19 - **DEURNE** - 17 - **HET TUINPAD VAN MIJN VADER** - 20. Knp 20 (C) aanh Kuindert, einde ➤ Hilakker, later Bolle Akker. **BAKEL** einde overst (C) fp Auerschootseweg, later Schoolstraat. Ronde ➤ Dorpsstraat. 1e (C) Sint-Wilbertsplein, later Bernhardstraat, volgen, (C) aanh, Geeneind, knp 56 - 67 - 59.

Knp 59 (C) Kouwenberg, later Klokstraat. ➤ Kapellaan, einde ➤ Bosscheweg. 1e (C) Janssensstraat, (C) Laag Strijp, volgen. Einde (C) Croylaan, **CROY**, ➤ aanh Croylaan volgen, later Rootakkers.

Einde (C) meteen ➤ Van der Weijdenstraat. Einde (C) Claassenstraat meteen ➤ Gerwenseweg, later fp 4e (C) CAV-weg, knp 62 - 82 - 83.

Knp 83 schuin (C) Burg. Termeerstraat, volgen. Einde (C) fp, Geldropseweg. Ronde ➤, overst, Pr. Brantenstraat, einde (C) Dorpsstraat.

2 Routepunt 2, Dorpsstraat, Mierlo.

Dorpsstraat, volgen, later Marktstraat. Ronde (A) Bekelaar, knp 92

 GEBERGTE.

Knp 92 - **LUX ET TERRA**, knp 87 - 88 - 12 - 13 - 14 - 51 - 18 - 17 - 19 - 54 - **KLEIN-FRANKRIJK** - 53.

3 Routepunt 3, Camping Klein-Frankrijk, Strijperpad, Leende.

53 - 20 - 52 - 79 - 46.

Knp 46 (A), Hutdijk volgen. **AALST** Einde (S), meteen (S) Karel V-laan. Einde (S) aanh, meteen (S) fp, Christoffelpad, brug over. Na brug (S) Anna Paulownalaan, volgen. Einde (S) Goudbergstraat, 1e (S) Kon. Wilhelminalaan. 1e (S) Oranjelaan.

(S) aanh langs tennisbaan, De Hurken, onverhard. (S) fp, volgen, knp 45 -

 LOON 44 - 25. Knp 25 (A) Heerseweg, onder A67, (A) Kemperbaan overst, volgen, Heerseweg. (S) Locht, rotonde (S) De Plank, kruispunt (S) Nieuwstraat, fp. Ronde (A) Knegselweg, fp, volgen, later Veldhovenseweg, later Het Groen. Einde (A) Het Groen **KLEIN-ANTWERPEN.**

4 Routepunt 4, Café Klein-Antwerpen, Het Groen, Knegsel.

Het Groen volgen, (S) aanh, Vessemsseweg. (S) Urnenweg, volgen, later Broekseneind, later Heuvel, knp 39.

Knp 39 (S) Breestraat. (S) Dijkstraat. Einde (S) Burg. Van Woenseldreef, volgen, tunnel door. Einde (S) Oude Provincialeweg. (S) Nieuwstraat, einde (S) Ganzenstraat. (S) De Bonkelaer, later Dalweg, knp 13.

Knp 13 overst (S) fp, Bredasebaan. (S) Egyptischedijk, **EGYPT.** (S) Bossingel, 1e (S) Egypte, onverhard. Einde (S) Bredasebaan, fp. Rondweg overst, Europalaan, rotonde (A), 1e (S) Zwartakkers, (S) aanh. Einde (S) Franse Hoef **FRANSE HOEF**, (S) aanh, Franse Hoef. (S) aanh, Steenhoven. (S) Busschoor, (S) Rouwenbogat, volgen, (S) aanh.

REUSEL, rotonde over, (A) Reeneik, volgen, (S) aanh, einde (S) Molenberg. Einde fp (A) volgen Molenberg. Einde (S) aanh, Lindestraat, (S) aanh, volgen. Einde (S) Zeegstraat, fp. (S) Kattenbos, meteen (S) 't Holland **'t HOLLAND**, volgen. Einde (S) Aanrijden, einde (S) Kalakkers, (S) Kalakkers, volgen. Einde (S) Kerkstraat. (S) Sint-Cornelisstraat, later Kuilenrode. (S) Poppelsedijk, 2e (S) Twisseltsebaan, later Broekkant, volgen, knp 94 - 93 - 98.

5 Routepunt 5, Herberg In den Bockenreyder, Dunsedijk, Dun.

Knp 98 (S) aanh Dunsedijk - 99.

Knp 99 (A), na 0,9 km (S) Kinderlaan. **DE UTRECHT**, Lage Mierdseweg overst,

Torenlaan, volgen. (➤) aanh, later (⬅) aanh, *Hoogeindsestraat*, knp 47 – 48 – 1 – 38 – 36.

Knp 36 brug over, *Watermolenstraat*, (➤) *Bergstraat*. (⬅) aanh *Tilburgseweg*. (➤) *Molenstraat*. (Ⓐ) volgen, bij molen (➤) aanh, *Molenstraat* volgen, later *Abcovenseweg*, fp, volgen. Ronde (Ⓐ) *Abcovenseweg* volgen, ronde (Ⓐ), over A58, later *Stappegoorweg*, knp 81 – 80 – 65 – 64.

Knp 64 (Ⓐ), 1e (➤) *Gasthuisring*, onder spoor door. Einde (⬅) *Hasseltstraat*, (➤) aanh, *Tongerlose Hoefstraat*. Einde overst, (⬅) fp, *Ringbaan-West*.

🇹🇷 **SULEYMANIYE MOSKEE** (➤) *Wandelboslaan*, fp, volgen. Einde (⬅) fp *Taxandriëbaan*. Einde (➤) *Reeshofdijk*, knp 61 – 10 – 9 – 🇧🇪 **BELS LIJNTJE** 34.

6 Routepunt 6, knp 34, Zandeind, Riel.

Knp 34 (➤) *Zandeind*. (⬅) *Goorweg*, 1e (⬅) *Spaansehoek*, 🇪🇸 **SPAANSEHOEK**. Einde (⬅) *Vijfhuizenbaan*, 1e (➤) fp, *Bels Lijntje*. Knp 74 – 70.

Knp 70 (Ⓐ) *Bels Lijntje*. **ALPHEN**, *Stationsstraat* overst, einde fp (➤) *Nieuwstraat*, volgen. (⬅) *Baarleseweg*, fp, volgen. Ronde over, (➤) aanh, *Bels Lijntje*, volgen. Vlak voor **BAARLE-NASSAU** bij wit seinwachtershuis (linkerzijde) (⬅) zandpad op, *Boschoven*. Einde (➤) *Nassaulaan*, 🇳🇱 **BAARLE-NASSAU**. (➤) *Korenbloemstraat*.

(⬅) *Baroniestraat*, later *Burg. Mensenstraat*. Einde (➤) *Cor van der Bokstraat*, meteen (⬅) *Titus Brandsmastraat*. Einde (➤) *De La Sallestraat*, (⬅) *Sint-Annaplein*, einde (➤) *Sint-Annaplein*. Einde (➤) *Singel*, meteen (➤) *Sint-Annastraat*. 1e (⬅) *Rector Van den Broekstraat*, overst *Emmastraat*, (⬅) *Bernhardstraat*. Einde (➤) *Boschovenseweg*, (⬅) meteen (➤) fp op, *Bels Lijntje*. (⬅) *Sportlaan*, volgen, knp 79 – 24.

Knp 24 (Ⓐ) *Oude Bredasebaan*, na 0,9 km scherp (➤) fp. Einde overst (⬅) fp, *Bredaseweg*. 🇺🇸 **KLEIN-AMERIKA**. (➤) *Schaanstraat*, einde (⬅) *Sluisstraat*, volgen. Einde (⬅) *Alphensebaan*. Ronde (Ⓐ) *Baarleseweg*, volgen, knp 47 – 39. Knp 39 (➤) *Geersbroekseweg*, volgen. 🇳🇱 **ANNEVILLE**, na oprijlaan (⬅) aanh, fp, tunnel onder A58 door, *Geersbroekseweg*, (⬅) aanh *Kraaijenbergsestraat*. (➤) *Annevillelaan*, volgen. Einde (⬅) *Dorpsstraat*, 1e (➤) *Mgr. Van Hooijdonkstraat*. Einde (➤) *Markdal*, meteen (⬅) fp, *Suikerpad*, volgen, knp 36 – 🇳🇱 **BREDA** – 83.

7 Routepunt 7, knp 83, Breda.

83 – 82.

Knp 82 (Ⓐ) *Nieuwe Ginnekenstraat*. Ronde (⬅) *Van Coothplein*, (➤) *Markendaalseweg*, (⬅) aanh, volgen, later *Prinsenkade*, later *Nieuwe Prinsenkade*. Einde (➤) *Academiesingel*. Volgen, brug over *Sophiastraat*, stopl (⬅) brug over, (➤) *Delpratsingel*, volgen, later *Oranjesingel*, knp 80 – 78.

Knp 78 (➤) *Tussen de Dijken*, later fp. Einde (⬅) *Zwarte Dijk*, 1e (➤) *Middenweg*. Einde (⬅), volgen *Middenweg*. Einde (⬅) *Salesdreef*. (➤) aanh, *Bergen*, brug over, volgen, *Bergen*, knp 74 – 99 – 🇳🇱 **MADE** – 68 – 70 – 61 – 60 – 56 – 57 – 40 – 38 – 37 – 36.

8 Routepunt 8, Zuidhaven, Zevenbergen.

36 – 34.

Knp 34 (A) Zevenbergseweg, volgen, **KLUNDERT**, Zevenbergsepoort, later Voorstraat. Einde (↩) Stadhuisring, schuin (↩) Hilsepoort, schuin (↩) aanh, Mauritsweg. Einde Mauritsweg (➤) Stoofdijk. (➤) Zwingelspaansedijk, knp 30 – 23.

Knp 23 (➤) Steenpad, fp, knp 29. Later Landpoortstraat. (➤) Voorstraat, einde (↩) Benedenkade. **WILLEMSTAD**.

Eindpunt: Hotel Restaurant Het Wapen van Willemstad, Benedenkade 12, Willemstad.

Horeca onderweg

America

Cafetaria Hap & Stap, Nusselseinstraat 13, America.

Briendhaven

Diverse horeca; www.vvvnoordlimburg.nl.

Heusden

Eetcafé De Buizerd, Buizerdweg 1a, Heusden (Asten); www.cafedebuizerd.nl.

Asten

Diverse horeca; www.vvv-asten.nl.

Deurne

Diverse horeca; www.vvvdeurne.nl.

Bakel

Diverse horeca; www.vvvgemert-bakel.nl.

Aarle-Rixtel

Diverse horeca; www.zobrabants.nl.

Croy

Croyse Hoeve, Croylaan 9, Aarle-Rixtel (Croy); www.croysehoeve.nl.

Mierlo

Diverse horeca; www.vvv-geldrop-mierlo.nl.

Liemp

Diverse horeca; www.zobrabants.nl.

Heeze

Diverse horeca; www.vvvheeze-leende.nl.

Leende

Diverse horeca; www.vvvheeze-leende.nl.

Leenderstrijp

Fietscafé De Hospes, Strijperstraat 46, Leenderstrijp; www.cafedehospes.nl.

Camping Klein-Frankrijk, Kapelstraat 20, Leende (Leenderstrijp); www.klein-frankrijk.nl.

Natuurkampeerterrein Het Leenderbos, Strijperpad 5, Leende; www.staatsbosbeheer.nl.

Ekenrooi

De Hut van Mie Pils, Leenderweg 1,
Waalre (Ekenrooi); www.mie-pils.nl.

Loon

Herbergh 't Loon, Loonderweg 44, Waalre
(Loon); www.herbergh-t-loon.nl.

Devolmolen

Eetcafé & Camping De Volmolen, Volmolen
1, Riethoven; www.devolmolen.nl.

Veldhoven

Diverse horeca; www.vvv-veldhoven.nl.

Knegsel

Diverse horeca; www.vvveersel.nl.
CR Klein-Antwerpen, Het Groen 32, Knegsel.

Hoogeloo

Minicamping Maya's Hoefke, Molenweg 1,
Hoogeloo; www.mayashoefke.tk.

Bladel

Diverse horeca; www.vvvbladel.nl.

Reusel

Diverse horeca; www.vvvreusel-demierden.nl.

Reusel-Mierde

Diverse horeca; www.vvvreusel-demierden.nl.

Lage Mierde

Camping D'n Aanloop, Dunsedijk 3, Lage
Mierde; www.campingdenaanloop.nl.

Dun

Herberg In Den Bockenreyder, Dunsedijk 3,
Esbeek (Dun); www.indenbockenreyder.nl.

Esbeek

Camping Spaendershorst, Spaaneindsestraat
12, Esbeek; www.spaendershorst.nl.

Hilvarenbeek

Diverse horeca; www.vvvhilvarenbeek.nl.

Tilburg

Diverse horeca; www.vvvtilburg.nl.

Baarle-Nassau

Diverse horeca; www.vvvbaarle.nl.

Ulicoten

Camping Ponderosa, Maaijkant 26,
Ulicoten; www.ponderosa.nl.

Chaar

Diverse horeca; www.vvvalphen-chaam.nl.
Eetcafé Klein-Amerika, Baarleseweg 62,
Chaar; www.kleinamerika.nl.

Chaar

Diverse horeca; www.vvvalphen-chaam.nl.

Breda

Diverse horeca; www.vvvbreda.nl.

Terheijden

Minicamping Munnikenhof,
Munnikenhof 21, Terheijden;
www.minicamping-munnikenhof.nl.

Brabant

Diverse horeca; www.vvvbrabant.nl.

Brabant

Diverse horeca; www.vvvbrabant.nl.

Bovenluis

Camping Bovenluis, Oostdijk 22,
Willemstad; www.bovenluis.nl.

Willemstad

**Hotel Restaurant Het Wapen van
Willemstad**, Benedenkade 12, Willemstad;
www.wapenvanwillemstad.nl.

ETAPPE

6

• WILLEMSTAD - TURKEYE •

Op het eerste deel van deze route voeren zware thema's als dood en de hel de boventoon, afgewisseld door een religieus hoogstandje. Wie doorfietst, komt een eind verder in het paradijs terecht. Maar ook in Engeland, Duitsland en Pyramide. Met Vlaanderen zo dichtbij dat langs de wegkant zelfs een enkele grenspaal staat, zijn de Belgische plaatsnamen onvermijdelijk. En via Petit-Paris eindigt de etappe dan helemaal in stijl in Turkeye.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 6

Willemstad

**Hotel Restaurant Het Wapen
van Willemstad**

Benedenkade 12, Willemstad

www.wapenvanwillemstad.nl

In de loop van de geschiedenis zijn er veel mannen geweest die Willem heetten. Naar een aantal van hen werden plaatsen vernoemd. Zo draagt Willemstad in Friesland de naam van een vroegere inwoner, Willem de Wilde. Nadat de Nederlanders in 1634 het Caribische eiland Curaçao op de Spanjaarden hadden veroverd, noemden ze de hoofdstad naar de oudste zoon van stadhouder Frederik Hendrik, de latere stadhouder Willem II van Oranje. En de buurtschap Willemstad in Groningen kreeg zijn naam toen enkele inwoners in 1831 terugkeerden van de Tiendaagse Veldtocht. Ze hielpen vrijwillig mee de opstand van de Belgen de kop in te drukken en waren gelegerd in de Noord-Brabantse vestingstad Willemstad. Weer thuis vernoemden ze hun buurtschap naar hun

legerplaats, en daarmee indirect naar Willem van Oranje. Willem de Zwijger financierde in 1583 uit eigen zak de aanleg van een vesting aan het Hollandsch Diep, rond het dorpje Kuighenhil. Een jaar later werd de Vader des Vaderlands doodgeschoten. Als eerbetoon verleende zijn zoon Maurits de vesting stadsrechten en vernoemde hem naar zijn vader: Willem's stad. Later volgden uitbreidingen van de vesting, waarbij men niet wars was van symboliek. De zeven bastions kregen de namen van de Zeven Verenigde Provinciën die het opnamen tegen de Spanjaarden. Wie nu achter Het Wapen van Willemstad begint en tegen de klok in een rondje over de stadswallen wandelt, loopt binnen een kwartier van Gelderland via Holland, Zeeland, Utrecht, Friesland en Overijssel naar Groningen. Bij het bastion Groningen staat de molen die wit is maar Orangemolen heet. Het statige Mauritshuis kreeg van prins Maurits aanvankelijk de naam Princehof, de plek waar zijn vader woonde en vermoord werd. De Koepelkerk is de eerste kerk in Nederland die speciaal voor de protestantse eredienst werd gebouwd. Karakteristiek is de achtkantige vorm, met de preekstoel in het midden. Vandaag de dag is Willemstad een plaats waar watersport en toerisme een grote rol spelen. Aan de Benedenkade is Het Wapen van Willemstad een plek waar fietsers welkom zijn. Niet alleen om een stempel te halen en even op het terras neer te strijken, er zijn ook zes hotelkamers op de eerste verdieping. Willemstad op Curaçao is ongeveer zes keer zo groot als de Nederlandse naamsgenoot en staat ook wel bekend als het Amsterdam van het Westelijk halfrond.

Belgisch Erehof | Willemstad

Tragedie

Net buiten de stadswallen van Willemstad liggen 159 Belgische militairen begraven. De meesten van hen werden in 1940 als krijgsgevangenen afgevoerd naar Duitsland toen het schip waarop ze zaten bij Willemstad op een mijn liep. Met 1200 opvarenden pilde het binnenvaartschip uit. Inwoners van Willemstad gingen met bootjes het Hollandsch Diep op, redden honderden drenkelingen en hielpen hen te vluchten. Degenen die het niet overleefden, werden hier begraven.

De Hel | Helwijk

Aan het Hellegat

Aanvankelijk had het fort ten westen van Willemstad vriendelijke namen: eerst Anna, daarna Carolina. Op bevel van Napoleon bouwden de Fransen in 1811 een heel nieuw fort, dat ze l'Enfer noemden. Terug onder Nederlandse vlag werd ook de naam naar het Nederlands vertaald, De Hel. De Fransen hadden de naam niet helemaal uit de lucht gegrepen. Op het punt waar het Hollandsch Diep zich splitst in Haringvliet en Volkerak wilde het soms aardig spoken. Dit was het punt waar het rivierwater het opkomende tij ontmoette, waardoor levensgevaarlijke stromingen konden ontstaan. Menig schip verging hier, het water kwam bekend te staan als het Hellegat. Nu de grillen van het water beteugeld zijn, herinnert de naam van verkeersknooppunt Hellegatsplein aan dat Hellegat. Fort De Hel heeft zijn naam geleend aan het naastgelegen dorpje Helwijk. Op het fort staat de koffie klaar voor bezoekers, die er een tentoonstelling over de geschiedenis van het fort en kunstexposities kunnen bekijken.

De Sint-Pieter | Oudenbosch

De Sint-Pieter van Rome

Verzin het maar. In een dorpje met iets meer dan drieduizend inwoners een kerk bouwen die een kopie van de Sint-Pietersbasiliek in Rome is. Want hoewel Oudenbosch sinds 1865 flink in omvang toenam, blijft zo'n enorm kerkgebouw in een bescheiden provincieplaats iets potsierlijks houden. Zelfs al is de kerk geen kopie op ware grootte en is de voorgevel geïnspireerd op die van een andere kerk in Rome. Toch staat deze basiliek niet voor niets in Oudenbosch. Vanaf 1861 fungeerde het dorp als verzamelpunt voor de zouaven. Vrijwillige strijders reisden van hier naar Rome, waar het rommelde in die dagen. Nationalistische strijders wilden de lappendeken aan koninkrijkes, hertogdommen en andere zelfstandige staten aaneensmeden tot een verenigd Italië. Rome maakte deel uit van de Pauselijke Staat, een gebied dat zich uitstreckte van de Tyrreense kust tot de Adriatische kust en waarvan de paus niet alleen religieus leider maar ook staatshoofd was. De nationalistenvilden de Pauselijke Staat inlijven, paus Pius IX deed daarop een oproep aan katholieke mannen om hem te steunen in de strijd om onafhankelijkheid. Ruim drieduizend Nederlanders gaven aan zijn oproep gehoor en vormden met achtduizend anderen het regiment der pauselijke zouaven. Zij streden tot in 1870 Rome viel en aan de wereldlijke macht van de pausen een einde kwam. De pastoor van Oudenbosch, Willem Hellemons, had in Rome gestudeerd. Hij wierf vrijwilligers, coördineerde hun uitzending naar Rome en vond dat de zouaven een monument verdienden. Het was ook de tijd waarin de Nederlandse katholieken na jaren van religieuze achterstelling weer openlijk hun geloof mochten belijden. Overal verrezen katholieke kerken. Een van de belangrijkste architecten was Pierre Cuypers en Hellemons vroeg hem in Oudenbosch een kopie van de

Sint-Pieter te bouwen. En hoewel hij daarmee brak met zijn eigen stijl van bouwen en zijn artistieke uitgangspunten, nam Cuypers de opdracht aan. Met een lengte van 81 meter en een breedte van 55 meter is de kerk in Oudenbosch bijna een derde kleiner dan zijn grote voorbeeld. De koepel is maar half zo hoog. Bovendien zijn de voorgevel en het schip van de kerk gebouwd naar voorbeeld van de Sint-Jan-van-Lateranen, eveneens in Rome. Maar het interieur doet weer heel erg aan de Sint-Pieter denken. Onder de koepel staat een fraai baldakijn, en de basiliek van Oudenbosch heeft zelfs een kopie van de *Pietà* van Michelangelo. Officieel staat de kerk overigens te boek als de basiliek van de H.H. Agatha en Barbara. Ervoor staat een monument voor de zouaven en Oudenbosch heeft ook een zouavenmuseum. Overigens is Oudenbosch niet de enige plaats waar een kopie van de Sint-Pieter staat. In Yamoussoukro, de hoofdstad van Ivoorkust, verrees in 1989 de immense Basilique Nôtre-Dame de la Paix. In tegenstelling tot de bescheiden Brabanders, bouwden de Ivorianen de grootste kerk ter wereld, met een koepel die nog 20 meter hoger reikt dan het origineel in Rome.

**De Basiliek van Oudenbosch, Markt 57, Oudenbosch; www.basiliekoudenbosch.nl.
Het Nederlands Zouavenmuseum, Markt 31, Oudenbosch; www.zouavenmuseum.nl.**

HELLEMONS VROEG CUYPERS IN OUDENBOSCH EEN KOPIE VAN DE SINT-PIETER TE BOUWEN

De Dood | Rucphen Magere Hein

Een vriendelijke buurtschap is het. Veel maïsvelden, afgewisseld met weilanden, omzoomd door bosranden en met wat verspreide huizen en boerderijen. Waarom dan toch zo'n lugubere naam? Volgens een bewoonster was het leven hier vroeger zwaar en meedogenloos. Drassige grond die zich moeilijk in cultuur liet brengen, hard werken voor een schamele opbrengst. Grote gezinnen, hoge kindersterfte, ziektes, armoede en mensen die zich rond hun 40ste helemaal kapot gewerkt hadden. In het gebied ten zuiden van Rucphen was Magere Hein zo'n regelmatige passant dat men uiteindelijk zijn naam aan een buurtschap gaf, De Dood. Andere bronnen melden dat hier in de buurt een galg stond opgesteld en dat de weg naar die galg De Dood werd genoemd.

Alle buitenlandse plaatsnamen ten spijt, gaat deze route exclusief over Nederlands grondgebied. Toch willen we bij hoge uitzondering één klein uitstapje maken. Nog geen kilometer over de grens ligt Venetië. Het is niet opgenomen in de officiële route, maar omdat we ook Napels en Rome aandoen willen we het niet onvermeld laten. De buurtschap zou zijn naam hebben gekregen vanwege de vele sloten die werden gegraven voor de afwatering, waarmee landbouw in dit gebied mogelijk werd.

Everland | Roosendaal Enorm pretpark

Vertel een Koreaan dat je naar Everland gaat en hij zal staan springen van enthousiasme. In Zuid-Korea is Everland de naam van een enorm pretpark, een soort Disneyland van Zuidoost-Azië. Er komen meer dan acht miljoen bezoekers per jaar, iets wat de Nederlandse naamgenoot niet zal kunnen zeggen. Ten zuiden van Roosendaal is Everland niet meer dan een bescheiden buurtschap. Een paar kassen, boerderijen met grote stallen, dat is het wel. De naam verwijst niet naar everzwijnen, maar naar de haver die hier waarschijnlijk al in de middeleeuwen werd verbouwd. In Groot-Brittannië komt Everland of Everlands een enkele keer voor als naam van een landgoed of boerderij, maar niet als plaatsnaam.

IN ZUID-KOREA IS EVERLAND DE NAAM VAN EEN ENORM PRETPARK

Hollandsdiep | Nispen Laag land

Aan het einde van de Nigtestraat gaat de route naar rechts. Eigenlijk ligt de kern van de buurtschap Hollandsdiep de andere kant op, tegen Essen aan, maar wie op de Hollands Diepstraat linksaf slaat fietst zomaar België in. Vanuit België gezien loopt de weg lichtjes naar beneden. Het is niet veel, toch is vanaf de grens te zien dat het noordelijker gelegen land laag ligt. Diep. En het is er Hollands. Geen enkel verband met de waterweg aan het beginpunt van deze etappe, gewoon de gesteldheid van het landschap. Hollandsdiep werd de naam van dit buurtje.

Tussen Noord-Brabant en Zeeland ligt een fysieke barrière. De Brabantse Wal is een hooggelegen strook in het landschap, grotendeels bebost. Het is de zoom die Bergen op Zoom zijn naam gaf. Het landschap rondom Huijbergen is typerend voor de streek. Direct na Ossendrecht is het afgelopen. Daar ligt de steilrand, de scheiding tussen zand en klei. Je kunt er bijna een liniaal langs leggen. Staand op de steilrand heb je Zeeland aan je voeten liggen.

Bath

Beostenbade

'Bath is a spa, because of its springs.'

Zelfs in de lesboekjes Engels op de middelbare school kwam Bath ter sprake. Een prachtige, oude stad in Engeland. De geneeskrachtige bronnen waren bij de Romeinen al zo in trek dat ze er thermen bouwden. Een spectaculaire ligging, monumentale gebouwen, Werelderfgoed. Vergeleken bij de Engelse naamgenoot aan de Avon steekt het Zeeuwse Bath aan de Westerschelde wat schril af. Nog geen honderd mensen wonen in het dorp, dat meestal in één adem met buurman Rilland wordt genoemd. Wie het dorp even in wil fietsen, moet er langs dezelfde weg weer uit. Toch maar even doen. Ooit was dit het eilandje Beostenbade dat door de kreek het Bad van Zuid-Beveland werd gescheiden. Via Badt veranderde de naam in Bath. Overigens zijn er elf plaatsen in de Verenigde Staten, twee in Canada en één op Jamaica die ook Bath heten.

Zeeuws-Vlaanderen | Zeeland

Zeeuws, of Vlaanderen?

Is dit het meest zuidelijke deel van de provincie Zeeland, of het noordelijkste stuk van het graafschap Vlaanderen? Zeeuws-Vlaanderen lijkt zelf niet zo goed te weten waar het bij hoort. Over land is het alleen via Belgisch grondgebied te bereiken, de taal heeft een zware Vlaamse tongval en de vlag combineert de Vlaamse leeuw met het rood-wit-blauw van Nederland. Vooral rond Hulst en Sluis overheerst de bourgondische Vlaamse levenswijze; niet voor niets staat een van de beste restaurants van Nederland in Sluis.

Kampen | Vogelwaarde/Hengstdijk

Aan de velden

Een oude plaatsnaam. 'Kampen' zijn velden, de oorsprong van het woord is Latijns. Wanneer mensen zich vestigden aan een veld, noemden ze hun nederzetting soms naar die plek. Bij Wissekerke lag bijvoorbeeld in de 10de eeuw een Campan. Ook de naam van de Overijsselse stad Kampen heeft deze oorsprong, en hetzelfde geldt waarschijnlijk voor de drie Duitse plaatsjes die Kampen heten. Dit Kampen bestaat uit een lint van huizen aan weerszijden van de dijk, erachter liggen de velden.

Keizerrijk | Vogelwaarde

De keizer te rijk

Nederland heeft een eigen Keizerrijk. Vooruit, een heel klein keizerrijkje dan. Niet veel meer dan een handjevol huizen. Een plaatsnaambord kan er niet af, een straatnaambordje noemt alleen de Keizerstraat. Zelfs mensen uit de omgeving hebben veelal geen idee, toch heet deze buurtschap echt Keizerrijk. Waarom? Het zou iets te maken kunnen hebben met Napoleon. Hij beloonde zijn legeraanvoerders met stukken grond en landgoederen in veroverde gebieden. In Zeeuws-Vlaanderen was de Franse keizer buitengewoon gul met land. De mogelijkheid bestaat dat de eigenaar van dit stuk grond zijn keizer wilde bedanken door het Keizerrijk te noemen, maar misschien voelde hij zich ook zelf wel de keizer te rijk met zo'n bezit.

Sluis | Vogelwaarde

Vogelwaarde

Dijken, polders, op de zee gewonnen land, dan moet er ook ergens een sluis zijn. En vestigden mensen zich bij een sluis, dan wilden ze hun nederzetting ook wel eens zo noemen. Dat gebeurde in de westhoek van Zeeuws-Vlaanderen waar Sluis uitgroeide tot een vestingstad. Maar het gebeurde ook ten westen van Vogelwaarde, waar Sluis een buurtschap bleef. Groot genoeg voor plaatsnaamborden, dat wel. Er zijn ook nog plaatsjes met de naam Sluis in Zuid-Holland en in België.

Klein-Cambron | Hulst

Abdijgronden

Behalve een dorp in het noorden van Frankrijk, is Cambron ook een plaatsje in de Waalse Ardennen. Cambron-Casteau heet het voluit, en al in de 12de eeuw werd daar de abdij van Cambron gesticht. De cisterciënzer monniken van de abdij kochten in de stad Hulst in 1562 een refugehuis, waar ze zich bij gevaar binnen de stadsmuren konden terugtrekken. Dat huis stond er niet zomaar. Monniken van verschillende kloosterordes speelden een belangrijke rol bij de inpoldering van gebieden rond Hulst. De machtige abdij van Cambron had bezittingen ten noordwesten van de stad, gebieden die nog altijd op de kaart staan als de polder Klein-Cambron en de polder Groot-Cambron. De omliggende dijken dragen de namen van de polders, en een camping aan een van die dijken heet Klein-Cambron. Het refugehuis is een van de monumentale panden van Hulst en staat aan de Steenstraat 14.

Camping Klein Cambron, Klein Cambrondijk 2, Hulst; www.kleincambron.nl.

**MONNIKEN VAN
VERSCHILLENDE
KLOOSTERORDES
SPEELDEN EEN
BELANGRIJKE ROL
BIJ DE INPOLDERING
VAN GEBIEDEN ROND
HULST**

Hulst

Waar Hulst groeide

Hulshorst, Hulstheuvel, Hulsel, Hulsen, Hulsdonk, Huls, Hulsbeek, er zijn nogal wat plaatsen in Nederland die ontstonden op plekken waar hulst groeide. Van sommige dateert de eerste schriftelijke vermelding al uit het begin van de 8ste eeuw. Ook de Vlamingen doen mee, met een Hulst in Belgisch-Limburg. De vestingstad Hulst in Zeeuws-Vlaanderen kreeg stadsrechten in 1180. Binnen de mooi geconserveerde vestingwallen verhalen nog veel gebouwen van de rijke historie van de stad. De torenspits van de gotische Sint-Willibrordusbasiliek viel in 1944 ten prooi aan oorlogsgeweld en werd in 1957 vervangen door een opvallende constructie van beton. Bij het verlaten van de stad passeert de route De Halve Maan. Het bekendste bier van deze brouwerij heet Java.

Voorbij Hulst wordt het spelletje iets te makkelijk. Heikant heeft een naamgenoot aan de andere kant van de grens, en het dorp Koewacht kent zelfs een Zeeuws en een Vlaams deel. Die plaatsen laat de route links liggen. Sas van Gent is misschien wel de meest Vlaamse plaats in Nederland. De grens loopt er pal langs. De route volgt in onbruik geraakte binnendijken, en liniedijken, slingert zich langs velden vol aardappelen, graan en het in deze streek nog vaak geteelde vlas.

HOEWEL DIE KREEK AL LANG INGEPOLEDERD IS, BLEEF PHILIPPINE DE MOSSELHOOFDSTAD VAN NEDERLAND

Philippine Verre familie

 De overeenkomst tussen het eilandennrijk de Filipijnen, dat internationaal bekendstaat als de Philippines, en de Zeeuwse stad Philippine lijkt wat geforceerd. Toch hebben de twee wel wat met elkaar te maken. In 1506 maakten de Nederlanden deel uit van het rijk van Philips de Schone, de vader van de latere keizer Karel V. De stad die Jeronimus Laureijn in dat jaar stichtte noemde hij, net als de omliggende polder, naar zijn vorst. In 1543 gaf de Spaanse ontdekkingsreiziger Ruy López de Villalobos een eilandengroep ten zuiden van China de naam van Filips II, de zoon van Karel V. Hoewel Philippine dus formeel niets te maken heeft met de Filipijnen zijn de twee toch verre familie. Een goede reden om het stadje aan te doen zijn de mosselrestaurants. Vroeger lag het aan de Braakman. Hoewel die kreek al lang ingepolderd is, bleef Philippine de mosselhoofdstad van Nederland.

Paradijs | Hoek 'Paradise Lost'

Paradise Lost is de titel van een beroemd werk van de Britse dichter John Milton. De titel zou ook betrekking kunnen hebben op de buurtschap Paradijs. De bedrijvigheid van de haven van Terneuzen heeft de paar boerderijen bijna bereikt. Wie de olieopslagtanks, schoorstenen, silo's en pijpleidingen echter de rug toekeert, kan wel begrijpen dat degenen die zich hier aan de oever van de zeearm de Braakman vestigden zich destijds in het Paradijs waanden. In ieder geval stond hier een herberg met de naam Het Paradijs. Een van de boerderijen in de buurtschap heet nu nog 't Perdies. En er is zelfs een minicamping, het Sluisje. Toch vergt het een gezonde portie Zeeuwse koppigheid om de petrochemische industrie te negeren die luttele honderden meters verderop zijn wolken de hemel in stuwt. Wie dat wil zou de Lovenweg af kunnen fietsen tot aan Boerengat, maar die buurtschap is grotendeels ingekapseld door de oprukkende beschaving. De andere kant op liggen op zijn minst nog enkele lapjes goedmaaknatuur aan de oever van de Braakman. Mooi, dat wel, maar paradijselijk?

Pyramide Oostfort

 De grens tussen België en Zeeuws-Vlaanderen is aan weerszijden gelaarde met forten, grachten, bastions en andere versterkingen. Ze staan te boek als de Staats-Spaanse Linies. De verdedigingswerken werden vanaf de 16de eeuw opgeworpen tijdens de Tachtigjarige Oorlog. In dit deel van Zeeuws-Vlaanderen liggen ze aan weerszijden van de Passageule, vroeger een kreek die in open verbinding met de Noordzee stond. Ten noorden van de geul groeven de Hollanders zich in, de Staatsen. Ten zuiden van de geul wierpen de Spanjaarden hun versterkingen op. Museum Het Bolwerk in IJzendijke heeft een vaste expositie over de Staats-Spaanse Linies, het ontstaan ervan en de bijzondere natuurwaarde die de oude linie nu heeft. De verdedigingswerken hebben niet alleen hun sporen nagelaten in het landschap, maar ook in de plaatsnamen van deze regio. Zo heeft de naam van de buurtschap Pyramide niets te maken met de oude Egyptenaren, maar des te meer met een fort dat hier ooit lag. Dit Oostfort stond in de volksmond bekend als Fort Pyramide. Wellicht had die naam te maken met de vorm van het fort, al zijn er ook lezingen die beweren dat de naam Pyramide hier al bestond toen het fort gebouwd werd en zou verwijzen naar een huis of een monument dat op een piramide leek. Feit is in ieder geval dat Zeeuw-Vlaanderen een onvervalst(e) Pyramide heeft.

Museum Het Bolwerk, Markt 28, IJzendijke;
www.museumhetbolwerk.eu.

**TEN NOORDEN VAN DE
GEUL GROEVEN DE
HOLLANDERS ZICH IN,
DE STAATSEN**

Ponte | IJzendijke Veerpont

 In het Italiaans en het Portugees betekent 'ponte' simpelweg 'brug'. In de buurtschap Ponte in Zeeuws-Vlaanderen is een brug te vinden. Eigenlijk is het een soort duiker waarmee Passageule onder de weg door wordt geleid, maar ongetwijfeld was het ooit een brug. Toch heeft Ponte zijn naam er niet aan te danken. Al vroeg in de 17de eeuw voer hier een veerpont over de Passageule. Drie plaatsen in Portugal, drie plaatsen in Italië en een wijk van Rome delen de naam Ponte met dit dorpje in Zeeland.

Petit Paris | IJzendijke Frandstalig

 Brasserie en bed & breakfast Petit Paris, café La Porte d'Or, restaurant De Lausanne, kapsalon Petit Paris, waar zijn we beland? In het bescheiden stadje IJzendijke lijkt het Frans de voertaal, in ieder geval in de horeca. 'Petit Paris' is slechts een bijnaam, maar wel een bijnaam die IJzendijke met trots draagt en deelt met de nabijgelegen Vlaamse badplaats Knokke. Terwijl Knokke echter een mondaine badplaats is waar de elite graag verpoost, heeft IJzendijke een eigen karakter weten te behouden. Volgens de stamgasten aan de bar van brasserie Petit Paris dankt het vestingstadje zijn bijnaam aan de vele cafés die het van oudsher rijk is. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat de inwoners Frans spraken. Napoleon gaf in Zeeuws-Vlaanderen grote lappen grond weg aan zijn officieren. Wanneer deze Franstalige landeigenaren hun gebieden kwamen inspecteren, konden ze in Petit Paris overnachten in logementen met Franse namen en met Franssprekend personeel.

ETAPPE

6

DE ROUTE / KAART 5

Willemstad - Turkeye

Start: Hotel Restaurant Het Wapen van Willemstad, Benedenkade 12, Willemstad.
Eindpunt: Türkiye Elçilik, Turkeye 16, Waterlandkerkje.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Oudenbosch – Rilland-Bath.

 WILLEMSTAD. Start: Ga voor het wapen van Willemstad (⊗) Benedenkade op, de stad uit, **BELGISCH MILITAIR EREHOF** – knp 29 – **DE HEL** – 24 – 26 – 27. Knp 27 overst (⊗) Oude Appelaarsedijk. Na 2,3 km (⊗) Blaaksedijk, later Barlaakse-dijk. (⊗) aanh, Barlaaksedijk, later Sluissedijk, onder A17 door, (⊗) aanh, Oude Kerkstraat, later Hoogstraat. (⊗) Molenstraat, volgen, (⊗) aanh, Rotonde (⊗) fp, Markweg, knp 33. Einde (⊗) Oudlandseweg, 1e (⊗) Boutweg. Langeweg, 1e (⊗) Nieuwe Landweg, einde (⊗) Oudlandweg. Einde (⊗) fp, Bornhemweg. (⊗) Bornhemweg, volgen. **BASILIEK VAN OUDENBOSCH.** Einde stopt (⊗) Markt.

1 Routepunt 1, Markt, Oudenbosch.

Markt volgen, 2e (⊗) Molenstraat, volgen, spoor over, Vaartweg, fp, volgen langs Vaartweg. Na 2,4 km (⊗) aanh, Past. Van Breugelstraat, later Zwarthoofdseweg. Einde (⊗) Past. Van Breugelstraat, volgen, spoor over, knp 73 – 74. Knp 74 (⊗) volgen. (⊗) aanh Sint-Martinusstraat. (⊗) Rucphensevaartkant, volgen, (⊗) aanh Raadhuisstraat. (⊗) Zundertseweg. (⊗) aanh Zundertseweg, meteen (⊗) aanh Bredendam. (⊗) Vennestraat. **DE DOOD**, einde (⊗) Vennestraat, einde (⊗) knp 98. Knp 98 (⊗) fp volgen. Einde fp (⊗) Nederheidsebaan, (⊗) volgen. Einde overst (⊗) Achtmaalsebaan, 1e (⊗) Nederheide, volgen, (⊗) aanh, (⊗) aanh.

Wie het uitstapje over de grens naar Venetië wil maken fietst op de Nederheidsebaan linksaf naar knooppunt 41 en vervolgens via 43, 42 en 53 naar knooppunt 8. Ga daar even rechtdoor in de richting van knooppunt 7 en neem de eerste weg rechts, *Venetiaanse Heide*. Volg deze weg met de bocht mee naar links, na een kleine kilometer ligt de buurtschap Venetië. Rijd daarna terug naar knooppunt 8, om via 53 en 52 terug te keren naar 41 en daarna terug naar de hoofdroute.

Einde Nederheide (⊗) Rozenvendreef, (⊗) aanh Boswachtersdreef, einde scherp (⊗) Kerkweg. Einde (⊗) Oude Turfvaartsestraat. 1e (⊗) Zonnelandstraat. (⊗) aanh, N262

overst, (⊖) aanh, *Nispenseweg*. 1e (➤) *Molenbeekpad*, fp, volgen. Na 1,7 km op het fp (⊖) smal paadje, later fp, einde (➤) *Hoekstraat*. Volgen (⊖) aanh, over spoor. (⊖) *Everlandwegje*. ● **EVERLAND** 1e (➤) *Everlandwegje*. Einde (⊖) spoor over, *Everlandwegje*, 1e (➤) *Everlandwegje*. Einde (⊖) *De Lind*. **NISPEN** (➤) *Dorpsstraat*, knp 94.

2 Routepunt 2, knp 94, Bergsebaan, Nispen.

Knp 94 – 29.

Knp 29 (⊖) *Nigtestraat*, (Ⓐ), steeds volgen. (➤) *Hollands Diepstraat*, **HOLLANDSDIEP**. Einde (⊖) *Maststraat*, spoor over, (➤) aanh, volgen, later *Hopmeerweg*. (⊖) *Kuilweg*, volgen. Einde overst, (Ⓐ) *Ouwerveldenweg*, volgen. Einde (➤) *Vleetweg*, (⊖) aanh *Schouwenbaan*, knp 81 – 30 – 37 – 36 – 38. Knp 38 rotonde (➤) *O.L.V. Ter Duinenlaan*, fp, volgen.

3 Routepunt 3, Markt, Ossendrecht.

Markt overst, (Ⓐ) *Dorpsstraat*, volgen, later Burg. *Voetenstraat*. Einde (⊖) Aanwas, knp 33 – 40 – 79 – 78 – 76 – **BATH** – 75.

Het is mogelijk om vanuit Bath een stuk buitendijks te fietsen. Ga in dat geval bij Bath de dijk over en 5,2 kilometer verder terug naar de binnendijkse weg, ter hoogte van de *Akkerweg* en knooppunt 94. Ook even verder, vanuit Waarde, loopt een buitendijks pad. Ga in dat geval na knooppunt 97 rechtdoor de *Havenstraat* in en aan het einde rechtsaf de dijk over. Keer na 3,4 km terug de dijk over en sla op de Inkeldijk rechtsaf de *Polderweg* in naar knooppunt 90.

75 – 94 – 93 – 97 – 90 – 87 – 85 – 88.

4 Routepunt 4, Veersteiger, Hansweert.

Het veer van Hansweert naar Perkpolder vaart alleen in het zomerseizoen, en ook dan niet dagelijks. Wanneer het niet vaart, is het mogelijk een alternatieve route te nemen, vanaf knooppunt 88 via 84, 83, 70, 71, 78, 77, 76, 92, 82, 81, 88 naar 87. In 's-Heerenhoek zijn er dan twee mogelijkheden:

– De Westerscheldetunnel. Ga vanaf knooppunt 87 via de *Borsseledijk* en de *Jurjaneweg* richting knooppunt 89. Sla na 2,2 kilometer linksaf de *Vaathoekweg* in en volg het fietspad naar het *tolplein*. Stap daar op de bus naar het busstation Westerscheldetunnel bij Terneuzen. Bij het busstation ligt knooppunt 25, ga verder via 28, 40, 10 en 18 naar knooppunt 9. Ga bij knooppunt 9 (➤) de *Kalverdijk*, dan de eerste rechts en bij km 109,2 linksaf de *Kalverdijk* op.

De bus door de Westerscheldetunnel rijdt in de regel elk halfuur en neemt fietsen mee tegen een kleine vergoeding. Reserveren is aanbevolen, in

sommige gevallen zelfs noodzakelijk. Kijk voor tijden, prijzen en reserveringen op www.connexxion.nl.

– Het veer Vlissingen-Breskens. Rijd vanaf knooppunt 87 bij 's-Heerenhoek via 45, 44, 49, 65, 66, 91, 90, 84, 83 en 85 naar 86. Neem daar het veer naar Breskens. Dit veer vaart dagelijks, het hele jaar rond. Aan de overkant van de Westerschelde van knooppunt 7 via 22, 23, 24, 34, 11, 17, 25, 28, 40, 10 en 18 naar knooppunt 9. Ga bij knooppunt 9 ➤ de *Kalverdijk*, dan de eerste rechts en bij km 109,2 linksaf de *Kalverdijk* op.

Perkpolderhaven. **ZEEUWS-VLAANDEREN**. Veer af, weg volgen parallel aan N689, ➤ aanh, (A) volgen. Einde (◀) *Parallelweg*, langs N689. Na 1,8 km, schuin ➤ *Mariadijk*, (A) *Drogendijk*. Einde (◀) *Zoutlandsedijk*, volgen, knp 11 – 19. Knp 19 (A), volgen. Einde ➤ *Zuidijk*. **KAMPEN**, (◀) *Campensedijk*, volgen. **KEIZERRIJK**, (A) *Campensedijk*, volgen. **SLUIS**. Einde ➤ *Stoppeldijkveer*. (◀) fp, N290 overst, meteen (◀) fp parallel aan N290. 1e ➤ *Koning Willem III-weg*. Einde (◀) *Paviljoenweg*, einde ➤ *Sasdijk*, (◀) aanh *Sasdijk*, (◀) aanh *Sasdijk*, knp 44. **KLEIN-CAMBRON** – 45 – 46 – 47. Knp 47 (A), *Tivoliweg* **HULST**, vesting in, poort door ➤ aanh *Dubbele Poort*, 2e (◀) *Overdamstraat*, 1e ➤ *Frans van Waesberghestraat*, einde ➤ *Gentsestraat*.

5 Routepunt 5, Gentsestraat, Hulst.

Gentsestraat, volgen, later *Stationsweg*. ➤ *Absdaalseweg*. Meteen (◀) (bij oversteekplaats), (◀) aanh, *Steensedijk*. Einde (◀) aanh, tunnel door, (A) *Tragel*, (A) *Clingedijk*, volgen, onverhard. Einde ➤ *Oude Drydijck*, (◀) aanh, volgen, 1e (◀) *Vinkebroeksestraat*. Einde ➤ *Wilhelminastraat*, 2e ➤ *Nieuwe Ellestraat*, knp 78 – 77 – 75 – 74 – 71 – 70 – 72 – 79 – 24 – 13 **PHILIPPINE**.

6 Routepunt 6, knp 13, Kasteelstraat, Philippine.

13 – 12 – 15 – 16 – **PARADIJS** – 17 – 11 – 18 – 19 – 36. Knp 36 overst, ➤ fp, *Isabellaweg*. Na 0,6 km (◀) *Pyramide*, **PYRAMIDE**, 1e ➤ *Pyramide*, volgen. ➤ *Schorredijk*, volgen, (◀) aanh. Einde ➤ *Mollekotweg*. Einde overst, ➤ knp 31. **PONTE** – 32 **PETIT PARIS**. Knp 32 Markt (◀) *Landpoortstraat*, volgen, later *Oranjestraat*, later fp. N61 overst, *Turkeijeweg*. ➤ *Oudemansdijk*, 1e ➤ *Turkeye*, **TURKEYE**.

Eindpunt: Türkiye Elçilik, Turkeye 16, Waterlandkerkje.

Horeca onderweg

Willemstad

Hotel Restaurant Het Wapen van Willemstad, Benedenkade 12, Willemstad;
www.wapenvanwillemstad.nl.

Helwijk

Fort De Hel, Helsedijk 85, Willemstad
(Helwijk); www.fortdehel.nl.

Bladikaar/Onken / Oudenbosch, Rooschenhoofd

Diverse horeca; www.vvvrabant.nl.

Mercurphen

Diverse horeca; www.toerismerucphen.nl.

Nispen

Camping Zonneland, Turfvaartsestraat 6, Nispen; www.zonneland.nl.

Heijboergen, Oostendrecht

Diverse horeca;
www.vvvrabantsewal.nl.

Kruiningen

Diverse horeca;
www.vvveeland.nl/kruiningen.

Luntershoek

Camping Klein Cambron,
Klein Cambrondijk 2, Hulst (Luntershoek);
www.kleincambron.nl.

Hotel

Diverse horeca; www.vestingstad.nl.

Sas van Gent

Diverse horeca;
www.vvveeland.nl/sasvangent.

Philippine

Diverse horeca;
www.vvveeland.nl/philippine.

Paradijs

Minicamping 't Sluisje, Lovenweg 1,
Hoek (Paradijs); www.campinghetsluisje.nl.

IJzendijke

Brasserie B&B Petit Paris,
Koninginnestraat 24, IJzendijke;
www.kleinparijs.net.
Diverse horeca;
www.vvveeland.nl/ijzendijke.

ETAPPE

7

• TURKEYE - POORTUGAAL •

Vanaf de 16de eeuw voeren Nederlanders de hele wereld over. Overal bouwden ze forten, stichtten ze handelsnederzettingen en ontdekten nieuwe gebieden. In veel gevallen vernoemden ze die naar de stad of de streek waar ze vandaan kwamen. Vooral plaatsnamen in de kustprovincies belandden in de meest exotische oorden. Geen wonder dat langs de Zeeuwse en Zuid-Hollandse kust veel plaatsen liggen die ook elders op de wereldkaart staan. Oostburg, Vlissingen, Domburg, Middelburg en Goeree nemen ons mee naar de Verenigde Staten, Namibië, Zuid-Afrika en Senegal. Maar ook België ligt aan de route naar Poortugaal.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 7

Turkeye

Türkiye Elçilik

Monique Sturm en Cor van Doeselaar
Turkeye 16, Waterlandkerkje

De vlaggen van Zeeuws-Vlaanderen en Turkije wapperen gebroederlijk naast elkaar in de tuin. Op het bordje naast de deur staat 'Türkiye elçilik': Turks consulaat. De serre van het huis, in wit en turquoise, herbergt een bonte verzameling 'turqualia'. Landkaarten, voetbalvaantjes, boeken, posters, platen, kranten en krantenknipsels en natuurlijk een portret van Atatürk, de Vader aller Turken. Monique Sturm en Cor van Doeselaar zijn waardige ambassadeurs van Turkeye. Inderdaad, Turkeye, want zo heet hun woonplaats. Op oude landkaarten staat de buurtschap ook wel als Turkijen vermeld. Twee boerderijen en een handvol kleine huisjes. Vroeger woonden er voornamelijk dagloners, boerenknechten en landarbeiders in Turkeye. Om een idee te geven: bij de

volkstelling van 1840 telde Turkeye negen huizen met in totaal 63 inwoners. Een gezin met twaalf kinderen was geen uitzondering. Het zou daarom makkelijk zijn de naam te duiden als een schimpnaam die inwoners van IJzendijke en Waterlandkerkje aan dit achterbuurtje gaven. Maar er is meer aan de hand. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog was de stad Sluis lange tijd in Spaanse handen en fungeerde als thuishaven van een kleine vloot Spaanse galeien. Elk van deze galeien telde honderden roeiers, voornamelijk Turkse krijgsgevangenen die als slaven werden behandeld. In 1604 maakte prins Maurits een eind aan de Spaanse bezetting van Sluis. Hij kreeg daarbij hulp van de Turken, die aan het muiten sloegen en de Spanjaarden hielpen verdrijven. Turkije was destijds overigens het Ottomaanse Rijk, dat zich vanuit het huidige Turkije uitstrekte over een groot deel van Oost-Europa en tot diep in Noord-Afrika. Vanwege de religieuze tolerantie in dit islamitische rijk, knoopte de jonge Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden al snel vriendschapshanden aan met de Ottomanen. De strijdkreet van de Geuzen, 'Liever Turksch dan Paapsch', is een mooie illustratie hiervan. Tussen de Spanjaarden in Vlaanderen en de Hollanders in Zeeland werden linies opgeworpen die de geschiedenisboeken zijn ingegaan als de Staats-Spaanse linies. Ten oosten van Sluis liet Maurits enkele forten bouwen. Uit erkentelijkheid voor de hulp uit Turkse hoek, gaf hij drie ervan de namen Konstantinopel, Klein-Turkeye en Groot-Turkeye. In eerste instantie bracht hij de bevrijde Turkse krijgsgevangenen in deze forten onder, later werden ze terug naar het Ottomaanse Rijk verscheept.

Konstantinopel | Waterlandkerkje

Aan de Liniedijk

Fort Konstantinopel lag op de plek waar de Liniedijk een knik maakt en recht naar het westen gaat lopen, ongeveer 500 meter voorbij Turkeye. Een stenen trap voert de dijk op, maar van het fort is vrijwel niets meer terug te vinden.

Klein-Brabant | Oostburg

Welk Brabant?

Het is er Zeeuws, het is er Vlaanderen, maar tegelijkertijd ook een beetje Brabant. Klein-Brabant, dat wel. Akkers met graan, aardappelen, uien, een boomgaard met pauwen, een enkele ruïne, een paar boerderijen en huisjes die ook in Brabant zouden kunnen staan. Maar welk Brabant? Het grondgebied van het oorspronkelijke hertogdom Brabant omvat een groot deel van de huidige Nederlandse provincie Noord-Brabant, de Belgische provincies Antwerpen, Vlaams-Brabant en Waals-Brabant en het Hoofdstedelijk Gewest Brussel. Zeeuws-Vlaanderen maakte er geen deel van uit. De buurtschap Klein-Brabant ontstond halverwege de 17de eeuw in een kleine polder bij Oostburg. Uit welk deel van Brabant de eerste bewoners kwamen, valt niet meer met zekerheid te zeggen. Wel is er een regio in Vlaanderen, ten zuiden van Antwerpen, die Klein-Brabant heet. En voor de volledigheid: Brabant is een buurtschap in de Amerikaanse staat West-Virginia.

Oostburg

Wisconsin

Oostburg ligt ruim 10 kilometer ten noorden van Belgium. En dat is geen typefout. Het plaatsje Belgium in de Amerikaanse staat Wisconsin werd ooit gesticht door Luxemburgers,

hun groothertogdom hoorde toen nog bij België. Een eindje naar het noorden streken rond 1840 Zeeuwen neer die hun buurtschap de naam Oostburg gaven. Dit Oostburg koestert nog altijd zijn Nederlandse wortels. Blikvanger in het Nederlandse stadje Oostburg is de watertoren. Kunstenaar Johnny Beerens schilderde er een barst op waaruit kolossale druppels naar beneden lopen. Het is maar een trompe-l'oeil, al was het alleen maar omdat de waterreservoirs in de toren al jaren droog staan.

Sluis

Het enige Belfort

In het waterrijke Nederland zijn sluizen van levensbelang. Het is daarom geen toeval dat de plaatsnaam Sluis drie keer voorkomt, twee keer in Zeeland en één keer in Zuid-Holland. Het achtervoegsel 'sluis' maakt bovendien deel uit van veel samengestelde plaatsnamen. Voeg daar de uitgangen 'sas' en 'zijl' aan toe, die ook allebei 'sluis' betekenen, en met een blik op de kaart wordt de rol van goede afwatering meteen duidelijk. In België is Sluis een dorpje ten noorden van Mol. De stad Sluis in Zeeuws-Vlaanderen, de meest westelijke stad van Nederland, heette aanvankelijk Lamminsvliet. Dat plaatsje werd strategisch van belang toen de zeearm het Zwin begon te verzanden en de stad Brugge zo niet langer over het water bereikbaar was. Lamminsvliet kreeg eerst stadsrechten, onder de nieuwe naam Sluis groeide het later uit tot de haven van Brugge. Vanwege de strategische ligging werd Sluis een vestingstad, meer dan eens het toneel van veldslagen. Zelfs in de Tweede Wereldoorlog lag de stad nog in de vuurlinie. Sluis heeft een onmiskenbaar Vlaams karakter, gesymboliseerd door het stadhuis met het belfort. In België en in het noorden van Frankrijk hebben veel steden een belfort. Met deze torens toonden de burgerlijke bestuurders

dat hun macht niet onderdeed voor die van de kerkelijke autoriteiten. In het calvinistische Nederland was zo'n statement ondenkbaar, waarmee Sluis de enige Nederlandse stad is waar een belfort staat.

De vele dijken zijn zichtbare getuigen van de strijd tegen water die Zeeuws-Vlaanderen al eeuwen beheerst. Overal liggen grotere en kleinere polders, omzoomd met dijken en dijkjes. Ook een andere strijd is in het landschap soms nog zichtbaar. In de Tweede Wereldoorlog werd in dit deel van Zeeland heftig gevochten. Een van de weinige plaatsjes die ongeschonden uit de strijd kwamen was Groede. Het Rode Kruis had zich er gevestigd, waardoor het buiten de vuurlinies bleef. Even buiten Groede zijn Duitse bunkers omgebouwd tot het speel- en ontdekcentrum Groede Podium. Aan de overkant van de Westerschelde liggen rond de Westkapelse Zee-dijk ook nog littekens van de Tweede Wereldoorlog in het landschap.

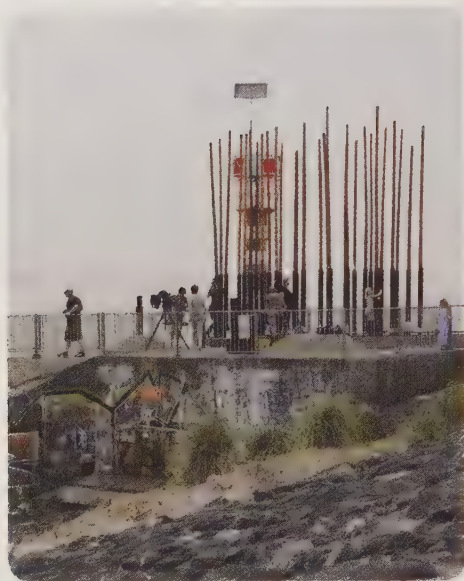
dat bij wijze van uithangbord een fles aan de gevel had hangen. Prachtig is ook de legende van missionaris Willibrordus, die in de 8ste eeuw vanuit Engeland overstak naar Zeeland om het evangelie te verkondigen. Hij zou een groepje bedelaars hebben aangetroffen die hij uit zijn fles liet drinken. Die daad was meteen goed voor een wonder, de fles raakte niet leeg. De mannen dronken de stichtelijke woorden van Willibrordus echter niet, en teleurgesteld liet hij zijn fles achter op de plek die hij 'Fles-singhe' noemde. Als per flessenpost keerde de naam later terug naar Engeland, toen Zeeuwen een kade bouwden in het plaatsje Nankersey in Cornwall. Ze hernoemden het plaatsje naar de Zeeuwse stad waar ze vandaan kwamen: Flushing. Dat Zeeuwse Vlissingen was in de 17de eeuw de belangrijkste haven van de West Indische Compagnie, en daarom is het niet vreemd dat de naam van Vlissingen ook verder over de wereld reisde. In 1645 vestigden kolonisten van de West Indische Compagnie bij Nieuw-Amsterdam een nederzetting met de naam Vlissingen. Als de wijk Flushing is die nederzetting nog terug te vinden op de plattegrond van New York. De West Indische Compagnie stichtte in 1654 een kolonie op het eiland Nieuw-Walcheren, de hoofdstad heette Nieuw-Vlissingen. Het eiland werd eerst door de Fransen op de Nederlanders veroverd en later door de Engelsen op de Fransen. Nu heet het Tobago, de naam van de hoofdstad is veranderd in Scarborough. In de Amerikaanse staten Ohio en Michigan liggen plaatsen die Flushing heten. Beide zijn vernoemd naar Flushing in New York, en daarmee indirect naar Vlissingen.

Vlissingen

Flessenpost

Portje, Lekkerwater, Wegkruip, Witkop en Wortel; zomaar een paar plaatsnamen in de zuidoosthoek van Namibië. In dat rijtje zijn Vlissingen-Noord en Vlissingen-Suid niet eens zulke vreemde verschijningen. De twee nederzettingen liggen aan weerszijden van autoweg B3, tegen de grens met Zuid-Afrika, in een gebied waar zich veel Nederlandse en Duitse kolonisten vestigden. De oorsprong van de naam van de Zeeuwse stad Vlissingen is zo oud dat er verschillende theorieën over bestaan. Er zou bijvoorbeeld een veerhuis hebben gestaan

Wereld Windorgel | Vlissingen

Wereld Windorgel

Het was de bedoeling een 'keten van geluid' van de poolcirkel tot aan Kameroen te leggen. Een lange rij windorgels die hun tonen over de kusten zouden later schallen. Er zijn er maar een stuk of drie gerealiseerd, het Wereld Windorgel in Vlissingen is het meest prominente. Op een oude bunker bij het Nollehoofd, aan het einde van de Boulevard Evertsen, staan de orgelpijpen van bamboe. Als de wereld een kathedraal is en dit het orgel, dan is de wind de organist. Afhankelijk van de windkracht hoor je het orgel fluisteren of brullen. De klanken worden opgewekt door de luchtstroom langs de gaten in de bamboe pijpen. Het eerste Wereld Windorgel, geplaatst in 1975, werd nauwelijks een jaar later door een flinke storm weggeblazen. Het huidige speelt al sinds 1983 zijn spel met de wind. Wie het orgel van dichtbij wil bekijken moet even het Nollehoofd op fietsen en daarna terugkeren naar de route.

Koudekerke

West-Vlaamse graven

Bijzonder ver is het niet fietsen, van Koudekerke via Koudekerke naar Koudekerke. Van het noorden van Frankrijk, via Walcheren naar Schouwen-Duiveland. Een getrainde fietser zou het, met gebruik van één pont, in een dag moeten kunnen. Er zou een historisch verband kunnen zijn tussen het Noord-Franse Koudekerke en het dorp op Walcheren; beide gebieden vielen in de middeleeuwen onder invloedssfeer van West-Vlaamse graven. Over de oorsprong van de naam doen vele verhalen de ronde. Een kerk van de Kelten, een kerk van de Cauchen, een kerk in een letterlijk koude streek of een kerk in een figuurlijk koude, verlaten streek. Hoe het ook zij, de kerk staat fraai in het midden op het dorpsplein van dit Koudekerke. In Frankrijk ligt Koudekerke, plaatselijk gespeld als Coudekerque op 10 kilometer van de Belgische grens. Onder de rook van Dunkerque, dat in de Nederlandse spelling Duinkerken heet.

Westkapelle

Kerktoeren als vuurtoren

Wie op een heldere dag van het Vlaamse Westkapelle de 4 kilometer naar het strand van Knokke fietst, kan in de verte de toren van het Zeeuwse Westkapelle zien. Die toren werd gebouwd als kerktoeren, maar doet sinds de kerk afbrandde slechts nog dienst als vuurtoren. Kerken hebben het zwaar te verduren op het meest westelijke puntje van Walcheren. De kapel die Westkapelle zijn naam gaf, werd door de zee verzwolgen. Die kapel heette de Westkapelle om het onderscheid te kunnen maken met de Oostkapelle, ten oosten van Domburg. Ook daar nam de plaats de naam van de kapel over. In Vlaanderen ligt geen Oostkapelle. Wel een Oostkerke, vanzelfsprekend ten zuiden van Westkapelle.

Domburg

Mondriaan en Toorop

De Domburg is een kasteelruïne in het natuurgebied Hakel in de Duitse Harz. Even naar het zuiden ligt het dorp Seeland, een eindje naar het noordwesten het dorp Gröningen. Domburg is ook een dorpje met ruim vierduizend inwoners, niet ver van de Surinaamse hoofdstad Paramaribo. En Domburg is een van de mooiste kustplaatsen van Nederland. Onder aanvoering van Jan Toorop vormde zich hier in het begin van de 20ste eeuw een kolonie van kunstenaars, de Domburgse Groep. Piet Mondriaan was een van de bekendste leden, in Domburg zette hij de eerste stappen op weg naar de abstracte stijl waar hij later zo bekend mee werd. Het Marie Tak van Poortvlietmuseum toont werken van kunstenaars van deze groep.

Marie Tak van Poortvlietmuseum, Ooststraat 10a, Domburg; www.marietakvanpoortvlietmuseum-domburg.nl.

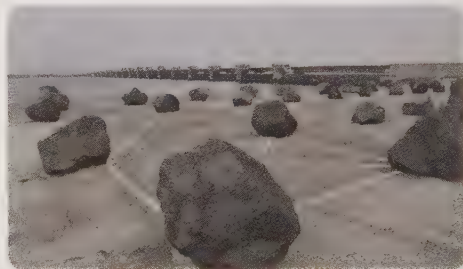
Middelburg

De middelste burg

Drie burchten moesten de inwoners van Walcheren beschermen bij invallen van de Noormannen. In het zuidelijke deel van het eiland lag de zuidelijke burcht, de Souburg. Aan de noordkust was een burgwal opgeworpen rond een verdedigingstoren of donjon, de Domburg. De burcht die in het midden lag was de Middelburg. Alleen de burcht van Oost-Souburg, bij Vlissingen, is intact gebleven en mooi gerestaureerd bovendien. Een cirkelvormige ringwal waarbinnen boeren, herders en hun vee zich konden verschansen. In het stratenpatroon van de stad Middelburg is wel nog de vorm van de oorspronkelijke burcht terug te zien. Een bijna perfecte cirkel omringt het stadshart, met de Zeeuwse abdij en de Lange Jan. Midden in de Karoo, het kurkdrome

hoogland van Zuid-Afrika, stichtten Nederlanders een plaats die ze de naam Middelburg gaven. Dat Middelburg is met 180.000 inwoners meer dan vier keer zo groot als de Zeeuwse stad. Het andere Zuid-Afrikaanse Middelburg, in de provincie Oost-Kaap, is ongeveer even groot als de naamgenoot in Zeeland. Ook bij Gouda ligt een Middelburg, een kleine buurtschap. Het Vlaamse Middelburg ligt net over de grens bij het Zeeuwse stadje Aardenburg en heeft voor zo'n klein plaatsje een opvallend grote kerk.

Abri | Vrouwenpolder

Kathedraal van basalt

Tientallen populieren vormen bij Almere het grondplan van de kathedraal van Reims. Op de Veluwe staan veertig bronzen boomstronken die samen dezelfde kathedraal vormen. Beide landschapskunstwerken zijn van de hand van Marinus Boezem. Op het werkeiland Neeltje Jans, aan de Oosterscheldedam, deed Boezem zijn kunstje nog eens dunnetjes over met enorme basaltblokken. Het kunstwerk draagt de titel 'Abri', een zerk op de grond toont de plattegrond van de kathedraal. Wie de dijk op fietst, krijgt een mooi overzicht van dit godshuis van asfalt en basalt. Het enige verschil met de Groene Kathedraal bij Almere en de Boomstronkenkathedraal bij Apeldoorn is dat er aan de Oosterscheldedam geen ruimte was voor een kunstwerk op ware grootte. De werkelijke kathedraal van Reims is twee keer zo groot.

Koudekerke | Burgsluis

Het zal je berouwen

Er staan plaatsnaamborden. En er staat een kerktoeren. Maar daar is alles dan wel mee gezegd. Het dorp Koudekerke op Schouwen is niet meer. Het dorp viel ten prooi aan de golven. En dat terwijl het in de 14de eeuw nog 4 kilometer landinwaarts lag. Wetenschappers zeggen dat door sterke stromingen in de Oosterschelde het land steeds verder afkalfde. Maar er is ook een andere lezing. Vissers uit het dorp vingen lang geleden een zeemeermin. Haar man smeekte de vissers zijn echtgenote vrij te laten, maar ze lachten hem uit en brachten haar aan land. Hij vervloekte de vissers en hun dorp: 'Westenschouwen, het zal je berouwen, dat je genomen hebt mijn vrouw.' Het dorp zou verdwijnen en alleen de kerktoeren zou blijven staan, zo schreeuwde hij. In 1581 sloten de golven zich boven de laatste huizen van Koudekerke. De kerktoeren heeft lange tijd dienst gedaan als vuurtoren en is nu het enig resterende gebouw tussen de symbolische plaatsnaamborden. Ook op Walcheren passeert deze fietsroute een Koudekerke, een andere plaats met dezelfde naam ligt in het noorden van Frankrijk.

Goeree | Goedereede

Slaveneiland

Goeree is een slaveneiland. Een Goede Reede voor de Hollanders die er in 1617 een kolonie van maakten en het vernoemden naar het eiland aan de Grevelingen, maar ook het laatste stukje Afrika dat talloze slaven zagen voordat ze op transport over de Atlantische Oceaan werden gezet. Inmiddels heet het eilandje Île de Gorée en hoort het bij Senegal, het ligt voor de kust bij de hoofdstad Dakar. Ook de Fransen en Engelsen maakten hun handen hier vuil aan slavenhandel, maar vanwege de naam blijft vooral de bedenkelijke rol van de Nederlanders doorklinken. Het Maison des Esclaves is er nu een blijvende herdenkingsplek aan de slachtoffers van de slavernij. In Nederland vestigden zeelieden en vissers zich bij de veilige ankerplaats, de goede reede. De nederzetting werd een dorp, ging Goedereede heten, kreeg in 1312 stadsrechten en leende zijn naam aan het eiland waarop het lag. Dat eiland is in de loop van de geschiedenis samen gevoegd met een aantal andere eilanden en heet nu Goeree-Overflakkee.

Rockanje

Land van de wolven

Een verhaal apart, dat is Rockanje. De oorspronkelijke betekenis van de naam is Land van de Wolven. Het zit zo. Verkāna was rond het begin van onze jaartelling een koninkrijk aan de zuidelijke oever van de Kaspische Zee, in het noorden van het huidige Iran. De Oude Grieken noemen het Hyrcanië, in het Nederlands verbasterd tot Orcanië. Volgens *Het Plaatsnamenboek* van Van Berkel en Samplonius is de eerste vorm van de naam van Rockanje in 1220 op schrift gesteld als Rochange, een verwijzing naar dat oude koninkrijk Hyrcanië. Naar het Land van de Wolven, diep in Azië. Volgens de plaatselijke historische vereniging zijn er nog vier lezingen die de plaatsnaam zouden kunnen verklaren, maar niemand kan met zekerheid zeggen welk verhaal het juiste is.

Brielle

Brielle Land Association

Op 1 april verloor Alva zijn Bril. Iedereen weet dat die bril de vestingstad Brielle is, die op 1 april 1572 door de Watergeuzen op de Spanjaarden werd veroverd. Maar lang niet

iedereen weet dat er aan de overkant van de Atlantische Oceaan nog een Brielle ligt. Aan het einde van de 19de eeuw kocht een groep investeerders een strook land aan de oever van de Manasquan River in de Amerikaanse staat New Jersey. Een van hen was het jaar daarvoor in Europa geweest en had onder andere Brielle bezocht. De rivieroever in New Jersey deed hem denken aan het Brielse Meer. Hij stelde voor de nieuwe nederzetting Brielle te noemen, de Brielle Land Association zou het project verder gaan ontwikkelen. Het Amerikaanse Brielle is uitgegroeid tot een chique kustplaatsje met veel houten cottages en riante woningen. De naam van het charmante Nederlandse vestingstadje Brielle is terug te voeren op het Gallo-Romeinse woord 'brogilos'. Dat woord betekende zoveel als 'omheind grasland', maar kan ook worden uitgelegd als een begaanbare plek in moerassig gebied waar schepen geladen en gelost konden worden. Via Brol, Breul en Briel of Den Briel werd de naam uiteindelijk Brielle.

ETAPPE

7

DE ROUTE / KAART 6 & 7

Turkeye - Poortugaal

Start: Türkiye Elçilik, Turkeye 16, Turkeye.

Eindpunt: Abel. grand café restaurant, Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Het station aan (of nabij) de route van deze etappe is: Vlissingen.

 TURKEYE. Bij Turkeye 16 **TURKEYE** in, einde *Liniedijk*, **KONSTANTINOPEL** - knp 52.

Knp 52 *Liniedijk*. aanh, *Liniedijk*, later aanh, *Liniedijk*, volgen, overst. Einde *Klein-Brabant*, **KLEIN-BRABANT.** Einde overst fp, *Philipsweg*, fp volgen, knp 49 - 48 **OOSTBURG** - 46 - 40 - 95 - 97.

Knp 97 *Zuiddijk* volgen, **SLUIS**, later *Zuiddijkstraat*. *Groote Markt* later *Vrijstraat*. 2e *Hoogstraat*, knp 96 - 31 - 35 - 36 - 44 - 41 - 12 - 13 - 17 - 15.

1 Routepunt 1, Markt, Groede.

15 - 16 - 14 - 20 - 7 (pont) - 86 **VLISSINGEN** - **WERELD WINDORGEL** - 81.

Knp 81 *Galgeweg*, fp, rotonde *Galgeweg*, volgen. Einde overst *Vlissingsestraat*, later *Prinses Beatrixlaan*. **KOUDEKERKE** *Brouwerijstraat*, einde *Dorpsplein*, 2e *Schuttestraat*, einde *Middelburgsestraat*, later *Duinstraat*, overst, fp, 80 - 44 - 42 - 40 - **WESTKAPELLE** - 10 - **DOMBURG** - 14.

2 Routepunt 2, knp 14, Markt, Domburg.

14 - 16 - 20 - 22 - 23 - 21 - 54 - 55.

Knp 55 *Walcherseweg*, fp. Ronde *Laan der Verenigde Naties*, fp 1e *Sandberglaan*, fp, later *Seissingel*, **MIDDELBURG.** Brug over, meteen *Seisbolwerk*, later *Klein-Vlaanderen*. Einde *Noordpoortplein*, aanh *Noordpoortstraat*, later *Korte Noordstraat*. Einde *Lange Noordstraat*, 1e (steegje!) *Blindenhoek*, *Bogardstraat*. Einde *Balans*. Einde *Sint-Pieterstraat*, einde *Damplein*, einde , meteen *Dam*. 2e *Molstraat*, later *Koepoortstraat*, later *Molenwater*. Einde *Koepoortstraat*, langs poort, brug over *Veersesingel*, later *Noordsingel*, *Parklaan*. *Nadorstweg*, aanh, *Nadorstweg* volgen. *Prooijenseweg*, volgen, tunnel onder N57, *Prooijenseweg* volgen. Einde *Golsteinseweg*, knp 61 - 33 - 32 - 31 - 30.

3 Routepunt 3, Dorpsdijk, Vrouwenpolder.

30 - 3 - 4 - **ABRI** - 70 - 71 - **KOUDEKERKE** - 81 - 80 - 82 - 83 - 85 - 84 - 51 - 54 - 55 - 56.

4 Routepunt 4, knp 56, Ouddorp.

Knp 56 fp *Prins Hendrikweg*, einde fp, later *Oostdijkseweg*. Na 1,8 km *Hondsweg*, einde *Hofdijksweg*, 1e *Middeldijk*, knp 61 **GOEDEREDE** - 62 - 64 - 21 - 20 - 15 - **ROCKANJE** - 14 - 12 - 10 - 9 - 8 - 7 - 31 - **BRIELLE**.

Knp 31 *Pieter van der Wallendam*, *Nobelstraat*, later *Voorstraat*.

5 Routepunt 5, Voorstraat, Brielle.

Voorstraat volgen. Einde *Maarland Zuidzijde*, einde *Werfje*, brug over, meteen *Batterijweg*, volgen, fp, knp 30 - 35 - 39 - 43 - 24 - 4 - 3. Knp 3 fp, einde *Kruisnetlaan*, einde fp, aanh, volgen. aanh, fp, aanh, *Welhoeksedijk*, **POORTUGAAL**, volgen. *Dorpsstraat*, 2e *Kikkertstraat*, einde *Dorpsstraat*. *Waalstraat*, volgen, 2e 't *Wiel*. 1e fp , dijk op, einde *Albrandswaardsedijk*, volgen. Fp langs *Albrandswaardsedijk* op, aanh, fp, *Oude Maaspad*, volgen, knp 1.

Eindpunt: Abel. grand café restaurant, Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal.

Horeca onderweg

Oostburg

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/oostburg.

Sluis

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/sluis.

Zuidzande

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/zuidzande.

Nieuwvliet

Diverse horeca;
www.vvvzeeland.nl/nieuwvliet.

Groede

Natuurkampeerterein De Blikken,
Barendijk 3, Groede; www.deblikken.nl.
Herberg De Natte Pij, Slijkstraat 1,
Groede; www.het-vlaemsche-erfgoed.nl.

Breskens

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/breskens.

Vlissingen

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/vlissingen.

Koudekerke

Eetcafé De Oude Smidse, Dorpsplein 39,
Koudekerke.

Westkapelle

Diverse horeca;
www.vvvzeeland.nl/westkapelle.

Domburg

Diverse horeca; www.domburg.info.

Oostkapelle

Camping In de Bongerd, Brouwerijstraat 13,
Oostkapelle; www.campingindebongerd.nl.

Middelburg

Diverse horeca; www.visitmiddelburg.nl.
Kaasboerderij Schellach, Prooijenseweg 26,
Middelburg (Schellach); www.schellach.nl.

Vrouwepolder

Diverse horeca;
www.vvvzeeland.nl/vrouwepolder.

Serooskerke (Scheurwen- Gulveland)

De Praet tuin, Oude Zandweg 11,
Serooskerke; www.depraettuin.nl.

Ellemeet

Minicamping De Schelphoeve, Schelpweg
38, Ellemeet; www.deschelphoeve.nl.

Elkerzee

Molen De Lelie, Kloosterweg 4,
Scharendijke (Elkerzee); www.molen-delelie.nl.

Goedereede

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/goeree.

Goedereede

Diverse horeca; www.vvvzeeland.nl/goeree.

Koudekerke, Ennelle, Oostvliet

Diverse horeca;
www.zuid-hollandse-eilanden.nl.

Fort bij de Sluis

Abel. grand café restaurant,
Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal;
www.abel-restaurant.nl.

ETAPPE

8

• POORTUGAAL - ROME •

Industrie en stad, dat zijn geen gangbare ingrediënten voor een fietsroute. In Rotterdam en omgeving valt er echter moeilijk aan te ontkomen. Toch volgt de route door dit stedelijke gebied de meest mooie en verrassende paden. Die voeren door een bijzondere tunnel, langs een voormalig klooster en drie opvallende kerkgebouwen. Ze loodsen fietsers over de groenste dijken, langs riviertjes naar het buitengebied. Daar wachten Zuid-Afrika, Duitsland, België en Amerika, en via de hoofdstad van Zwitserland gaat het uiteindelijk naar de hoofdstad van Italië.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 8

Poortugaal

Abel. grand café restaurant
Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal
www.abel-restaurant.nl

Hoewel de naam een klein beetje afwijkt, is de band van het dorpje Poortugaal met het land Portugal onmiskenbaar. Leg het wapen en de vlag van Poortugaal maar eens naast het wapen en de vlag van Portugal. In allemaal staat een wapenschild centraal met daarin vijf kleinere schilden. Jammer genoeg is niet meer te achterhalen waarom dit dorp in de gemeente Albrandswaard ooit naar een land in Zuid-Europa werd vernoemd, de verwijzing zou iets met de Kruistochten en de strijd tegen de Moren te maken kunnen hebben. Het Koninkrijk Portugal werd in 1139 gesticht door Afonso Henriques, de graaf van Portucale. Na hevige strijd tegen de Moren werd hij koning en liet hij op zijn zilveren wapenschild vijf kleinere, blauwe schilden plaatsen. Op elk schild

stonden vijf stippen die samen een kruis vormden en zo de vijf wonden van Christus verbeeldden. Tot op de dag van vandaag is dat wapenschild terug te vinden in de vlag en het wapen van Portugal, en dus ook van Poortugaal. Portucala was eeuwenlang de naam van de huidige havenstad Porto en van het omliggende graafschap.

Aan het eind van de 12de eeuw legden bewoners van een gebied aan de noordelijke oever van de Oude Maas een polder aan op een plek waar kreken voor veel overstromingen zorgden. Feit is dat binnen die polder een landhuis en een kerk werden gebouwd. Aan de dijk ontstond een dorpje dat al snel de naam Fortegale kreeg, de eerste vermelding dateert van 1276.

Hoewel er verhalen bestaan dat in het landhuis een Portugese edelman woonde, lijkt dat niet waarschijnlijk. Het was simpelweg mode om nieuw land te vernoemen naar bestaande gebieden. In de nabije omgeving liggen bijvoorbeeld de polders Oud-Engeland en Nieuw-Engeland, de laatste is nu een wijk van Hoogvliet. Bij Rotterdam danken de Spaanse Polder en de wijk Spangen hun naam aan het land Spanje. In het oude dorp Poortugaal is restaurant Het Wapen van Poortugaal een mooie halte, vanwege de openingstijden is het echter geen geschikte stempelpost. De stempel van Poortugaal ligt daarom klaar bij grand café Abel, een eindje verder aan de Albrandswaardsedijk. Deze gezellige pleisterplaats ligt weliswaar bij de haven van Rheden, maar formeel nog op Poortugaals grondgebied. De Buitenlanden van Rheden liggen net ten oosten van Abel.

Beneluxtunnel | Pernis/Vlaardingen Langste gedicht

De Benelux, bestaat die eigenlijk nog wel? En leren kinderen op school nog dat er zoiets als een Benelux bestaat? Het samenwerkingsverband tussen België, Nederland en Luxemburg is steeds meer naar de marge gedrongen naarmate de Europese Unie groter en machtiger werd. Maar nog altijd werken de drie landen innig samen op terreinen als economie en justitie. De tunnel die sinds 1967 Pernis met Vlaardingen verbindt, aanvankelijk als tolweg, kreeg de naam Beneluxtunnel. In 2002 volgde de Tweede Beneluxtunnel. De bijbehorende fietstunnel maakte het veer tussen Vlaardingen en Pernis overbodig. Op de tunnelwand is het langste gedicht ter wereld te lezen. Jules Deelder schreef het voor zijn dochter Ari en het is, net als de fietstunnel zelf, 900 meter lang.

Sion | Rijswijk

Sancta Maria in Monte Sion

Sion is een oude Zwitserse stad aan de oevers van de Rhône. De Latijnse naam van de stad is Sedunum, een afgeleide van de naam van een Keltische stam die hier ooit leefde. Een verband met Zion in Israël is er niet. Een van de bergen waarop Jeruzalem gebouwd is heet Zion, maar de naam wordt ook wel gebruikt voor de stad Jeruzalem of zelfs voor het hele Beloofde Land. In Nederlandse Bijbelvertalingen is sprake van Sion, een naam die onder andere terugkomt in de Abdij Sion, bij Diepenveen. Ook bij Delft stond ooit een klooster, met de klinkende naam Sancta Maria in Monte Sion. Net als veel andere kloosters overleefde het de reformatie niet. Op het terrein, dat formeel tot Rijswijk behoort, werden later wel een herenhuis en een buitenplaats aangelegd met de naam Sion. Een toegangspoort van het landgoed is intact gebleven en vormt nu aan de Sionsweg de brug over de Spieringswetering, in de buurtschap Sion.

Delft

Neduntheevu

Er is een fantastische theorie die stelt dat de Griekse oudheid zich eigenlijk aan de kust van de Noordzee heeft afgespeeld. Een van de 'bewijzen' is de naam van de stad Delft, oorspronkelijk zou hier Delphi hebben gelegen. Veel verder dan een Grieks specialiteitenrestaurant met de naam Delphi's komt de oude universiteitsstad vandaag de dag niet, maar het blijft een prachtig verhaal. Alle mooie theorieën kunnen wel meteen overboord. 'Delven' betekent 'graven'; de stad Delft ontstond aan het gegraven kanaaltje de Delf. Pal ten oosten van het vliegveld van Kaapstad ligt ook een Delft. Het is een grote zwarte township, onderverdeeld in secties die namen hebben als

Eindhoven, The Hague, Roosendal, Leiden en het foutief gespelde Voorbrug. Even naar het oosten op de kaart staat Rotterdam. Plaatsnamen zijn het niet, eerder buitenwijken van de enorme agglomeratie die Kaapstad is. En dan is er nog het eiland Delft. Dat ligt voor de kust van Sri Lanka. Delft heeft een oppervlakte van 50 km² en was lange tijd Portugees bezit. De Portugese naam was Ilha das Vacas: Koeieneiland. In 1658 veroverden de Nederlanders een deel van het toenmalige Ceylon op de Portugezen. Acht eilanden bij het Jaffna Schiereiland noemden ze naar acht Nederlandse steden. Op Delft zijn nog de ruïnes van een Nederlands fort te zien. De naam Delft bleef lang in zwang, terwijl de andere eilanden hun namen Leiden, Rotterdam, Hoorn, Enkhuizen, Amsterdam, Haarlem en Middelburg al snel vervangen zagen door lokale namen. In Tamil heet Delft tegenwoordig Neduntheevu.

DE PORTUGESE NAAM WAS ILHA DAS VACAS: KOEIENEILAND

Moeder Aarde | Abtswoude Groen en water

Moeder Aarde vormt het middelpunt van het Abtswoudse Bos. Haar ledematen en haar hoofd zijn heuvels, haar buik is een vijver, en ze wordt omringd door gras. Eigenlijk is het net als met de planeet waarop we wonen. Sta je erbovenop dan zie je vooral groen en water, van een afstandje is ze het mooist. Moeder Aarde is een landschapskunstwerk, en vooral goed te zien vanuit de lucht. Haar aanwezigheid hier lijkt een statement. Nauwelijks een kilometer van haar hoofd is, na jaren gesteggel, de snelweg A4 dwars door de natuur van Midden-Delfland aangelegd. Het zegt iets over de manier waarop wij met Moeder Aarde omgaan.

Rotterdam

In de golven verdwenen

Evenals Amsterdam telt Rotterdam talloze verwijzingen naar buitenlandse bestemmingen. De havenstad verbond en verbindt Nederland meer dan enige andere stad met de rest van de wereld. Met de schepen van de Holland Amerika Lijn vertrokken vele honderduizenden Europeanen naar een toekomst in de Nieuwe Wereld aan de andere kant van de Atlantische Oceaan. De Rotterdamse havens horen nog steeds tot de grootste ter wereld en bemanningen van over de hele wereld doen de stad aan. Rotterdam is zo groot en heeft zo veel buitenlandse connecties dat het onmogelijk is ze allemaal in deze gids te vermelden. De plekken die hier aan bod komen vormen slechts het topje van een internationale ijsberg. De namen van wijken als Spangen, Charlois en Lombardijen verwijzen naar andere landen, onder de inwoners van deze en andere stadsdelen zijn de meest uiteenlopende nationaliteiten te vinden. Natuurlijk komt de naam van Rotterdam ook elders op de wereldkaart voor. Nederlandse immigranten in de Verenigde Staten stichtten in 1820 een plaats die ze Rotterdam noemden. Vandaag de dag is Rotterdam een flinke voorstad van Schenectady in de staat New York. Ook Nomuka, een van de eilanden van Tonga, heeft een tijdje Rotterdam geheten. De plaats Nieuw-Rotterdam aan de monding van de Nickerie in Suriname is in de tweede helft van de 19de eeuw in de golven verdwenen. De fietsroute komt Rotterdam binnen bij Overschie en verlaat het centrum via het rivierviertel waarvan de naam in die van de stad weerklinkt, de Rotte.

Spaanse Polder en Spangen | Rotterdam Door Spanjaarden verwoest

Op een militaire stafkaart uit 1920 ligt Schiedam nog vrijwel helemaal binnen de oude stadsgrenzen. Rotterdam is net voorzichtig aan het uitbreiden in de richting van Delfshaven en Overschie is een dorpje in de polder, een flink eind buiten de stad. Tussen de drie in ligt een maagdelijke Spaansche Polder. Alleen de spoorlijn die ten zuiden van de polder loopt, zal voor wat rumoer hebben gezorgd. De stafkaart van nog geen twintig jaar later laat zien dat Schiedam bijna drie keer zo groot is gegroeid. Rond Overschie wordt driftig gebouwd, Rotterdam heeft Delfshaven helemaal ingekapseld. Ten noordwesten van Delfshaven ligt de nieuwe wijk Spangen. De Spaanse Polder staat op deze kaart aangegeven als Spangensche Polder, en vormt nog altijd een groene buffer tussen de aan alle kanten oprukkende bebouwing. Net ten noorden van de spoorlijn is dan echter al de Van Nellefabriek verrezen, een voor die tijd zeer modern gebouw. De kaarten lopen een klein beetje achter op de werkelijkheid, maar geven toch een duidelijk beeld van de onstuimige groei die Rotterdam en omgeving in de eerste helft van de 20ste eeuw doormaakten. En aan die groei komt nog altijd geen eind. De Spaanse Polder transformeerde na de Tweede Wereldoorlog tot wat het nu is; met een oppervlakte van bijna 125 hectare een van de grootste 'droge' bedrijventerreinen van Europa. Net als de polder Poortugaal aan de overkant van de Maas, is de Spaansche Polder vernoemd naar een Zuid-Europees land. In de polder stond ooit het kasteel Huis te Spangen. Ironisch genoeg werd het in 1572 door de Spanjaarden verwoest, zij waren bang dat de Watergeuzen het als uitvalsbasis zouden gebruiken. De naam van het oudste voetbalstadion van Nederland, kasteel Spangen, is een rechtstreekse verwijzing naar het verwoeste kasteel. De fietsroute loopt overigens ten

oosten van de Delfshavense Schie, de Spaanse Polder en Spangen liggen aan de overkant van het water. Direct onder de spoorlijn door is de Mevlanamoskee een van de blikvangers van het hedendaagse Rotterdam.

Delfshaven | Rotterdam Pilgrim Fathers

Delfshaven staat in alle Amerikaanse geschiedenisboekjes vermeld als de plaats waarvandaan de Pilgrim Fathers naar Amerika vertrokken. Deze groep puriteinse christenen was in eerste instantie vanuit Engeland naar Leiden verhuisd omdat de Anglicaanse kerk te veel naar Rome bleef neigen. Na verloop van jaren bleek Nederland echter te vrijzinnig. In een poging hun geloof zuiver te houden vertrokken ze in 1620 naar de Nieuwe Wereld, waar ze een kolonie wilden stichten. In Delfshaven scheepten ze in op de Speedwell, in Southampton zouden ze zich later bij een groep geloofsgenoten voegen en samen in de Mayflower de Atlantische Oceaan oversteken. Voor vertrek hielden ze een laatste kerkdienst in de kerk van Delfshaven, die dankzij hen de geschiedenis zou ingaan als de Pelgrimsvaderskerk. Het verhaal van de Pilgrim Fathers staat symbool voor de zoektocht naar religieuze vrijheid die veel vroege kolonisten naar Amerika dreef. Behalve een pelgrimsoord voor Amerikaanse toeristen, is Delfshaven een van de mooist bewaard gebleven stukjes Rotterdam. Moutmolen De Distilleerketel torent boven alles uit, museum De Dubbelde Palmboom toont de geschiedenis van Rotterdam, en in de historische panden rond de havenkolk gebeurt van alles.

NA VERLOOP VAN JAREN BLEEK NEDERLAND ECHTER TE VRIJZINNIG

Sjømannskirken | Rotterdam

Noorse Zeemanskerk

 In een wereldhaven als die van Rotterdam kwamen van oudsher zeelieden van over de hele wereld. En die gingen niet alleen op zoek naar kroegen en bordelen, maar hadden soms ook behoefte aan een kerkdienst in hun eigen taal of gewoon wat hulp en ondersteuning. De Noren hadden de gewoonte in grote havenplaatsen over de hele wereld een eigen kerk te bouwen. De Noorse Zeemanskerk in Rotterdam is een van de mooiste voorbeelden. Het houten kerkje zou niet misstaan in een Noors dorpje. Het heeft al het een en ander te verduren gehad, verrees een keer letterlijk uit zijn as, maar staat nu alweer jaren op zijn plekje aan het park. Het is het grootste houten gebouw van Nederland, versierd met prachtig houtsnijwerk. Diensten zijn er elke zondagochtend. Voor bezoekers is de kerk elke middag geopend, behalve op maandag en vrijdag. Aan de overkant van de Westzeedijk staat even verder naast de Kunsthal een Grieks-orthodoxe kerk tussen het groen verscholen. Een stuk opvallender is de Russisch-orthodoxe kerk met de gouden torenspits, nog een eindje verder aan de Schiedamsesingel.

Sjømannskirken i Rotterdam, Westzeedijk 300, Rotterdam;
www.sjomannskirken.no/rotterdam/noorsekerknl.

Hotel New York | Rotterdam

Onbegrensde mogelijkheden

Vanuit de Veerhaven en de Leuvehaven varen watertaxi's naar Hotel New York, naar de overkant van de Maas aan de kop van de Wilhelminapier. Hoewel het hotel letterlijk in de schaduw staat van de enorme wolkenkrabbers New Orleans en Montevideo, straalt het een statige trots uit die past bij het verleden. De naam is niet zomaar gekozen. Bijna een eeuw lang was dit het hoofdkantoor van de Holland Amerika Lijn. Vanaf de Wilhelminapier voeren passagiersschepen als de Nieuw-Amsterdam, de Statendam en de Rotterdam naar New York, met aan boord gelukszoekers en landverhuizers die naar het land van de onbegrensde mogelijkheden gingen. Sinds 1993 doet het gebouw dienst als hotel, de kamers zijn zo veel mogelijk in oorspronkelijke staat gelaten.

Hotel New York, Koninginnenhoofd 1, Rotterdam; www.hotelnewyork.nl.

BIJNA EEN EEUW LANG WAS DIT HET HOOFD- KANTOOR VAN DE HOLLAND AMERIKA LIJN

Wereldmuseum en Vlaggenparade | Rotterdam

Internationaal karakter

Zeelieden, avonturiers, zendelingen en handelsreizigers zwermden vanuit Rotterdam de hele wereld over, maar namen ook allerlei voorwerpen mee naar huis. Sinds 1883 brengt het Wereldmuseum hun foto's, maskers, beeldjes, landkaarten, kunstwerken en andere spullen bijeen in een collectie waarin eigenlijk alleen Europa wat mager vertegenwoordigd is. Aan de andere kant van de Erasmusbrug komt het internationale karakter van Rotterdam op een andere manier tot uiting. Daar, aan de Boompjes, wapperen de vlaggen van 180 landen. Ze vertegenwoordigen de nationaliteiten van de inwoners van de stad.

Wereldmuseum, Willemskade 25, Rotterdam;
www.wereldmuseum.nl.

Vlaggenparade, De Boompjes, Rotterdam;
www.vlaggenparade.nl.

Het Witte Huis | Rotterdam

Wolkenkrabber

De eerste wolkenkrabber van Europa verrees in 1898 aan de Oude Haven in Rotterdam. Met niet minder dan tien verdiepingen, centrale verwarming, twee elektrische liften en een hoogte van 43 meter was het Witte Huis in die dagen een internationale bezienswaardigheid. Het uitzichtplatform op het dak lokte horden nieuwsgierigen. Het kan verkeren. Vandaag de dag staat het Witte Huis in de schaduw van gebouwen die bijna vier keer zo hoog zijn en meer dan veertig verdiepingen tellen. Alleen in naam en in kleur komt het Witte Huis overeen met de ambtswoning van de Amerikaanse president.

Gouda

Centrum en township

Gouda is niet groot. Het ligt in het vruchtbare achterland van Kaapstad, niet ver van het plaatsje Riebeeck Kasteel en de natuurparken Grootwinterhoek, Koue Bokkenveld, Matroosberg, Wakkerstroom, Waterval en Valleiberg. Gouda bestaat uit twee delen. Ten zuiden van de hoofdweg ligt het centrum, waar aan de Hoofstraat, de Kerkstraat en de Koningstraat de overwegend blanke middenklasse woont. In de noordelijke township wonen hoofdzakelijk zwarte Afrikanen. De Nederlandse stad Gouda is de geboorteplaats van de broers Cornelis en Frederik de Houtman, die namens de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) ontdekkingsreizen naar de Oost ondernamen. Zuid-Afrika was voor hen niet meer dan een tussenstop. In het Houtmansplantsoen staat een monument voor de broers. De route voert langs het stadhuis, dat in zijn gotische pracht Vlaams aandoet. De bouwmeester was dan ook de Vlaming Jan Keldermans.

Middelburg | Reeuwijk

Middelburght

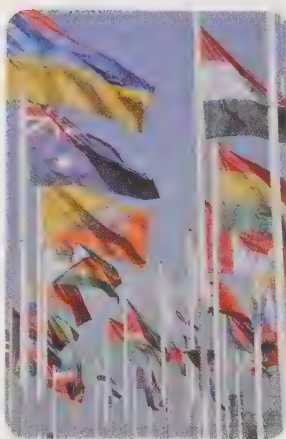

Drie burchten beschermden vroeger het dorp Reeuwijk en de omliggende moerassen. In het noorden lag de Randeburcht, in het zuiden de Wiltenburcht, en daartussenin de Middelburcht. Wiltenburg is nog de naam van een boerderij, Randenburg en Middelburg zijn buurtschappen die tot Reeuwijk zijn blijven behoren. Middelburg heeft niets te maken met de Zeeuwse hoofdstad, en dientengevolge ook niet met de Zuid-Afrikaanse plaatsjes die Middelburg heten. Ook in België ligt overigens een Middelburg.

Abessinië | Reeuwijk Ver van alles

Met Sluipwijk als hun thuisbasis staken veenarbeiders in het veenmoeras ten oosten van Reeuwijk zo veel turf dat er een plassengebied ontstond. Het meest verafgelegen deel, waar ze over de smalle veenkades naartoe moesten lopen, vernoemden ze naar een ver en vreemd land. Abessinië was lange tijd de naam van het land dat we nu Ethiopië noemen. Er is overigens ook een lezing die beweert dat het boeren uit Bodegraven waren die een stuk weideland Abessinië noemden. Dat zal in ieder geval om dezelfde reden zijn geweest; het lag ver van alles.

Stein | Haastrecht Stukje Limburg

Hoewel Stein nu aan Haastrecht is vastgegroeid, was het een eeuw geleden nog een afzonderlijk plaatsje. Een land, in zekere zin, want het hoorde tot het Land van Stein. En dat Land van Stein viel in de middeleeuwen onder de bezittingen van Arnold van Stein uit het Limburgse plaatsje Stein. Het woord 'stein' kan behalve 'steen' ook 'kasteel' betekenen. In Limburg staat de ruïne van de burcht van Stein. Indirect is het Zuid-Hollandse Stein dus vernoemd naar die burcht. Ook in Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk hebben de meeste plaatsen die Stein heten een kasteel.

Buitenlanden Ammerstol | Ammerstol Buitenlanden Ammerstol

Ammerstol heeft zijn eigen stukje buitenland. Buitenlanden zijn het zelfs; de Buitenlanden Ammerstol. Je hoeft er geen grens voor over te steken, alleen een dijk. Het zijn de buitendijkse landen, nu een fraai buitendijks natuurgebied.

Fietsen rond de wereld is vandaag de dag geen probleem, zeker niet in Nederland. Zeilen rond de wereld is lastiger. Dat ondervond Olivier van Noort, die van 1598 tot 1601 als eerste Nederlander rond de wereld voer. Een 'Voyagie om de Geheelen Wereldt Cloot', zo beschreef hij de tocht zelf. De laatste jaren van zijn leven was Van Noort garnizoenscommandant in Schoonhoven, waar hij begraven ligt. De stad eert hem met een standbeeld bij de Veerpoort. Het veer neemt fietsers mee naar de Alblasserwaard, aan de overkant van de Lek.

Nieuwpoort Geen Slag

Nieuwpoort en Nieuwpoort zijn in vriendschap verbonden, zo meldt een bord onder het plaatsnaambord. De Vlaamse stad aan de monding van de IJzer en de Nederlandse stad aan de oever van de Lek delen de naam, en ook de betekenis van de naam. Bij Schoonhoven was Nieuwpoort een nieuwe haven, hetzelfde gold voor de nieuwe haven aan de Noordzee. Nieuwpoort ligt in zijn geheel binnen de muren van de kleinste vesting van Nederland. Stadhuis en waag verbergen een inundatiesluis waarmee het achtergelegen gebied onder water kon worden gezet, in het stadhuis vertelt het museum van de geschiedenis van het charmante stadje. In de loop van de geschiedenis is er vaak en hevig om Nieuwpoort gevochten. De beroemde Slag bij Nieuwpoort uit de geschiedenisboekjes, tussen de Staatse en de Spaanse legers, werd in 1600 echter uitgevochten bij de Belgische naamgenoot.

Noordeloos Kerksplitsingen

De Amerikaanse staat Michigan, halverwege de 19de eeuw. Aan de oevers van Lake Michigan streek een groep Nederlandse immigranten neer. Ze stichtten een dorpje dat ze Holland noemden en dat met de jaren uitgroeide tot een plaats van aardige omvang. In de directe omgeving ontstonden nieuwe nederzettingen als Zeeland, Vriesland, Groningen en New Holland. Veel immigranten waren uit Nederland weggegaan om religieuze redenen. Ze vonden dat de protestante kerk te liberaal was, maar ook aan de andere kant van de oceaan kwam het tot kerksplitsingen. Een paar families die afkomstig waren uit het Zuid-Hollandse Noordeloos stichtten een eigen gereformeerde kerk, hun nederzetting noemden ze naar hun

geboorteplaats. Vandaag ligt Noordeloos een dikke 5 kilometer van het centrum van Holland, de Christian Reformed Church neemt er nog altijd een prominente plaats in. Ook in het dorpje Noordeloos in de Alblasserwaard staat de (hervormde) kerk stevig in het midden.

Friezenwijk | Heukelum Verspreide woningen

Tussen Heukelum en de buurtschap Vogelswerf staan langs de Linge tientallen woningen die jaren lang formeel in de boeken stonden als 'verspreide huizen'. De naam Friezenwijk was plaatselijk waarschijnlijk al langer bekend, maar werd pas in 1936 officieel. Ongetwijfeld hebben Friezen zich hier gevestigd. Wie heel goed oplet, ziet tussen Spijk en Vogelswerf de bushalte met de naam Ús Wentse. En dat is onvervalst Fries voor 'onze woning'.

GeoFort | Herwijnen Eigen coördinatenstelsel

Een forteiland met een eigen coördinatenstelsel; het GeoFort is een wereldje op zich. Een speeltuin voor wie alles wil weten over cartografie en navigatie, en tegelijkertijd een speeltuin voor kinderen. In dit voormalige fort aan de Nieuwe Hollandsche Waterlinie leren bezoekers nu alle kneepjes van de plaatsbepaling en alles wat daarmee te maken heeft.

Latitude 51,865833 (N) en Longitude 5,125556 (E); www.geofort.nl.

Leuven | Vuren

Groot contrast

Behalve een oude Belgische universiteitsstad met een schitterend monumentaal centrum, is Leuven ook een buurtschap in Gelderland. Ondanks de gedeelde naam is een veel groter contrast tussen twee plaatsen nauwelijks denkbaar. Tegenover grote pleinen in de Belgische stad, een begijnhof, universiteitsgebouwen, vele kerken en een stadhuis dat bekendstaat als een van de mooiste voorbeelden van gotische bouwkunst, stelt het buurtje aan de snelweg A15 weinig meer voor dan wat bedrijfsloodsen, een tankstation en een enkele boerderij. Zelfs voor een plaats-naambord is het Nederlandse Leuven te klein.

Aalst

Halosta

In België liggen tussen Leuven en Aalst een goede 50 kilometer. In Nederland zijn het er nauwelijks 5. Voor alle duidelijkheid, in België hebben we het over de stad Aalst en de stad Leuven. In totaal zijn er drie plaatsen in Vlaanderen en drie in Nederland die de naam Aalst delen. De geschiedenis van het dorpje Aalst in de Bommelerwaard gaat zeker terug tot het jaar 814, toen in een akte sprake was van een nederzetting Halosta. Niet veel later verrees er een burcht, waaraan nu weinig meer dan de naam van een school herinnert.

DE GESCHIEDENIS VAN HET DORPJE AALST IN DE BOMMELERWAARD GAAT ZEKER TERUG TOT HET JAAR 814

Heusden

Vestingstad

In het noorden van Frankrijk, waar ook wel Nederlands wordt gesproken, liggen de dorpjes Houdain-lez-Bavay en Hesdin. In het Nederlands heten ze beide Heusden. Ook het Waalse Hosdent-sur-Mehaigne krijgt van de Vlamingen de naam Heusden mee. En dan liggen in het Nederlandstalige deel van België nog twee plaatsen die Heusden heten: bij Zolder en bij Gent. In Noord-Brabant is de naam al net zo populair. Bij Asten ligt een dorpje dat Heusden heet, en aan de Bergsche Maas een vestingstadje. De naam zou 'huis op een duin' kunnen betekenen, maar wordt ook wel uitgelegd als 'omhuysel'. De vesting Heusden is in de Tweede Wereldoorlog ernstig beschadigd geraakt, maar nadien prachtig gerestaureerd.

DE NAAM ZOU 'HUIS OP EEN DUIN' KUNNEN BETEKENEN

Bern

De Abdij van Berne

Bern is de hoofdstad van Zwitserland. Bern ligt bovendien net ten zuiden van Maasricht, maar de Franstalige bewoners spreken liever van Berneau. Verder zijn er vier plaatsen in de Verenigde Staten die Bern heten, plus een New Bern. De Zwitserse stad werd in 1191 gesticht door hertog Berthold V von Zähringen, die volgens de overlevering op die plek een beer doodde. Het Nederlandse Bern bestond toen al enkele eeuwen. De naam duikt voor het eerst op als 'Birni' in een document uit 709. Het zou een afgeleide kunnen zijn van het Germaanse woord 'birnu' dat niet alleen 'beer' betekent, maar ook 'modder'. En modder was er ongetwijfeld genoeg in een gebied waar

Well Vualli

Net als Ammerzoden en Hedel is Well al meer dan duizend jaar oud. Vualli heette het dorp in een akte uit de 10de eeuw. De naam verwijst hoogstwaarschijnlijk naar een bron, evenals bij het dorpje Well in Limburg en de twee Engelse dorpjes die Well heten.

Californië | Ammerzoden Het Wilde Westen

Het Wilde Westen, avonturiers, goudzoekers, ze spreken tot de verbeelding. Daarom gaf een waard waarschijnlijk de naam Californië aan zijn herberg bij een driesprong aan de weg van Hedel naar Ammerzoden. Er ontstond op die plek een buurtje. En hoewel het nooit officieel tot een buurtschap uitgroeide, werd het in de volksmond wel Californië genoemd. Veel verder is het nooit gekomen. Met het verdwijnen van de herberg, is de naam Californië in de vergetelheid geraakt. Geen vermelding op de kaart, geen straatnaambordjes, zelfs de bushalte heet gewoon Ammerzodenseweg. Californië is inmiddels aan Ammerzoden vastgegroeid. Als plaatsnaam komt California negen keer voor in de Verenigde Staten, zeven keer in Groot-Brittannië, zes keer in Italië, vier keer in Canada en verder op Trinidad en in Brazilië, El Salvador en Colombia. De Limburgse buurtschap Californië is etappeplaats aan deze fietsroute.

de Maas meer dan eens zijn loop verlegde. Sinds 1460 vormt Bern samen met Nederhemert-Zuid het 'eiland Nederhemert', gevangen tussen twee armen van de Maas. Bekendheid kreeg Bern toen ridder Fulco van Berne in 1132, opgejaagd door vijanden, aan de oever van de Maas kwam te staan. Zijn kasteel stond aan de andere kant van het water en in een gebed beloofde hij dat hij een klooster zou bouwen wanneer hij veilig aan de overkant kwam. Hij gaf zijn paard de sporen, bereikte zonder kleerscheuren de overkant van de rivier en hield zich aan zijn belofte. De Abdijs van Berne heeft tot 1857 op de plek van de huidige buurtschap Bern gestaan. Het 'oude huis', het voormalige brouwershuis, is een duidelijk herkenbaar overblijfsel. De andere gebouwen zijn verdwenen. In 1857 verhuisden de broeders definitief naar het Brabantse Heeswijk, hun klooster bleef de Abdijs van Berne heten. Heeswijk ligt in de gemeente Bernheze. Die naam ontstond bij een gemeentelijke herindeling in 1994. De nieuwe fusiegemeente werd vernoemd naar een kloosterboerderij die ridder Fulco van Berne in 1196 aan de abdijs schonk, en is dus in feite vernoemd naar de buurtschap Bern. En voor de volledigheid: in Duitsland ligt een plaatsje dat Berne heet en op de kaart van de Verenigde Staten staat Berne vijf keer vermeld. In de staat Indiana ligt Berne niet ver van Geneva.

ETAPPE

8

DE ROUTE / KAART 7
Poortugaal - Rome

Start: Abel. grand café restaurant, Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal.

Eindpunt: B&B Op Rome, Maasdijk 21, Rossum (Rome).

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: Vlaardingen-Oost - Delft - Rotterdam CS - Nieuwerkerk a/d IJssel - Gouda - Leerdam.

 PORTUGAAL. Vanuit Abel (⊖) Albrandswaardsedijk op naar knp 1 - 2 - 7 - 6 - **BENELUXTUNNEL** - 9 - 77 - 76 - 72 - 67 - 62 - 60 - 56 - 55 - 54 - 26 - 49. Knp 49 (⊕) Lotsweg. (⊖) A4 overst, volgen Woudselaan. (⊖) meteen (⊕) Lookwatering. Einde (⊕) meteen (⊖) brug over, (⊖) Dijkhoornseweg. 1e (⊖) Noordhoornseweg. (⊕) brug over, meteen (⊕) Sionsweg, volgen, **SION.**

1 Routepunt 1, Sionsweg, Sion.

Stopl. overst, Haantje, spoor over. Einde (⊕) Wateringseweg, volgen, brug over, **DELFT.** (⊖) brug over, (Ⓐ) overst, (⊕) Annageer, schuin (⊖) Annastraat. Einde, Kolk, (⊖) Molenstraat, (⊕) Verwersdijk, later Dertienhuizen, later Vrouwjutteland. Einde (⊕) Voldersgracht, 1e (⊖) Oude Manhuissteeg. Markt overst, (⊖) Oude Langendijk, later Nieuwe Langendijk, knp 2 - 1. Knp 1 (⊖) Zuideinde, later Schieweg, volgen. (Ⓐ) fp, Schiekade, onder N470 door, volgen, knp 58 - 59 - **MOEDER AARDE.**

Wie Moeder Aarde wil bezoeken gaat op knp 59 rechtdoor (wandelpad). Na ongeveer 250 m ligt aan de rechterkant de heuvel die een van de handen van Moeder Aarde vormt. Na bezoek terugkeren naar knp 59.

59 - 63 - 68 - 69.

Wie liever niet door de Rotterdamse binnenstad fietst, kan vanaf hier een alternatieve route volgen die ten noorden van Rotterdam loopt en ten oosten van de stad weer aansluit op de hoofdroute. Ga in dat geval bij knp 69 linksaf en volg de route langs de volgende knooppunten: 65 - 64 (Zweth) - 8 - 9 - 10 - 15 - 14 - 22 - 21 (Berkel en Rodenrijs) - 11 - 87 - 88. Hier (Bergse Rechter Rottekade) weer aansluiten op de route.

69 - 73 - 16 - **ROTTERDAM** - 12 - **SPAANSE POLDER** - 71 -

 DELFSHAVEN - 59.

Knp 59, stopl overst. (⊙) fp, *Westzeedijk*, volgen, brug over. Verkeersplein overst, fp *Westzeedijk* volgen. **SJØMANSKIRKEN i ROTTERDAM**. (⊙) *Scheepstimmermanslaan*, volgen, later *Westplein*, later *Veer*kade. **HOTEL NEW YORK**. (⊙) *Willemskade*, **WERELDMUSEUM**. Einde *Willemskade* (⊙) aanh, *Willemsplein*, later *Zalmstraat*. Einde (⊙) aanh, fp, volgen. Einde (⊙) *Vasteland*, fp, *Nieuwe Leuvebrug* over, (⊙) *Boompjes*. **VLAGGENPARADE**. Fp (⊙) aanh, volgen onder oprit *Willemsbrug* door. (⊙) aanh, stopl.

2 Routepunt 2, Willemsbrug, Rotterdam.

Bij stopl. *Maasboulevard* overst. (⊙) *Oudehoofdplein*, **WITTE HUIS**, *Spanjaardsbrug* over, (⊙) *Haringvliet*, 1e (⊙) *Koestraat*, (⊙) volgen, later fp. Einde (⊙) *Burg. Van Walsumweg*, meteen (⊙) *Mariniersweg*. Stopl (⊙) *Goudsesingel*, voor brug (⊙) *Lombardkade*. (⊙) *Adm. De Ruyterkade*. Stopl (⊙) *Jonker Fransstraat*, volgen, later *Linker Rottekade*, volgen, knp 84 - 88 - 89 - 9 - 92 - 91 - 3 - 6 - 5 - 23 - 29 - **GOUDA** - 41.

3 Routepunt 3, Dubbele Buurt, Gouda.

41 - 42 - 43 - 44 - 10 - **MIDDELBURG** - 22 - 21 - 20 **ABESSINIË** - 49 - 48 - 47 - 50 - 35 - 34.

Knp 34 (⊙) *Steinsedijk* volgen. **STEIN**, scherp (⊙) *Jaagpad*, fp, volgen. (⊙) brug over, *Veerstraat*. (⊙) *Hoogstraat*, (⊙) *Grote Haven*, knp 12 - 27 - 30 - 11 - 32 - 33 - 34 - 37 - **BUITENLANDEN AMMERSTOL** - 10 (pont) - 66.

4 Routepunt 4, Veerpont, Schoonhoven.

66 - **NIEUWPOORT** - 65 - 70 - 71.

Knp 71 (⊙) *Nieuwendijk*, volgen, later *Noordzijde*, **NOORDELOOS**, volgen. (⊙) Brug over, meteen (⊙) *Botersloot*. Ronde (⊙), volgen, *Grotewaard*, knp 72 - 54 - 37 (pont) - 38.

Het veer tussen Arkel en Spijk vaart dagelijks, van april tot en met oktober. Vaart het veer niet, ga dan van knooppunt 54 via 39 en 26 naar 38 en pik daar de route weer op.

38 - 29 - **FRIEZENWIJK** - 32 - 31 - 49 - 99 - 98 - 97 - 96 **GEOFORT**.

Knp 96 (⊙) *Nieuwe Steeg*. 2e (⊙) *Bloklandweg*, einde overst (⊙) fp, *Zeiving* (N848).

 LEUVEN. Volgen, A15 over, rotonde (⊙), knp 3 - 4 (pont) - 5.

5 Routepunt 5, knp 5, Waaldijk, Brakel.

5 - 6 - 19 - 18 - **AALST** - 17 (pont) - 99 - 65 - 97 - 60.

Knp 60 (↩) aanh, fp, brug over. Meteen na afrit (↩) *Nieuwe Maasdijk*, volgen, later *Tramhaven*. **HEUSDEN**, poort door, (⤴) *Burchtplein*, (↩) *Ridderstraat*. (⤴) *Vismarkt*, einde (➤) *Nieuwstraat*, einde (↩) *Hoogstraat*. (➤) *Zustersteeg*. Einde (↩) *Putterstraat*, meteen (➤) *Herptsestraat*, volgen. (↩) *Scheepswerf*, (➤) aanh *Mastdijk*, volgen. Einde (↩), meteen (➤) *Bakkersdam*, fp, knp 82 (pont) - 81 - **BERN** - (pont) - 80.

Het veer van Nederhemert-Zuid naar Nederhemert-Noord vaart van maart tot en met oktober, maar niet op zondag. Wanneer het niet vaart, ga dan van knooppunt 81 rechtstreeks naar 40.

80 - 98 - 40 - **WELL** - 14.

Knp 14 (↩) *Langedijkstraat*. Einde (➤) *Haarstraat*, **CALIFORNIË**, later *Ammerzodenseweg*. Ronde (➤) *Grutakker*, einde (↩) *Akkerseweg*. (➤) *Hondsneststraat*, einde (↩) *Molendijk*, knp 97 - 21 - 22 - 23 - 98 - **ROME** - 67.

Eindpunt: B&B Op Rome, Maasdijk 21, Rossum (Rome).

Horeca onderweg

Poortugaal

Abel. grand café restaurant,
Albrandswaardsedijk 196, Poortugaal;
www.abel-restaurant.nl

Vlaardingen

Diverse horeca; www.verrassendvlaardingen.nl

Schipluiden

Uitspanning Vlietzicht, Vlaardingsekade 60,
Schipluiden; www.vlietzicht.com.

't Woudt

Koffiehuis De Hooiberg, 't Woudt 15,
Schipluiden ('t Woudt); www.dehooiberg.nu.

Delft

Diverse horeca; www.delft.nl

Abtswoude

De Grutto, Abtswoude 27, Schipluiden (Abts-
woude); www.degrutto.eu.

Rotterdam

Diverse horeca; www.rotterdam.info.

Gouda

Diverse horeca; www.vvvgouda.nl.

Vlist

De Vlist, Fransekade 8, Vlist;
www.cafedevlist.nl.

Schoonhoven

Diverse horeca; www.vvvschoonhoven.nl.

Nieuwpoort

Eetcafé De Dam, Buitenhaven 1,
Nieuwpoort; www.eetcafededamnieuwpoort.nl.

De Uitspanning, Buitenhaven 10, Nieuwpoort;
www.bnbdeuitspanning.nl.

Heukelum

Appeltje-Eitje, Zuiderlingedijk 17;
Heukelum; www.appeltje-eitje.eu.

Geofort

Geofort, Nieuwe Steeg 74, Herwijenen;
www.geofort.nl.

Aalst

Het Oude Veerhuis, Maasdijk 85, Aalst.

Theusden

Diverse horeca; www.hbtheusden.nl.

Nederhemert-Zuid

Natuurkampeerterrein Kasteel
Nederhemert, Kasteellaan, Nederhemert-Zuid;
www.kasteelnederhemert.nl.

Well

't Wellse Veerhuis, Wellsedijk 29, Well;
www.hetveerhuis.nl.

Ammerzoden

't Oude Veerhuis, Molendijk 1,
Ammerzoden; www.hetoudeveerhuis.nl.

Rossum

Op Rome, Maasdijk 21, Rossum (Rome);
www.oprome.nl.

ETAPPE

9

• ROME - DE WERELD •

Frankrijk, Duitsland, België, Nederland; in het rivieren-gebied blijft de route in eerste instantie dicht bij huis. Wat dieper in het Brabantse land gaat Scandinavië meedoen, en uiteindelijk belanden we toch in Italië en in South Carolina. Een uitstapje naar het eilandenrijk Kiribati in de Stille Oceaan maakt dit laatste deel van de wereldreis compleet. Daarna is het tijd om via Havana aan de Waal en Klein Rome terug te keren naar het vertrekpunt, De Wereld.

STEMPELPLAATS

ETAPPE 9

Rome

Bed & Breakfast Op Rome
Maasdijk 21, Rossum
www.oprome.nl

De naam van de stempelpost verraadt het al. Bewoners van de buurtschap wonen niet in Rome, maar op Rome. De meeste huizen van Rome liggen ingeklemd tussen de Burgemeester Van Randwijckstraat en de Maasdijk, even ten zuiden van Rossum. Bed & Breakfast Op Rome is het enige buitendijkse huis. Eigenaren Annelies van Eijkeren en Ton Bosman hebben het huis gerenoveerd en de schuur verbouwd tot een comfortabel gastenverblijf. Het weiland dat grenst aan de tuin was ooit de bodem van de Maas. Dit is historische grond; de naam Rome komt niet zomaar uit de lucht vallen. In het meest noordelijke deel van hun uitgestrekte rijk hadden de Romeinen kort na het begin van onze jaartelling een kleine handelspost aan de Maas. De rivier heeft sindsdien meer

dan eens zijn loop vertoed en veel overblijfselen verdwenen onder een dikke laag klei. Soms geeft de bodem wat prijs, in de uiterwaarden achter B&B Op Rome is een Romeinse tuniek-speld gevonden. Bij Rossum zelf kwamen zelfs munten en scherven aardewerk naar boven. De stelling dat Rossum op de plek ligt van de Romeinse nederzetting Grinnes, of Grinibus, hebben archenologen nooit hard kunnen maken. Maar dat een klein eindje stroomafwaarts een handelspost heeft gelegen, lijkt wel waarschijnlijk. En al zijn de tastbare resten verdwenen, de naam bleef boven de uiterwaarden zweven en daalde vele eeuwen later neer

op een kleine buurtschap tussen Maas en Waal: Rome. Geen Trevifontein, geen Forum Romanum of Colosseum, het Gelderse Rome heeft zelfs geen officieel plaatsnaambord. Voor fietsers en wandelaars die B&B Op Rome als vertrekpunt voor een tocht naar de Italiaanse hoofdstad uitkiezen, hebben Annelies en Ton wel een officieus plaatsnaambord om mee op de foto te gaan. Overigens heet Rome in het Italiaans natuurlijk Roma. Die plaatsnaam komt ook in Zweden, Roemenië, Lesotho, Australië en de Verenigde Staten voor. Daarnaast zijn er zeker tien Amerikaanse plaatsjes die Rome heten, en bestaat Rome ook in Engeland. In de Belgische Ardennen ligt Rome precies waar het hoort: tussen Keulen en Parijs.

Land van Maas en Waal | Gelderland

Achter de hoge bergen

Het klinkt als een fantasieland, zeker voor degenen die de tekst van het liedje 'Het Land van Maas en Waal' kennen. Boudewijn de Groot bezingt daarin een land dat 'achter de hoge bergen' ligt en waarheen hij met een surrealistische stoet zonderlingen op weg is. Maar het Land van Maas en Waal bestaat echt. Het ligt ten oosten van de Bommelerwaard, strekt zich uit tot bij Nijmegen en ligt vanzelfsprekend ingeklemd tussen de Maas en de Waal. Even ten westen van Dreumel gebeurt iets bijzonders. De Maas en de Waal komen er zo dicht bij elkaar dat de Waaldijk en de Maasdijk elkaar raken. Om de beide rivieren gescheiden te houden is een derde dijk aangelegd, de Heerewaardense Afsluitdijk. Op het punt waar de drie dijken elkaar raken ligt het Driedijkenpunt. Zo'n plek vind je alleen in Nederland, in het Land van Maas en Waal.

Veluwe | Heerewaarden

Slechte grond

De Veluwe is toch een van de grootste natuurgebieden van Nederland? Dat klopt, maar het is ook een buurtschap tussen Maas en Waal. De naam van de streek die Veluwe heet verwijst mogelijk naar de bodemgesteldheid. De Batavieren zouden de vruchtbare grond in het rivierengebied Betuwe hebben genoemd, 'goede grond', en de onvruchtbare zandrug ten noorden daarvan de naam Veluwe hebben gegeven, 'slechte grond'. Zou bij deze buurtschap in rivierenland de grond ook minder vruchtbaar zijn geweest? De Veluwe is ook een deel van het natuurgebied De Groote Peel, en bij het Brabantse Boekel ligt een buurtschap die Veluwe heet.

Even voorbij Moordhuizen verlaat de route het Land van Maas en Waal weer, om er aan het einde van deze etappe nog even terug te keren. De naam van Moordhuizen is net zo luguber als hij klinkt; alles wijst erop dat hier lang geleden moordenaars woonden. Na een laatste slag door Noord-Brabant keert de route bij Nederasselt uiteindelijk terug naar Gelderland.

Kessel | Maren-Kessel

Romeinse versterking

Kasella heette het hier in 997, en die naam is een rechtstreekse verwijzing naar het Romeinse 'castellum' dat lang geleden op deze plek stond. Langs de noordgrens van hun rijk bouwden de Romeinen versterkingen, zoals hier aan de Maas. Kessel ligt aan de Lithse Ham, een grindwinningsgebied dat nu dienst doet als recreatieplas. Tijdens de grindwinning kwamen resten van een grote Romeinse tempel mee naar boven. De vier andere plaatsen die Kessel heten, twee in België, één in Duitsland en één in Limburg, zijn allemaal ontstaan rond een 'castellum' of een kasteel.

Crèvecoeur | 's-Hertogenbosch

Hartverscheurend

'Hartzeer' of 'verdriet', dat is de betekenis van Crèvecoeur, maar het kan ook 'hartverscheurend' betekenen. Opvallend veel forten, schansen en kastelen dragen de naam Crèvecoeur, onder andere in Frankrijk, België, Ghana en de Verenigde Staten. Bij het Belgische Château de Crèvecoeur in Bouvignes, aan de oever van de Maas, hoort een fraaie legende. Bij een belegering door Franse troepen in 1554

vochten drie ridders die het kasteel verdedigden zich dood. Hun drie vrouwen namen vervolgens de wapens op, maar ook zij zagen dat ze het onderspit zouden delven tegen de Franse overmacht. Gekleed in het wit klommen ze op de muur, paktten elkaars handen vast en stortten zich in de diepte. Dit hartverscheurende verhaal zou het kasteel zijn naam hebben gegeven. Bij het Franse Château de Crèvecœur in het departement Cantal zou de naam verwijzen naar de gevangenen die er op hun executie wachtten. Ook over het Fort Crèvecœur bij 's-Hertogenbosch bestaat een legende. De Spaanse legeraanvoerder Claude van Barlaymont sneuvelde er in 1587. Hij werd door een kogel in het hart geraakt, en zo zou het fort aan zijn naam zijn gekomen. Eens bewaakte het fort de monding van de Dieze. Vandaag de dag zijn de wallen van fort Crèvecœur overwoekerd. Er ligt een stuw, een haventje, een enkel huis. Ook het nabijgelegen militaire oefenterrein nam de naam Crèvecœur over. Zes plaatsen in Frankrijk heten Crèvecœur. De twee Amerikaanse plaatsen die Crève Coeur heten, zijn allebei ontstaan bij gelijknamige forten die ooit door Fransen werden gebouwd. Ten zuiden van het Nederlandse fort liggen twee poelen die ontstonden bij een dijkdoorbraak, ze kregen de naam Fransche Wielen. Ze liggen aan de Engelse Dijk, bij een andere poel die het Engelse Gat heet. Die laatste twee verwijzen naar de naam van het dorp dat aan de overkant van de Dieze ligt: Engelen.

**‘HARTZEER’ OF
‘VERDRIET’, DAT IS
DE BETEKENIS VAN
CRÈVECOEUR, MAAR
HET KAN OOK
‘HARTVERSCHUREND’
BETEKENEN**

Duitse Bos | Sint-Michielsgestel Willem Spark

Langs het Duitse Bos in Sint-Michielsgestel loopt de Willem Sparkweg, vernoemd naar de componist Willem Spark. Dat is opmerkelijk, want Willem Spark heeft nooit bestaan. Toch is zijn verhaal onlosmakelijk verbonden met Sint-Michielsgestel en het Duitse Bos. Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat een groep vooraanstaande Nederlanders gevangen in het seminarie Beekvliet in Sint-Michielsgestel. Wetenschappers, politici, schrijvers; ze waren gijzelaars van de Duitse bezetter maar leefden onder milde omstandigheden. Zo hadden ze de vrijheid lezingen, cursussen en discussies te organiseren. Een van de lezingen ging over de componist Willem Spark, naar wie de Willemsparkweg in Amsterdam zou zijn vernoemd. Weliswaar ligt de Willemsparkweg in de Amsterdamse componistenbuurt, maar de naam heeft daar niets mee te maken. De weg leidt naar het Willemspark, dat is vernoemd naar Koning Willem I. Omdat de Duitsers er een handje van hadden straten te hernoemen die vernoemd waren naar leden van het Koninklijk Huis, kreeg de fictieve Willem Spark gestalte. De straatnaam, zo luidde een van de betogen, kon behouden blijven omdat hij verwees naar een componist. Tijdens de lezing gingen de gijzelaars in op het levensverhaal van Spark en de betekenis van zijn werk, er werden zelfs muziekstukken van hem gespeeld. Dezelfde gijzelaars legden in de oorlogsjaren aan de rand van Sint-Michielsgestel onder dwang een bosje aan, dat in de volksmond al snel de naam Duitse Bos kreeg. Toen er in 1986 sprake van was dat een van de straten in een nieuwe wijk bij dat bosje de naam Duitse Bos zou krijgen, ontstond opwindung. Uiteindelijk koos de gemeenteraad voor een straatnaam die Willem Spark en daarmee de gijzelaars van Beekvliet zou eren. Sindsdien kent Sint-Michielsgestel naast een Gijzelaarsstraat ook een Willem Sparkweg.

Esch**Romeinse graven**

Zes keer staat Esch als dorp op de kaart van Duitsland, en er zijn ook nog enkele wijken die Esch heten. In Luxemburg liggen het dorp Esch-sur-Sûre en de stad Esch-sur-Alzette. In een aantal gevallen valt de plaatsnaam terug te voeren op de aanwezigheid van essen, collectieve landbouwgronden, vaak is het een verwijzing naar de aanwezigheid van de boomsoort es. Ook bij het Noord-Brabantse Esch lijkt die laatste lezing op te gaan. De eerste vermelding dateert uit 774, in de middeleeuwen werden woonplaatsen vaak vernoemd naar een daar aanwezige boomsoort. Bij de plek waar de Essche Stroom en de Kleine Aa samenvloeien, is al zeker drieduizend jaar sprake van menselijke bewoning. De straatnaam Romeinseberg verwijst naar de graven uit de Romeinse tijd die hier zijn blootgelegd en waar talloze bijzondere voorwerpen uit te voorschijn kwamen.

Tongeren | Boxtel**Slingerende weg**

Al in 1327 was er sprake van een Tongheren op de plek waar nu de buurtschap Tongeren ligt. Boxtel bestond ook al en heette in die dagen Bucstel. Waar Boxtel echter uitgroeide tot een middelgrote plaats, bleef Tongeren een buurtschap van een paar huizen langs een slingerende weg. Tongeren deelt wel de naam met buurtschappen in Gelderland en Overijssel, en met een van de mooiste en oudste steden van België.

Olland**On-land**

Jammer, Olland is geen verbastering van Holland. Integendeel, het staat voor on-land: onbruikbaar land, moerasgebied waar niets mee aan te vangen is. Vanuit die optiek gezien is het met Olland toch nog goed gekomen. Een gebied ten zuidwesten van Hamburg dat formeel bekendstaat als Altes Land, wordt in het plaatselijke dialect nog Olland genoemd. In de 12de eeuw werd dat stukje Duitsland kortstondig door Nederlanders gekoloniseerd. Nog een leuke anekdote: toen Lodewijk Napoleon in 1806 tot Koning van Holland werd gekroond, was hij de taal nog niet echt machtig. Hij zou zichzelf in een redevoering 'Konijn van Olland' hebben genoemd.

Batadorp | Best**Modelwijk**

Nergens anders in de wereld ligt een Batadorp. Maar wel een Bataville, een Borovo-Bata, een Batapur, een Bataganj en een Batanagar. En al die namen betekenen hetzelfde: Batadorp. Stuk voor stuk zijn het de dorpen of wijken die schoenfabriek Bata liet bouwen voor de eigen werknemers. Modelwijken, pal naast de fabriek, met eigen culturele voorzieningen, sportterreinen en andere faciliteiten. Toen Batadorp in 1933 verrees, was het nog echt een afzonderlijk dorp. De brug naar Best – de Batabrug, dat spreekt voor zich – kwam pas later. De Batalaan en de Bataweg maken het plaatje compleet. Met Batavia heeft het allemaal niets te maken. De gebroeders Batá stichtten hun schoenfabriek in Zlín, in het huidige Tsjechië. De oorspronkelijke fabriek in Batadorp was een kopie van het moederbedrijf in Zlín.

Best**Twee inwoners**

Het is best even zoeken, want het Amerikaanse Best is nauwelijks een plaats te noemen. Het ligt in Texas, een slordige 300 kilometer ten westen van Dallas, en telt twee inwoners. Het voormalige dorpje Best in de staat North Carolina kreeg van zakenman George Vanderbilt een nieuwe naam: Biltmore Village. Het Brabantse Best is uitgegroeid tot een flinke voorstad van Eindhoven. De naam was oorspronkelijk Bast, en zou kunnen verwijzen naar een schuur of naar laag struikgewas.

Son | Son en Breugel**Aan de Oslofjord**

In de Franse Ardennen, ten noordwesten van Reims, ligt een bescheiden dorpje dat Son heet. De Noorse naamgenoot is een pittoresk havenstadje aan de Oslofjord. Een overeenkomst tussen Son in Noorwegen en Son in Noord-Brabant is dat beide namen afstammen van het Germaanse 'sunda', dat 'water' betekent. Op oude Nederlandse kaarten staat de Oslofjord vermeld als 'Zoon-water', wat het belang van het toenmalige havenstadje onderstreept. Het Brabantse Son is onlosmakelijk verbonden met buurdorp Breugel, de twee kernen liggen aan weerszijden van de Dommel. Midden in Duitsland ligt de Dommelberg, een pukkel van 738 meter hoog met op de top uitzicht vanaf de Dommelturm. Langs de voet van de berg stroomt een beekje, de Dommelbach. En om het verhaal compleet te maken, zowel door India als door Vietnam stromen rivieren die Son heten.

Olen**Pot met de drie oren**

Een kwekerij en wat verspreide boerderijen, heel veel meer is het Brabantse Olen niet. Dit in tegenstelling tot Olen in de Antwerpse Kempen. Dat heeft een kleine twaalfduizend inwoners, plus het prachtige volksverhaal van de pot met de drie oren. Verder is Olen een plaats op het Russische eiland Sachalin, en ligt aan de Noorse fjordenkust tussen Stavanger en Bergen een vriendelijk dorpje dat Ølen heet.

Deense Hoek | Lieshout**Riethoek**

Wat er zo Deens is aan Deense Hoek? Zelfs de deskundigen zijn het niet eens over de oorsprong van de naam. Vroeger stond de buurtschap op de kaart als Deenschenhoek, maar het lijkt niet waarschijnlijk dat er daadwerkelijk Denen hebben gewoond. De naam zou ook kunnen wijzen op begroeiing met riet, vroeger ook wel 'heen' genoemd. Deense Hoek ligt aan het Wilhelminakanaal en is voor zo'n kleine buurtschap royaal bedeed met industrie. Overigens maakt Deense Hoek deel uit van de gemeente Laarbeek. De naam is verzonnen toen drie kleinere gemeenten werden samengevoegd. In België is de Laarbeek een beek.

In Lieshout ligt de oorsprong van het biermerk Bavaria, het brouwerijcafé neemt in het centrum een prominente plaats in. Bavaria is ook de Latijnse naam van de Duitse deelstaat Beieren.

Hoewel de brouwerij veel ouder is, ontstond de merknaam pas in 1925. Beiers bier was in die tijd een gangbare benaming voor bier van lage gisting, oftewel pils.

Handel

Mozart en Händel

 Hoewel Saskatchewan een flinke provincie is, zal de naam weinig Nederlanders wat zeggen. Dit deel van Canada bestaat voor het grootste deel uit prairies. Het is een gebied waar veel migranten uit Europa naartoe trokken. De gehuchten en dorpen die ze stichtten, getuigen vaak van heimwee naar het land van oorsprong. Zo staan Amsterdam, Brabant en Zeelandia er op de kaart. Niet ver van Leipzig ligt de buurtschap Handel. De straten van Handel dragen de namen van Mozart, Schuman en Wagner, dus de plaatsnaam zou wel eens een verwijzing naar de componist Händel kunnen zijn. In het Engels verliest zijn naam zijn trema. Het Brabantse Handel is een vriendelijk dorpje dat al eeuwen bekendstaat als Maria-bedeваartsoord. Achter de kerk ligt een groot processiepark. De naam ontleent het dorp aan een boerenhoeve in de 14de eeuw die bekendstond als de hoeve Haenle. Die naam verwijst waarschijnlijk naar 'hanendel', wat zoveel betekende als 'laaggelegen weiland'.

**HET BRABANTSE
HANDEL IS EEN VRIEN-
DELIJK DORPJE DAT
AL EEUWEN BEKEND-
STAAT ALS MARIA-
BEDEVAARTSOORD**

Huize Padua

Franciscaner broeders

 Padua, de oudste stad van Noord-Italië, werd volgens de legende al in 1183 voor onze jaartelling gesticht door de Trojaanse prins Antenor. Even buiten de stad overleed in het jaar 1231 de priester die bekend werd onder de naam Antonius van Padua. Nog geen jaar na zijn dood werd deze Antonius heilig verklaard. Hij geldt als beschermheilige van de Franciscanen. De franciscaner broeders die in 1742 bij Boekel een kleine kloostergemeenschap stichtten, vernoemden hun klooster naar de stad waar hun patroon zijn laatste adem uitblies: Huize Padua. Een kleine eeuw later begonnen de broeders zich te ontfemen over geesteszieken. Huize Padua werd de eerste psychiatrische instelling van Nederland. De broeders maakten uiteindelijk plaats voor verplegers, maar de instelling bleef en de buurtschap eromheen bleef Huize Padua heten. Even noordelijker ligt een buurtschap met de opvallende naam Arendnest. Het nabijgelegen Dennenmark heeft niets met Denemarken te maken, maar wel met dennenbomen.

Het landschap van de Peel heeft hier alle kenmerken van een veenontginningsgebied. Rechte wegen, af en toe nog een plukje wildernis. De plas die bij Volkel ontstond na zandafgravingen kreeg de naam Hemelrijk. Aan de overkant is nu het pretpark BillieBird Park Hemelrijk gevestigd. De enorme rots die boven de struiken uit piekt draagt de toepasselijke naam Hemelaya. Het dorp Oventje heeft zijn naam waarschijnlijk niet te danken aan een oven die hier stond, zoals inwoners graag vertellen. De naam is een verbastering van Overeind. Toch geeft het te denken dat het volgende dorp Brand heet.

Zeeland

Terra Salica

Een zee is in de verste verte niet te bekennen, zelfs naar een meer of rivier is het een eindje fietsen. Waarom dan toch de naam Zeeland, hier midden in het Brabantse land? Met de gelijknamige provincie heeft dit Zeeland niets te maken. In oorsprong zou de naam een afgeleide zijn van 'selilant'. Met dit 'vrije erfgoed', ook wel Terra Salica, werden al rond de 9de eeuw boerderijen aangeduid die tot het erfgoed van een landheer behoorden. Behalve de provincie Zeeland kent Nederland ook een buurtschap Zeeland, in de buurt van Millingen aan de Rijn. In de Verenigde Staten is Zeeland eveneens goed vertegenwoordigd, met dorpjes in Missouri en North Dakota en een stadje in Michigan. Zoals te verwachten zijn ze allemaal gesticht door Zeeuwen. Zeeland in Michigan ligt niet ver van het plaatsje Holland. Nog altijd staan er opvallend veel Nederlandse achternamen in het telefoonboek.

Trent | Volkel

Engelse rivier

Behalve een Engelse rivier die zijn naam geeft aan de stad Stoke-on-Trent, is Trent ook een plaatsje in de Amerikaanse staat Texas, in de Amerikaanse staat South Dakota en op het Duitse eiland Rügen. Trent was vroeger ook wel de Nederlandse benaming van de Italiaanse stad Trento.

Zuid-Carolina | Langenboom

South Carolina

Dit is weer een mooi voorbeeld van inwoners die hun afgelegen buurtschap de naam gaven van een plek die ook ver weg lag: Zuid-Carolina. Dit deel van Brabant raakte maar mondjesmaat bevolkt. De gemeente Mill en Sint-Hubert telt een groot aantal kleine, verspreide kernen. Eén daarvan is Zuid-Carolina. De precieze herkomst van de naam is in de mist van de geschiedenis verdwenen, wel lijkt het waarschijnlijk dat de bewoners hun afgelegen buurtschap vernoemden naar het South Carolina in de Verenigde Staten.

Via de vestingstad Grave verlaat de fietsroute Noord-Brabant. De bogen van de brug over de Maas verlopen van rood naar groen, fietsers rijden als het ware onder een soort regenboog door. De brug draagt de naam van John S. Thompson, de Amerikaanse luitenant die aan het hoofd stond van de kleine groep Amerikaanse parachutisten die in 1944 de brug op de Duitsers veroverden. Via het meest oostelijke deel van het Land van Maas en Waal gaat het dan langs de Maasover richting Nijmegen.

Malden Navigator

Draai de globe eens zo dat je eigenlijk alleen maar zee ziet. De Stille Oceaan. Zoek nu het middelste punt van die oceaan, een eindje ten zuiden van Hawaï. Net ten noorden van de evenaar ligt Kiritimati, dat op sommige kaarten en globes ook wel als Christmas Island staat aangegeven. Op Kiritimati liggen overigens de plaatsen London, Paris, Poland en Verdun, maar dat terzijde. Ga nog eens 600 kilometer naar het zuiden, de evenaar over, en dan een eindje naar het oosten. Daar vind je het onbewoonde eiland Malden, onderdeel van de Line-eilanden. Met een oppervlakte van 39 km² is het ongeveer zo groot als Vlieland. De Britse kapitein George Byron ontdekte het eiland in 1825. Hij was zo sportief het te vernoemen naar zijn navigator, Charles Robert Malden. De ontdekkers troffen op Malden ruïnes, enkele eeuwen eerder hadden er leden van Polynesische stammen gewoond. Vandaag de dag is Malden een natuurreservaat, onderdeel van het uitgespreide eilandenrijk Kiribati. In de Verenigde Staten liggen zes plaatsen die Malden heten, en in de zuidwestelijke buitenwijken van Londen zijn Old Malden en New Malden te vinden. De geschiedenis van het dorp Malden dat ten zuiden van Nijmegen ligt, gaat heel ver terug. Uit archeologische vondsten blijkt dat hier al zevenhonderd jaar voor het begin van onze jaartelling mensen woonden, dus ruim voordat de Romeinen Nijmegen stichtten. De oorsprong van de naam zou dezelfde kunnen zijn als die van Mechelen: mahal. Dat was een plaats waar men in de Germaanse tijd vergaderde en recht sprak.

Heilig Landstichting | Groesbeek Devotiepark

In 1911 konden nog maar weinig mensen zich veroorloven verre reizen te maken. Om gelovigen toch te laten zien hoe het Heilige Land eruitzag, richtten priesters even buiten Nijmegen een devotiepark in met replica's van gebouwen uit het toenmalige Palestina. Om de kosten te dekken werd een deel van de beschikbare grond ingericht als begraafplaats. De huur van de graven bracht geld in het laatje. Op een ander deel van het terrein verrees het dorp Het Heilig Land, de opbrengsten van de verkochte grond werden geïnvesteerd in het park. Het dorp heet nu Heilig Landstichting. Dat was ook de naam van het park, maar die veranderde later in Bijbels Openluchtmuseum. Sinds 2007 heet het Museumpark Orientalis, en kunnen bezoekers er kennismaken met zowel de christelijke, de joodse als de islamitische religie en cultuur. De begraafplaats is onderdeel van het park, en omvat onder andere een Calvarieberg met een replica van het graf van Christus.

Museumpark Orientalis, Profetenlaan 2, Heilig Landstichting; www.museumparkorientalis.nl.

**OP EEN ANDER DEEL
VAN HET TERREIN
VERREES HET DORP
HET HEILIG LAND, DE
OPBRENGSTEN VAN
DE VERKOCHTE GROND
WERDEN GEÏNVESTEERD
IN HET PARK**

Havana aan de Waal | Nijmegen

Geuzennaam

Geen Malecon, geen Museo de la Revolucion, geen sigarenfabrieken. Toch staat Nijmegen bekend als Havana aan de Waal. Die geuzennaam heeft de stad te danken aan de vele linkse actiegroepen die er vanaf de jaren zestig van de afgelopen eeuw wortel schoten. Na Amsterdam was Nijmegen de stad met de heftigste krakersrellen. Opvallend is het aantal gelegaliseerde kraakpanden, en in de Karrengas is nog een muurschildering te zien die herinnert aan de rellen in de naastgelegen Piersonstraat. Deze graffiti van ME-mannetjes is in 2006 door het linkse gemeentebestuur zelfs tot gemeentelijk monument verheven. Al jaren zwaaien linkse partijen de scepter over de oudste stad van Nederland.

Lent

Gesplitst

Zo'n 10 kilometer ten zuiden van de Franse stad Bourg-en-Bresse ligt een dorpje dat Lent heet. En 50 kilometer ten noordoosten van dezelfde stad ligt ook een dorpje dat Lent heet. Ze delen de naam met het plaatsje dat vanuit Nijmegen gezien aan de overkant van de Waal ligt. Bij de aanleg van de oprit van de Waalbrug werd Lent in tweeën gesplitst. En sinds Nijmegen werk maakt van de Waalsprong, krijgt het bescheiden dorpje er een hoop nieuwe woningen bij. De naam Lent zou kunnen verwijzen naar lindebomen die hier groeiden toen de eerste mensen zich hier vestigden.

Doornik | Bommel

Doodlopend straatje

Een van de oudste steden van België heeft zijn naam geleend aan een buurtschap in Nederland. Doornik, in het Frans Tournai, ligt niet ver van de Franse grens in de Waalse provincie Henegouwen. Waarschijnlijk is het Gelderse Doornik in de 11de eeuw vernoemd naar de Belgische stad. Net als veel andere Belgische steden heeft Doornik een monumentaal marktplein, een lakenhal en een belfort. Vlak achter de markt staat bovendien de kathedraal. Groot is het contrast met het andere Doornik. Dat is nauwelijks meer dan een grotendeels onverhard straatje dat doodloopt tegen de Waaldijk. In de middeleeuwen stond er een kasteel, dat later het bestuurlijke hart van de Heerlijkheid Doornik en Ressen zou worden. Het dorpje Doornik spoelde weg bij een dijkdoorbraak in 1799, 24 jaar later brandde het kasteel af. Op de plek van het kasteel staat nu de boerderij Huize Doornik. Overigens zijn er geen historische of etymologische banden tussen de nabijgelegen stad Gendt en de Belgische stad Gent.

Klein Rome | Bommel

Grafveld

Ressen is een buurtschap ten westen van Bommel. Lang geleden vormde Ressen samen met Doornik een Heerlijkheid. Later kwam aan de weg van Ressen naar Bommel een herberg te staan met de naam Klein Rome. De herbergier moet enig historisch besef hebben gehad. Zo vlak bij Nijmegen lag dit gebied rond het begin van onze jaartelling binnen de invloedssfeer van de Romeinen. In ieder geval zijn bij archeologische opgravingen resten van een Romeins grafveld gevonden. De opgravingen vonden plaats voorafgaand aan de bouw van de wijk Klein Rome. Op een informatiebord aan

de toegangsweg wordt de wijk met enige trots gepresenteerd als de eerste Vinexlocatie in de regio. De eerste steen, geplaatst in 1997, is iets dat met een beetje fantasie op een fragment van een Romeinse zuil lijkt. Straatnamen verwijzen naar het Oude Rome en de mythologie, en in de structuur van de wijk is 'aansluiting gezocht bij Italiaanse sferen'. Klein-Rome is ook de bijnaam van een katholieke wijk in Hilversum en van steden als Asmara in Eritrea, Trnava in Slovenië, Salamanca in Spanje, Zadar in Kroatië, Verona in Italië en Arles in Frankrijk.

Wageningen Rijsteelt

De Surinaamse plaats Wageningen en de Nederlandse stad Wageningen hebben een band. Kort na de Tweede Wereldoorlog streken medewerkers van de Landbouwhogeschool, de huidige universiteit, in het westen van Suriname neer om er op grote schaal rijst te gaan telen. Er verrees een fabriek waarin de rijst werd verwerkt, werknemers kwamen te wonen in de nieuwe nederzetting Wageningen. Een andere erfenis van de universiteit is het arboretum Belmonte. Achter deze fraaie Italiaanse naam gaan de bomen tuinen schuil van het voormalige landgoed Belmonte. Wie vanaf het Lexkesveer de Veerдам op fietst, rijdt recht op Belmonte af.

Hotel De Wereld | Wageningen De Waereldt

Voor degenen die ook het eerste deel van Fietsen rond de wereld hebben voltooid, zal Hotel De Wereld zo langzamerhand vertrouwd terrein zijn. Wie de hele zuidelijke route heeft afgelegd, keert na ruim tweeduizend fietskilometers terug op het 5 Mei Plein in Wageningen. Met de noordelijke route erbij komt het totaal zelfs op bijna het dubbele. Maar Fietsen rond de wereld is meer dan alleen een leuk gevonden titel die verwijst naar de naam van het hotel. Hotel De Wereld is een plek waar al vroeg in de 18de eeuw 'De Waereldt' over de vloer kwam, waar postkoetsen stopten, belangrijke wegen kruisten, reizigers van heinde en ver de nacht doorbrachten. Het hotel speelde natuurlijk een sleutelrol bij de capitulatie van de Duitsers aan het einde van de Tweede Wereldoorlog en eiste daarbij een plekje op in de geschiedenisboekjes. Bij een blik op de gevel kost het weinig moeite om in gedachten terug te gaan naar de tijd van paardentrams, postkoetsen of nog langer geleden. Ook in de Capitulatiezaal en de serre hangt nog een sfeer van vroeger. Wie echter de trap op gaat en de deur van een van de kamers opent, stapt een heel andere wereld binnen. De wereld van de moderne hotelgast, van comfortabele en strak ontworpen kamers die meteen bij het binnenkomen al als 'thuis' voelen. Hotel De Wereld combineert het verleden met het heden, de lange en rijke geschiedenis met hedendaags genot. En dat geldt ook voor de keukens. Niet voor niets mag restaurant O Mundo al enkele jaren op rij pronken met een Michelinster. Misschien is het hotel niet het middelpunt van de wereld, maar wel het stralende middelpunt van *Fietsen rond de wereld in Nederland*.

Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen;
www.hoteldewereld.nl.

Stichting Nationaal Erfgoed Hotel de Wereld;
www.hotel-dewereld.nl.

HOTEL
DE WERELD

DE ROUTE / KAART 8

Rome - De Wereld

Start: Bed & Breakfast Op Rome, Maasdijk 21, Rossum (Rome).

Eindpunt: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Het is ook mogelijk de etappes van station naar station te rijden. Stations aan (of nabij) de route van deze etappe zijn: 's-Hertogenbosch - Boxtel - Best - Nijmegen - Hemmen-Dodewaard.

 ROME. Voor B&B Op Rome ➤ Maasdijk op, knp 67 - 69 - 24.

Knp 24 (A), Heerewaardse Afsluitdijk. **LAND VAN MAAS EN WAAL**, einde ➤ Maasdijk, 1e ➤ Overlaatweg, volgen, ➤ aanh Heerewaardensestraat. ➤ Veluwe

 VELUWE, einde overst ➤ fp, Van Heemstraweg. 1e ➤ Maasdijk, fp, knp 21 - 20 (pont) - 33 - **KESSEL** - 1 - 2 - 10 - 95 - 96 - 49.

1 Routepunt 1, Empelsedijk, Oud-Empel, De Lachende Vis.

49 **CREVECOEUR** - 50 - 51 - 52.

Knp 52 ➤ Van Berckelstraat. Brug over, stopl (A), ➤ aanh Sint-Josephstraat, (A) volgen, later Torenstraat, later Parade, later Peperstraat. Einde ➤ Oude Dieze, einde ➤ aanh, brug over. Stopl overst, knp 84 - 63 - 64 - 76.

Knp 76 (A) Ruwenbergstraat, 1e ➤ Gildestraat, volgen, later Molenbergstraat, (A) Beekkant, later Beekvlietstraat. Na 1,2 km ➤ Regent Smitsstraat

 DUITSE BOS - 1e ➤ Willem Sparkweg, einde ➤ aanh, einde ➤ Mgr. Bekkersstraat, ➤ aanh, einde ➤ Gijzelaarsstraat. Einde ➤ Heesakkerstraat, 1e ➤ Victoriastreet. Einde ➤ Nieuwstraat, volgen, knp 73 - 75 - 65 - 37 - 67 - 66

 ESCH.

Knp 66 ➤ Leunisdijk. Na 0,8 km ➤ Nergena, (A) volgen. Na 2,8 km ➤ aanh, Tongeren, volgen, langs spoor. **TONGEREN.** Na 4,0 km ➤ Mezenlaan, volgen. Esschebaan overst (A) Essche Heike, spoor over. Einde ➤. Knp 68 - 70.

2 Routepunt 2, knp 70, De Oude Ketting, Bosscheweg, Boxtel.

70 - 43 - 42 - 4 - 50 - 51 - 52.

Knp 52 ➤ Kasterensestraat, volgen, ➤ aanh. Einde ➤ Slophoosweg. Na 2,7 km ➤ aanh, Pastoor Smitsstraat. **OLLAND.** Schuin ➤ Karthuizerweg, ➤ aanh, volgen, later fp. Einde ➤ Herscheweg, fp, volgen, brug over, knp 54 - 53 - 56 - 39 - 18 - 16 - 15.

Knp 15 ➤ *Liempdsedijk*. Einde *Mortelsgraaf* overst, *Pallande*, later *Straten*. ➤ aanh, *Straten* volgen, knp 13.

Knp 13 Ⓐ volgen, fp langs kanaal, *Heersdijk*, later *Dijkpad*. Na 3,2 km, fp, later *Boomheuvel*, 1e ➤ fp, meteen ➤ fp langs *Ringweg*, *Heidebrug* over. Na brug 1e ⬅ *Brem*, fp volgen. Einde ⬅ aanh, *Beatrixbrug* over, Ⓐ fp, later *Batalaan* Ⓐ volgen **BATADORP**, knp 12.

Knp 12 Ⓐ Kon. *Julianalaan*. **BEST**. Ronde Ⓐ *Michiel de Ruyterstraat*, einde ➤ *Koningin Emmalaan*, overst, *De Leeuwerikstraat*. ⬅ *H. Hartstraat*, einde ➤ *Molenstraat*, 2e ⬅ *Raadhuisstraat*. Einde ➤ *Raadhuisplein* ⬅ aanh, 1e ➤ *Nieuwstraat*. Ronde Ⓐ, over A2, *Sint-Oedenroodseweg*. ➤ *Sonseweg*, ➤ aanh, volgen. ➤ aanh fp *Oude Sonsedijk*, knp 17.

Knp 17 Ⓐ *Sonseweg*, fp volgen, later *Bestseweg*. A 50 overst, *Bestseweg* fp volgen, rotonde Ⓐ. Einde fp ⬅ *Larikslaan*, meteen ➤ *Boslaan*. **SON** ➤ *Heistraat*, volgen, einde ➤ *Nieuwstraat*.

3 Routepunt 3, Markt, Son.

Markt ⬅ *Dommelstraat*, einde ⬅ *Wilhelminalaan*, 1e ➤ *Oranjestraat*, 1e ➤ *Leeuweriklaan*. ➤ aanh, *Dommelpas*, fp na brug 1e pad ⬅ (!), volgt fietsroute-netwerk. Einde ➤ *Planetenlaan*, rotonde Ⓐ, knp 72 **OLEN**.

Knp 72 ⬅ fp, *Stadse Kanaaldijk*. 107,3 W-14 Na *Sluis V* ➤ *Achterbosch*, einde ⬅ *Deense Hoek*, **DEENSE HOEK**. Einde overst, ⬅ fp *Deense Hoek*. ⬅ brug over *Sonseweg*, meteen ➤ *Molenstraat*, volgen. **LIESHOUT** ➤ *Heuvel*, later *Ribiusstraat*. Einde overst ⬅ fp langs *Provincialeweg*, 1e ➤ *Wielekesweg*, later onverhard. T-splitsing ➤ *Luciferbos*, einde ⬅ *Staartweg*, volgen, later *Beemdweg*. Einde overst ➤ fp *Herendijk*, volgen, later *Kapelstraat*. ⬅ aanh, *Kapelstraat* volgen. Einde ➤ aanh, *Pater De Leeuwstraat*. Einde ⬅, brug over, Ⓐ *Mgr. Verhagenstraat*, later *Lekerstraat*, Ⓐ volgen, later *Peeleindseweg*. N279 over, 1e ⬅ *Broekweg*. Einde ⬅ *Vonderweg-Oost*, 1e ➤ *Kampenweg*, volgen, ⬅ aanh, *Hoeveleekweg*. Einde ➤ *Coxsebaan*, einde ➤ fp, *Gemertsedijk*, knp 50 – 52.

4 Routepunt 4, knp 52, Onze Lieve Vrouwestraat, Handel.

52 **HANDEL** – 51.

Knp 51, Ⓐ later *Pater Petrusstraat*, later *Daniël de Brouwerstraat*. **HUIZE PADUA**. Na 0,9 km ⬅ *Bezuidenhout*, na 1,5 km ➤ fp (centrumroute). Einde fp ⬅ aanh *Mezenlaan*, ⬅ *Nachtegaallaan*, volgen ➤ aanh, einde ➤ *Bergstraat*, volgen, later *Kerkstraat*. Ronde Ⓐ *Kerkstraat*, later *Julianastraat*, volgen, later *Molenstraat*. ➤ *Gewandhuis*, knp 16 – 15 – 78 – 77 – 13 – 62 – 40

Knp 40 Ⓐ *Brand*, **ZEELAND**. ➤ *Korte Dijk*, knp 41 **TRENT** – knp 63 – 57.

5 Routepunt 5, knp 57, Zuid-Carolinaweg, Zuid-Carolina.

57 **ZUID CAROLINA** - 47 - 35 - 36 - 29.

Knp 29 (➤) *Beerschemaasweg*, (⬅) *Sint-Machutusweg*, volgen, later *Willem van Esterenweg*. (Ⓐ) volgen *Estersveldlaan*. Einde overst (⬅) fp, *Jan van Cuykdijk*, knp 4 - 3 - 82 - 83 - 43.

6 Routepunt 6, knp 43, Tempelstraat, Overasselt.

43 - 42 - 41 - 39 - 37 - **MALDEN** - 38 - 11 - 10 - 9 - 8.

Knp 8 rotonde (Ⓐ) *Meerwijkselaan*. **HEILIG LANDSTICHTING**. 1e (⬅) *Profetenlaan*, volgen, door poort, later *Rechterlaan*. Einde (⬅) *Andreasslaan*. Einde (➤) fp *Nijmeegsebaan*, knp 7 - 4 - **HAVANA AAN DE WAAL** - 3 - 1 - 35 - 34.

Knp 34 (⬅) *Vossenpelssestraat*, fp, volgen, **FLENT**. Na 1,0 km **DOORNIK** (➤) *Doornik*, doodlopende weg). (Ⓐ) *Vossenpelssestraat* volgen, later *Vossenpels*, einde (➤) aanh *Zandsestraat*. Na 3,3 km (➤) *Teselaar*, volgen, (⬅) aanh, *Dorpsstraat*, volgen, (➤) knp 30.

7 Routepunt 7, knp 30, Bemmelen.

Knp 30 rotonde (⬅) fp, *Herckenrathweg*. Rotonde (➤) aanh *Verlengde Herckenrathweg*, later *Ressensestraat*. Na 1,3 km (➤) *Klein Rome* **KLEIN ROME**. Einde (⬅) *Floralaan*, fp, volgen over brug, einde (⬅) fp *Ressensestraat*. Einde (➤) *Ressensestraat*, fp, knp 45 - 42 - 41 - 38 - 80 - 79 - 17 - 16 - 18 - 53 - 50 - 95 - 81.

Knp 81 (⬅) *Onderlangs*, (⬅) aanh *Veerweg*. **WAGENINGEN** (➤) aanh *Veerstraat*, volgen. *De Wereld*.

Eindpunt: Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen.

Horeca onderweg

Rome

Op Rome, Maasdijk 21, Rossum (Rome).

't Wild

De Wildse Hut, Leeuwkesgraaf 6, Maren Kessel ('t Wild).

Deventer

De Blauwe Sluis, Krommenhoek 11, Gewande; www.restaurant-deblauwesluis.nl.

Dordrecht

De Lachende Vis, Empelsedijk 21, 's-Hertogenbosch; www.delachendervis.nl.

's-Hertogenbosch

Diverse horeca; www.vvvdenbosch.nl.

Boxtel

De Oude Ketting, Bosscheweg 74, Boxtel.

Liempde

De Mus'donck, Gemondsestraat 8, Liempde; www.demusdonck.nl.

Olland

D'n Toel, Pastoor Smitsstraat 4, Olland; www.cafedentoel.nl.

Straten

Uitspanning De Bollen, Straten 13, Oirschot; www.debollen.nl.

Wageningen & Brangel

Diverse horeca; www.zobrabant.nl.

Lieshout

Bavaria Brouwerijcafé, Heuvel 5, Lieshout; www.bavariabrouwerijcafe.nl.

Beek en Donk

Diverse horeca; www.zobrabant.nl.

Gemert

De Koksehoeve, Koksedijk 25, Gemert; www.koksehoeve.nl.

Regio

Diverse horeca; www.regio-vvv.nl.

Volkel

De Brabantse Hoeve, Zeelandsedijk 29, Volkel; www.brabantsehoeve.nl.

Oventje

Minicamping 't Oventje, Achter Oventje 13, Zeeland; www.ointje.nl.

Boxtel

Diverse horeca; www.toerismegrave.nl.

Nijmegen, Beemst

Diverse horeca; www.vvvarnhemnijmegen.nl.

Oostervoort

Camping De Grote Altena, Waaldijk 39, Oostervoort; www.campingdegrotealtena.nl.

Dordrecht

Herberg De Engel, Waalbandijk 102, Dordrecht; www.de-engel.nl.

Wageningen

Hotel De Wereld, 5 Mei Plein 1, Wageningen; www.hoteldewereld.nl.

Paspoort

Bij een wereldreis hoort een paspoort. Op deze pagina's kun je stempels verzamelen van alle etappeplaatsen die Fietsen rond de wereld in Nederland op deze zuidelijke route aandoet. Vooral buiten het hoogseizoen is het mogelijk dat de stempelposten zijn gesloten. De stempel wordt dan in de regel neergelegd op een plaats die eenvoudig toegankelijk is en ter plekke staat aangegeven. Op de website www.fietsenronddewereld.nl staat gedetailleerde informatie over de stempelposten en de plaatsen waar de stempels liggen.

Oorkonde

Wie de hele zuidelijke route van Fietsen rond de wereld in Nederland heeft voltooid en alle stempels in het paspoort heeft verzameld, verdient een oorkonde. Hoe je die oorkonde kunt aanvragen staat vermeld op de website.

DE WERELD**ETAPPE****1****ITALIAANSE MEREN****ETAPPE****2**

CALIFORNIË

ETAPPE

3

KLEIN-ZWITSERLAND

ETAPPE

4

AMERICA

ETAPPE

5

WILLEMSTAD**ETAPPE****6****TURKEYE****ETAPPE****7****POORTUGAAL****ETAPPE****8**

ROME**ETAPPE****9****DE WERELD****ETAPPE****10**

Dankwoord

Speurwerk in boeken, kranten, tijdschriften en op het internet leverde veel informatie op over de plaatsen die in deze gids aan bod komen. De verhalen kregen echter pas kleur dankzij de vele mensen die ons persoonlijk te woord stonden. Medewerkers van historische kringen en oudheidkundige verenigingen diepten soms verrassende feiten uit het verleden op. Mensen die we aanspraken terwijl ze in hun tuin stonden te werken, schudden onverwacht de prachtigste anekdotes over hun woonplaats uit de mouw. We willen iedereen bedanken die ons binnenliet, ons spontaan een kop koffie aanbood, mappen tevoorschijn haalde, kopietjes toestuurde, tips gaf over bijzondere plaatsnamen, of op een andere manier meehielp deze gids te maken tot wat hij is geworden. De betekenissen van de plaatsnamen die we niet rechtstreeks konden achterhalen, zijn afkomstig uit Het plaatsnamenboek van Gerald van Berkel en Kees Samplonius (Houten: Unieboek 1989).

Verder bedanken we de medewerkers van de Stichting Landelijk Fietsplatform voor hun toestemming bij de routebeschrijvingen gebruik te maken van de onvolprezen fietsknooppuntennetwerken. Bij alle stempelposten die we benaderden werden we vriendelijk ontvangen en overal mochten we een stempel neerleggen; iedereen bedankt voor die medewerking. Rolf Weijburg, dank voor de prachtige stempels. Mirjam Krop en Ester Hobma, fijn dat jullie model wilden fietsen voor de omslagfoto. Een speciaal bedankje is er voor Trijnie Duut die dit boek een flinke zet in de goede richting gaf. Zonder jullie allemaal ...

Flip van Doorn en Piet Hermans

Ook verkrijgbaar:

Fietsen rond de wereld, deel 1 Noord

FLIP VAN DOORN
EN PIET HERMANS

FIETSEN ROND DE WERELD IN NEDERLAND

ONTDEKKINGSREIS DOOR
NOORD-NEDERLAND

DEEL 1

© 2013 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv., Houten – Antwerpen
www.unieboekspectrum.nl

On Track maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv.,
Postbus 97
3990 DB Houten

Auteur: **Flip van Doorn**
Concept: **Flip van Doorn en Piet Hermans**
Fotoverantwoording: **Wilco van Dijen: 6**
Flip van Doorn: 24, 125 Edgar Thissen: 17 (onder)
Alle overige foto's zijn van Piet Hermans
Vormgeving: **Zilverster Media**
Cartografie: **EMK, Deventer, www.emk.nl**
Ontwerp stempels: **Rolf Weijburg**

ISBN 9789000318285
NUR 501

Alles is in het werk gesteld om ervoor te zorgen dat de informatie in dit boek bij het ter perse gaan zo veel mogelijk is bijgewerkt. Gegevens zoals telefoonnummers, openingstijden, prijzen, exposities en reisinformatie zijn echter aan veranderingen onderhevig. De uitgever is niet aansprakelijk voor consequenties die voortvloeien uit het gebruik van dit boek.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van Artikel 16 Auteurswet 1912, juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3051, 2130 KB, Hoofddorp).

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken dient men zich tot de uitgever te wenden.

**Openbare Bibliotheek
Diemen**

Wilhelminaplantsoen 126
1111 CP Diemen
Telefoon : 020 - 6902353

	Amsterdam		Ierland		Portugal
	Australië		Indonesië		Rusland
	België		Iran		Schotland
	Californië		Israël		Senegal
	Canada		Italië		Spanje
	Cuba		Kiribati		Sri Lanka
	Curaçao		Limburg		Suriname
	Denemarken		Luxemburg		Turkije
	Duitsland		Marokko		Utrecht
	Egypte		Namibië		Verenigde Staten
	Engeland		Nederland		Vlaanderen
	Ethiopië		Nieuw-Zeeland		Wereldbol
	Filippijnen		Nigeria		Zeeland
	Frankrijk		Noorwegen		Zuid-Afrika
	Friesland		Oekraïne		Zuid-Korea
	Griekenland		Oostenrijk		Zwitserland
	Groenland		Polen		

De leukste fietsroute van Nederland... en misschien wel van de wereld. Op de fiets van America naar Turkeye. Of via Abessinië, Bern en Californië naar Rome. Tientallen namen van plaatsen, dorpen, gehuchten en natuurgebieden verwijzen naar verre bestemmingen. Negen etappes verbinden deze 'uitheemse' namen in Zuid-Nederland via de mooiste fietsroutes die door het gebruik van knooppunten erg toegankelijk zijn. De routes zijn ook goed te fietsen via de bijgevoegde losse kaarten. Een wereldgids!

Auteur **Flip van Doorn** werkte als begeleider van fietsreizen en als redacteur van een fietstijdschrift, zette routes uit en schreef reportages over fietsen voor een aantal bladen. Hij ontpopte zich uiteindelijk tot ontdekkingsreiziger in eigen land.

Fotograaf **Piet Hermans** werkte in verschillende landen, en bereisde er nog heel veel meer, voordat hij ontdekte dat veel buitenlandse bestemmingen en bezienswaardigheden ook in Nederland te vinden zijn.

On Track maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Houten-Antwerpen
www.ontrack.nl
www.unieboekspectrum.nl
www.fietsenrondwereld.nl

NUR 501

